IOANNIS CASSIANI ... DE INCARNATIONE DOMINI LIBRI 7. IAM RECENS...

Johannes Cassianus, Andreas Cratander, ...

Miscellanea ... 161

Ioannis Caſſiani VIRI DISERTISSIMI, de incarnatione Domini Libri VII.

iam recens æditi.

ITEM

Beati Cyrilli ſermo, de eo quòd verbum dei factum ſit homo.

1872

Excuſum Pariſiis per Petrum Galterum pro Ioanne Barbæo & Claudio Garamontio.

1 5 4 5

13.

Vixit Jo. Caſs. circa annũ Dñi. 434.
Cyrillus Alexandrinus circa eadem tempora.

ANDREAS CRATANder pio lectori ſalutem.

HOs Caſſiani, viri doctiſſimi, de incarnatione domini libros, nunc potiſſimum in lucem ædendos deſumpſimus, Chriſtiane lector, q̃ paſſim ſeculo hoc turbulentiſſimo repullulare audimus, qui, iuxta apoſtoli vaticinium, ſpiritibus impoſtoribus & dæmoniorũ doctrinis attẽdentes, à fide deſciſcunt: atque (vt diuus Petrus ait) dicũt: Vbi eſt pollicitatio aduentus eius? Proinde ne huiuſcemodi peſtiferis ſerpentum ſibilis imprudenti imponatur, in primis ad ſacrarum literarum anchoram, quæ, vt Pauli verbis vtar, ad ſalutẽ erudiunt, cõfugiendum. Ad hæc, Scriptorum eccleſiaſticorum monimenta non oſcitanter euoluẽda ſunt: eorum maximè qui

ſpiritu ſancto afflati, ſcripturam pu
rè dextreque, & non illotis, vt vul-
gò dicitur, manibus cõtrectarunt,
aduerſum lethiferas hæreticorũ oc
curſiões. Quod genus ſunt, præter
alios ſanctiſſimos eccleſiæ Chriſti
antiſtites, Chryſoſtomus, & illius
diſcipulus Ioã. Caſſianus. Cuius li-
bros mihi excudẽdos nuper dedit
D. Ioan. Sichardus, Iureconſultus,
vir nõ minus integritate quàm eru
ditione inſignis, & diligẽtiſſimus
veterum codicum inſtaurator. In
quibus alicubi aſteriſcis interpoſi-
tis admonitum te volumus, exem-
plar, quod vnicum extabat, fuiſſe
mutilum. Præterea Cyrilli Alexã.
homiliam eiuſdem argumẽti ſub-
nexuimus, ex multis illius quæ a-
pud nos habentur nondum æditis.

Vale.

EORVM QVAE PRAEcipuè in hoc libello habentur, Index.

AEgritudo quo maior fuerit, hoc inſtantior debet eſſe curatio. pagina 2.
Agri dominici ſeges ſemper lappas tolerauit 2
Ambroſius eximius dei ſacerdos. 176
Animalia ex atomis naſeuntur. 147
Antioeheni ſymboli fides 109
Apes quo pacto proereentur. 147
Apollinaris hæretici error. 3
Apoſtoli omnéſq; ſancti nihil vnquam in ſuo, ſed Chriſti nomine fecerunt. 167
Arrianæ peruerſitatis impietas. 2
Athanaſius Alexandrinus eximius conſtantiæ & virtutis exemplum. 179
Audientiæ locum non habet qui cunctorũ ſtatuta conuellit. 11.
Auguſtini epiſcopi Hipponenſis de Chriſti natiuitate ſententia. 177

B

BAſiliſci ſerpentes ex ouis volucrum, quas Ibes voeant, gignuntur. 223

C

CAſſianus à beato Chryſoſtomo in ſacrum miniſterium adoptatus 182
Caſſianus beati Chryſoſtomi diſcipulus. 183
Chriſti duplex natiuitas. 241

Chriſtus filius dei per naturam. 85
Chriſtus à prophetis deus prænunciatus. 154
Chriſti incarnationem doctores ſancti teſtantur. 174
Chriſtus propter vnitatẽ verbum dicitur. 67
Chriſto Ieſu impropria addere, non minoris erroris eſt quàm propria derogare. 3
Chriſti natiuitas in veteri teſtamento prænunciata. 17
Confeſſionis perfectæ perfecta virtus quę 79
Conſtitutiones conſtitutori ſunt obnoxiæ, & non conſtitutionibus conſtitutor. 143
Credentes in deum, omnes filii dei ſunt. 84
Crucis dominicæ nomen & Iudæos offendit, & gentibus riſui fuit. 46
Cyrilli Alexãdrini de Chriſto incarnato ſermo. 185

D

DEitas ſicut nõ minuitur, ita nec augetur. 30
Dei agnitionẽ de⁹ ipſe homini tribuit 63
Deus in ꝓphetis & patriarchis locutus eſt. 83
Deo nihil impoſſibile. 107. & 149
Dei oĩpotẽtia in creaturis ſuis noſcẽda. 142
Diabolus Chriſtum deum cognouit. 155
Diuinitas ſuis teſtibus probanda. 163

E

ESaiæ de nati. Chriſti pręnũciatio. 17. & 18
Eſſe æternitatis eſt, fieri tẽporalitatis 96
Eunomii hæretici prauitas. 2
Excelſum quõq; pro deo ſcriptura ponit. 88

F

FActum pro nato ponere ſcriptura ſacra ſolet. 117
Fides de deo his teſtibus danda eſt, quos deus miſit,& in quibus locutus eſt. 63
Fidei virtus neſcit imminui. 49
Fides loco non imminuitur. 178
Fides eccleſię eſt Petri apoſt. cõfeſſio. 51. & 52
Fides vera & catholica quę ſit. 88. & 98
Fidei ſymbolum cur tam paucis comprehendatur. 110
Fidei catholicæ ſacramentum in quo contineatur. 64
Fidelibus deflenda ſunt quæ aliis videntur ridicula. 27
Filius hominis idem eſt qui verbum dei. 70
Fotini hæreſis. 3

G

GRatiæ deo patri quare agendæ. 91
Gẽtes indepto chriſtiano nomine, fide & nomine ad Chriſtũ tranſierunt. 76
Gregorius ſplendidiſſimũ ſcientiæ ac doctrinæ iubar. 178

H

HAereſis in eccleſia hydrę ſimilitudinẽ habet. 1
Hęreticorũ fides, imò pfidia, portæ inferni. 53
Hæreticorum mos 189.
Hebionitarũ hęreſis. 2. 5. & 36
Hieremias ppheta ante ſctificat⁹ q̃ nat⁹. 72
Hieremiæ de Chriſto teſtimonium. Ibidem

Hieronymus catholicorum magiſter 176
Hilarii de Chriſti īcarnatiōe teſtimoniū. 174
Hyperbaton figura ſcripturæ peculiaris. 171

I

IAcob patriarcha Chriſtum ex virgine naſciturum cognouit. 154
Ieſum qui ſoluant. 97. & 98.
Impii hodie non minus Chriſtum perſequuntur, quàm ſi manus in illum iniicerent 46
Infidelitas tenebroſa ſibi etiam in luce tenebras facit. 67
Ioannis Chryſoſtomi laus. 180. & 183
Ioan. Chryſoſtomus quid de filii dei incarnatione ſenſerit. 180
Iudæi deum credunt, ſed non filium dei. 76

L

LIber verè fit, qui Chriſto cœperit eſſe captiuus. 139
Leporii hæreſis. 171
Leporii Pelagianiſtæ recantatio. 6
Leporii ad epiſcopos Gallicanos epiſtola 7
Leporii confeſſio. 8
Locuſtarum ortus. 148

M

MAcedonii blaſphemia in ſpiritū ſanctū. 3
Malachiæ de natiuitate Chriſti prædictio. 20
Martionis error. 36
Martionitarum & Manichæorum error confutatur. 90. & 98.

N

NAſci ex diſſimilibus multa, variis exemplis probatur. 147
Natiuitas Chriſti duplex. 160
Natiuitatem parienti non ſemper cõſubſtantialem eſſe probatur. 142.& 143

P

PElagianus error. 4.& 80
Pelagius ſuo errore omnes impietates vicit. 83
Petri apoſtoli fides poteſtatem diuinam accepit. 53
Petri apoſtolorum primi confeſſio. 51
Populum à peccato redimere, ſolius dei eſt. 78

R

REligio omnes vnit. 178
Rerum demonſtratio ſufficit ad dictorum confirmationem. 68
Res diſſimiles ex diſſimilib⁹ ſubſtitiſſe naturis. 144.& 146
Res eadem non poteſt eſſe pia & impia. 28
Reſurrectionis vocabulo ſcriptura regenerationem nominat. 92
Rufini de Chriſto incarnato teſtimoniũ. 177

S

SAbellianorum hæreſis. 2
Saluatoris operibus ſemper trinitatis virtus adfuit. 105
Sancti omnes ſub lege veteris teſtamenti per gratiam Chriſti ſunt ſaluati. 97

Sapientia dei piis tantum cognita, impiis ignota. 47
Scriptа ſacra in omni ſui parte conueniunt.33
Scriptura ſacra quaſi vnum diuini oris teſtimonium. 61
Sermo diuinus ſibiipſi reſpondere ſolet. 173
Soluere Ieſum quid ſit. 98
Spiritũ dei omnes ſancti habuerũt. 83.& 104
Symbolum vnde dicatur. 110
Synecdoches tropus in ſcripturis ſacris frequens. 135

T

Teſtimonia ſanctorum patrum de Chriſto incarnato. 174
Teſtimoniis diuinis intelligentia dæmoniaci ſpiritus miſceri nequit. 165
Theotocos Maria dicitur. 13.& 25
Thomæ apoſtoli vera de Chriſto confeſſio.55

V

Veneficorum conſuetudo. 149
Veritas ventilata plus rutilat. 11
Veritati nudæ credendum. 63
Veritatis indubitatę manifeſtatio,eſt vniuerſorum autoritas. 10
Veritatem cognitam derelinquere intolerabilius eſt quàm incognitam negare. 120
Vincula charitatis & coercionis. 76

FINIS.

IOANNIS CASSIANI in libros de incarnatione domini, contra Neſtorium hæreticum, ad Leonem Romanæ vrbis epiſcopum, præfatio.

ABſolutis dudũ collationũ ſpiritalium libellis, ſenſu magis quàm ſermone inſignibus, quia alto ſanctorum virorum ſenſui ſermo noſtræ imperitiæ impar fuit: cogitaram, & propemodum conſtituerã poſt illum proditæ inſcitiæ pudorem, ita me in portu ſilentii collocare, vt excuſarẽ quantum in me

eſſet, per taciturnitatis verecundiā, loquacitatis audaciam. Sed viciſti propoſitum, ac ſententiam meam laudabili ſtudio, & imperioſiſſimo affectu tuo, mi Leo venerande, ac ſuſpicienda charitas mea Romanę eccleſię, ac diuini miniſterii decus, producens me ex illo præmeditati ſilentii receſſu, in publicum formidādúmque iudicium: & noua ſubire cogis, adhuc de præteritis erubeſcentem: cúmque etiam minoribus impar fuero, par maioribus à te eſſe compellor. Ego enim ne in illis quidem opuſculis, quibus per ingenioli noſtri oblatiunculam domino ſacrificauimus, moliri aliq̄d aut vſurpare tētaſſe, niſi epiſcopali tractus imperio. Creuit itaque per te oris noſtri & ſtyli dignitas. Nam qui iuſſi antea de dominicis ſtudiis locuti ſumus, nunc id exigis,

vt de ipſa incarnatione domini ac maieſtate dicamus. Ita qui prius in ſancta tẽpli velut per ſacerdotalem manum introducti ſumus, nũc ductu tuo atque ſubſidio quaſi in ſanctorum ſancta penetramus. Magnus honor, ſed periculoſa progreſſio: quia obtineri ſacrorum penetralium ac diuini præmij palma nõ poteſt, niſi hoſte ſuperato. Exigis itaque, ac iubes, aduerſum recẽtem hæreſim, ac nouum fidei hoſtem conſerere imbecilles manus, & cõtra peſtiferi ſerpẽtis graues hiatus aperto, vt aiunt, ore conſiſtere: ſcilicet vt in reſurgentem in eccleſia dei ſinuoſis tractibus draconẽ vis prophetica, & ſermonis euangelici diuina virtus, me quaſi incantatore irrũpat. Pareo obſecrationi tuæ, pareo iuſſioni: malo enim de meipſo tibi quàm mihi credere, ma-

ximè quia id tecũ amor Ieſu Chriſti domini mei præcipit, qui hocipſum etiam in te iubet. Supereſt, vt effectum negocij ab ipſo poſtules, per quem imperaſti. Tua enim iam hic magis cauſa quàm mea vertitur, tuum magis iudicium quàm meum officium periclitatur. Me enim, ſiue par ſim tuo imperio, ſiue non ſim, ipſa aliquatenus obedientiæ ratio atque humilitatis excuſat: niſi quòd hoc plus meriti eſt in obſequio meo, ſi minus eſt in poſſibilitate. Facile enim cuiuſlibet iuſſioni ex abundantia ſatisfacimus: illius officium grande eſt, & mirabile, qui etiam idem in voto habet, quod in viribus non habet. Tua ergo hæc res, tuum negociũ, tui pudoris opus eſt: ora & obſecra, ne imperitia mea periclitetur electio tua, & opinioni tan-

175

tæ nobis non reſpondentibus, etiam ſi ego per obedientiæ veniam bene pareo, tu tamen per inconſiderantiam iudicij male imperaſſe videaris.

Z Miscellanea, 654 — 1

Google

Miſcellanea 654—2 — 177

IOANNIS CASSIANI DE INCARNATIONE Chriſti contra Neſtorium, Liber primus.

FRadunt fabulę poëtarum, deſectis quõdam hydram capitibus, numeroſius renaſcentem per ſua damna creuiſſe. Itaque nouo inauditóque miraculo, multiplicato mortibus ſuis monſtro, lucri genus eſſet amiſſio, ſcilicet dum quicquid ferrum ſecantis abſcideret, totum id fœcunditas prodigioſa geminaret: donec laborans atque æſtuans cœptę illius deſectionis induſtrius appetitor, caſſatis toties inefficaci opere virtutibus, fortitudinem belli armaret arte conſilii, & admotis, vt aiunt, ignibus multiplicem portẽtuoſi corporis prolem ferventi gladio deſecaret: ac ſic ambuſtis intrinſecus medullis, cũ rebelles venas improbæ fœcunditatis exureret, tandem parturitio monſtruoſa ceſſaret. Ita ergo etiam hæreſes in eccleſiis, illius quam poetarum commente finxerunt, hydræ ſimilitudinẽ gerunt: & iſtæ enim aduerſum nos linguis feralibus ſibilant, & iſtę virus lethale iaciunt, & iſtæ ſectis capitibus renaſcuntur. Sed quia reſurgente morbo non debet ceſſare medicina:

& quantò maior fuerit ægritudo, tantò inſtantior debet eſſe curatio. Potens eſt enim dominus de⁹ noſter, vt quod de morte Hydrę illius gẽtilium ſalſitas finxit, hoc in eccleſiarum bellis veritas peragat, & ignitus ſancti ſpiritus gladius. Ita in extinguenda nouella hæreſi omnes penitus medullas pernicioſæ generationis exurat: vt tandem prodigioſa fœcunditas emorientibus venis parere deſiſtat. Non noua enim ſunt hæc in eccleſiis monſtruoſi ſeminis germina, ſemper has dominici agri ſeges lappas ſentéſque tolerauit, & aſſiduum in ea ſuffocatricis zizaniæ germen emerſit. Hinc enim Hebionitę, hinc Sabelliani, hinc Arriani, hinc denique Eunomiani, & Macedoniani, hinc Fotiniani & Apollinariſtæ, cæteríque eccleſiarum vepres, & enecãtes bonæ fidei frugem tribuli pullularũt.

Hebion Quorum primus Hebion, dũ incarnationem dominicam nimis aſſerit, diuinitatis eam coniunctione nudauit.

Sabellius. Sabellii autem poſt hunc ex diſſimilitudine hæreſeos ſuperioris ſchiſma prorumpens, dum in patre ac filio & ſpiritu ſancto diſtantiam nullã eſſe contendit, ſacram & ineffabilem trinitatem, quantum in ipſo fuit, blaſphema confuſione permiſcuit.

Arrius. Secuta eſt deinde hunc quem diximus: Arrianæ peruerſitatis impietas. Quę ne videretur ſacras miſcere perſonas, diuerſas eſſe dixit, atque diſſimiles in trinitate ſubſtantias.

Eunomius. Eunomius autem poſt hunc quidem, ſed eiuſdem admodum prauitatis, licet ſimilem ſibi

diuinam eſſe adſeruit trinitatem, diuerſam tamen à ſeipſa eſſe contendit: admittens ſimilitudinem, excludens parilitatem. Macedonius quoq; irremediabili in ſpiritum ſanctum impietate blaſphemans, licet eiuſdem ſubſtantiæ patrem & filium dixerit, ſanctum tamen ſpiritum creaturam vocans, reus totius diuinitatis fuit: quia lædi in trinitate aliquid non poteſt, ſine totius trinitatis iniuria. Fotinus autem quamuis Ieſum, qui ex virgine natus eſt, Deum dixerit: male tamen cum principio hominis principium eſſe Dei confinxit. Apollinaris verò hominem vnitum deo inconſideratè intelligens, humanã eum non habuiſſe animã male credidit. Quia non minoris erroris eſt Domino Ieſu Chriſto impropria addere, quàm ꝓpria derogare. Quidquid enim de illo non ita dicitur vt eſt, etiam ſi honor videatur, iniuria eſt. Ita ſinguli ex ſui ſimilitudine hęreſeos hęreſim procreantes, omnes quidem à ſe diuerſa, ſed omnes tamẽ fidei aduerſa ſenſerũt. Nuper quoque, id eſt in diebus noſtris, emerſiſſe hæreſim venenoſam, & maxime Beligarum vrbe conſpeximus, certi erroris, incerti nominis: quia cũ recenti capite ex antiqua Hebionitarũ ſtirpe ſurrexerit, dubiũ admodum eſt, antiqua magis dici, an recens debeat. Noua enim adſertoribus, ſed vetuſta erroribus fuit. Solitarium quippe hominem dominum noſtrum Ieſum Chriſtum natum eſſe blaſphemans, hoc quod ad Dei poſtea

Macedonius.

Fotinus.

Apollinaris.

honorem poteſtatémque peruenerit, humani meriti, nõ diuinæ aſſeruit fuiſſe naturæ: ac per hoc eum diuinitatem ipſam non ex proprietate vnitæ ſibi diuinitatis ſemper babuiſſe, ſed poſtea pro præmio laboris paſſioniſque meruiſſe: eum vtique dominum ſaluatorémq; noſtrum non deum natum, ſed à deo blaſphemaret adſumptum: confinis ſcilicet huic hæreſi quæ nunc extat, & quaſi germana ac conſanguinea, quæque tam Hebionitis quàm his recentibus conſentanea, tempore quidem inter vtroſque media, ſed vtriuſque tamen peruerſitate coniuncta. Sint quamuis eius nonnulla alia his quæ iam diximus conſimilia, ſed longum eſt vniuerſa memorare. Neque enim nunc ad dicendum commemorationem præteritorum, ſed confutationem nouorum ſumpſimus. Illud ſanè vnum prætereundum non arbitramur, quod peculiare ac proprium ſupradictæ illius hæreſeos, quę ex Pelagiano errore deſcenderat, fuit: quòd dicentes quidam ſolitarium hominem Ieſum Chriſtum ſine vlla peccati cõtagione vixiſſe, eò progreſſi ſunt; vt aſſererẽt homines ſi velint, ſine peccato eſſe poſſe. Conſequens enim exiſtimabant, vt ſi homo ſolitarius Ieſus Chriſtus ſine peccato fuiſſet, omnes quoque homines ſine dei adiutorio eſſe poſſint quicquid ille homo ſolitarius ſine cõſortio dei eſſe potuiſſet. Ac ſic nullam facerent inter omnem hominem ac dominum noſtrum Ieſum Chriſtum eſſe diſtan-

Pelagianus error.

tiam: cum idem vtique homo niſu atque induſtria ſua mereri poſſit, quod Chriſtus ſtudio ac labore meruiſſet. Quo factum eſt, vt in maiorem quoque ac monſtruoſiorem inſaniam prorumpentes, dicerent dominum noſtrum Ieſum Chriſtum hunc in mundũ non ad præſtandam humano generi redemptionem, ſed ad præbenda bonorum actuum exempla veniſſe: videlicet vt diſciplinam eius ſequentes homines, dum per eandem viam virtutis incederent, ad eadem virtutum præmia peruenirent: Euacuantes quantum in ipſis fuit, omnem diuinæ redemptionis gratiam: cum idem dicerent homines conſequi poſſe viuendo, quod præſtitiſſet deus pro humana ſalute moriendo. Addiderunt quoque dominum ſaluatoremq; noſtrum poſt baptiſma factum eſſe Chriſtum, poſt reſurrectionem deum: alterum aſſignantes vnctionis myſterio, alterum merito paſſionis. Vnde aduertit nouus nunc iam, non nouæ hæreſeos autor, qui dominum ſaluatoremque noſtrum ſolitarium hominem natum eſſe contendit, idem ſe omnino dicere quod Pelagianiſtæ antè dixerunt: & conſequens errori ſuo eſſe, vt qui vtique ſine peccato ſolitarium hominem Ieſum Chriſtum vixiſſe aſſerit, omnes quoque per ſe homines ſine peccato poſſe eſſe blaſphemet: nec neceſſariam quoque exemplo illius dicant redemptionem domini fuiſſe, cum ad cæleſte regnum ſuo tantum homines niſu, vt aiunt, va-

leant peruenire. Nec dubium id eſt, re ipſa penitus declarante. Hinc enim illud eſt, quòd interceſſionibus ſuis Pelagianiſtarum querelas fouet, & ſcriptis ſuis cauſas illorum adſerit: quòd ſubtiliter his, vel vt verius dixerim, ſubdolè patrocinatur, & conſanguineæ ſibi improbitati improbo ſuffragatur affectu: ſciēs ſcilicet eiuſdem ſe eſſe ſenſus, eiuſdem ſpiritus, & ideo dolens cognitam ſibi hæreſim ab eccleſia eſſe diſiunctam, quam ſcit ſibi vtique peruerſitate coniunctam. Sed tamen quia illi, qui de hac peſtilentium ſpinarum ſtirpe deſcenderant, diuina ope iam ac pietate ſanati ſunt, orandus quoque etiam nunc dominus deus noſter eſt, vt quia conſentaneæ ſibi in quibuſdam priſtina illa hæreſis, & hæc noua: ſimilibus malorum initiis, ſimilem bonorum exitum largiatur. Leporius enim tunc monachus, modo presbyter: qui ex Pelagii, vt ſupra diximus, inſtitutione, vel potius prauitate deſcendens, apud Gallias adſertor prædictæ hæreſeos, aut inter primos, aut inter maximos, fuit à nobis admonitus, à deo emendatus: ita malè conceptam perſuaſionem magnificè cōdemnauit, vt non minus penè admiranda ſit correctio illius, quàm illæſa multorum fides: quia primum eſt errorem penitus non incurrere, ſecūdum bene repudiare. Is ergo in ſe reuerſus, non ſolum in Africa, vbi tunc erat, atque nunc eſt, tam errorem ſuum cum dolore, quàm ſine pudore confeſſus eſt: ſed etiam ad

Leporius.

omnes admodũ Galliæ ciuitates, flebiles cõfeſſionis ac plãctus ſui literas dedit: ſcilicet vt vbi deuiatio eius prius cognita erat, illic etiã emẽdatio noſceretur: & qui teſtes erroris antea fuerunt, iidem poſtea correctionis eſſent. Ex cuius cõfeſſione, vel potius deploratione, nonnulla inſerẽda exiſtimauimus, duplici ex cauſa: vt correctio eorũ & nobis teſtimonio, & his qui nutant, exemplo eſſent: quorúmque errorem ſequi non erubuiſſent, eorum emendationem ſequi non erubeſcerent: ac ſicut ſimili ægritudine infirmarẽtur, ita ſimili remedio ſanarentur. Is ergo agnita opinionis ſuæ peruerſitate, & inſpecta fidei luce ſcribens ad epiſcopos Gallicanos, ita exorſus eſt: Quid in me primum ô domini mei venerandi, & beatiſſimi ſacerdotes, accuſem neſcio, & quid in me primum excuſem, non inuenio. Sic imperitia & ſuperbia, ſic ſtulta ſimplicitas cum perſuaſione noxia, ſic feruor cum intemperantia, ſic vt verius dicam, cum ſui diminutione debilis fides, ſimul in me omnia recepta viguerunt, vt tot & tantis ſimul ſit & obediſſe confuſio, & hæc eadem ab animo potuiſſe cedere mihi ſtupenda gratulatio. Et poſt pauca ſubiungit: Sic ergo minime percipientes hanc potentiam dei, ſenſu noſtro & propria ratione ſapientes, quaſi in inferiora ſe deus agere videatur: ita hominem cum domino natum eſſe dicamus, vt ſeorſum quæ dei ſunt, ſoli deo demus: & ſeorſum quæ ſunt ho-

minis, ſoli homini reputemus. Quartam manifeſtiſſime introducimus in trinitate perſonam, & de vno filio dei non vnum, ſed facere incipiamus duos Chriſtos, quod à nobis iam ipſe dominus & deus Chriſtus auertat. Ergo confitemur dominum ac deum noſtrum Ieſum Chriſtum vnicum filium dei, qui ſibi ante ſecula natus ex patre eſt, nobis à tempore de ſpiritu ſancto, & Maria ſemper virgine factum hominem, deum natum. Et confitentes vtranque ſubſtantiam carnis ac verbi vnũ eundémque deum atque hominem inſeparabilem, ſemper pia fidei credulitate ſuſcepimus: & ex tempore ſuſceptæ carnis, ſic omnia dicimus quæ erant dei, tranſiſſe in hominem, vt omnia quæ erant hominis, in deum venirent. Et hac intelligentia verbum factum ſit caro, non vt conuerſione, aut mutabilitate aliqua cœperit eſſe quod non erat, ſed vt potentia diuinæ diſpenſationis verbum patris nunquam à patre diſcedens, homo propriè fieri dignaretur: incarnatúſque ſit vnigenitus ſecreto illo myſterio quo ipſe nouit: noſtrum nãque eſt credere, illius noſſe. Ac ſic ipſe deus verbum, totum ſuſcipiens quod eſt hominis, homo ſit: & adſumptus homo totum accipiendo quod deus eſt, aliud quàm deus eſſe non poſſit. Non tamen quia incarnatus dicitur, & immixtus, diminutio eius eſt accipienda ſubſtantiæ: nouit enim deus ſine ſui corruptione miſceri, & tamen in veritate miſceri: nouit in

ſe ita ſuſcipere, vt nihil ei creſcat augmenti: ſicut ſeipſum totum nouit infundere, vt nihil accidat detrimenti. Non ergo ad intelligentiam imbecillitatis noſtræ ſecundum experimentorum viſibilia documenta facientes coniecturam de æqualibus ſe inuicem ingredientibus creaturis, putemus deum hominemque commixtū, & tali cõfuſione carnis & verbi, quaſi aliquod corpus effectum. Abſit ita credere, vt conflatili quodammodo genere duas naturas in vnam redactā arbitremur eſſe ſubſtantiam: huiuſmodi enim commixtio partis vtriuſque corruptio eſt. Deus enim, qui capabilis non capax eſt, penetrans non penetrabilis, implens non implebilis: qui vbique ſimul totus eſt, & vbique diffuſus eſt, per infuſionem potentiæ ſuæ miſericorditer naturæ eſt mixtus humanæ. Et poſt pauca: Naſcitur ergo nobis propriè de ſpiritu ſancto, & Maria ſemper virgine deus homo Ieſus Chriſtus filius dei. Ac ſic in alterutrum vnum fit verbum & caro: vt manente in ſua perfectione naturaliter vtraque ſubſtantia, ſine ſui præiudicio & humanitati diuina communicent, & diuinitati humana participent. Nec alter deus, alter homo, ſed idem ipſe deus qui & homo, & viciſſim homo qui & deus Ieſus Chriſtus vnus dei filius nuncupetur & vere ſit: & ideo id agendum nobis ſemper eſt & credendum, vt dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium dei deum verū, quem cum patre ſemper, & æqua-

lem patri ante ſecula confitemur, eundem à tempore ſuſceptæ carnis factum deum hominem non negemus: nec quaſi per gradus & tēpora proficiētem in deum, alterius ſtatus fuiſſe ante reſurrectionem credamus, alterius poſt reſurrectionem, ſed eiuſdem plenitudinis, atque virtutis. Et item paulò poſt: Sed quia verbum deus in hominem dignanter hominem ſuſcipiēdo deſcendit, & per ſuſceptionem dei homo aſcendit in verbum, totus deus verbum factus eſt totus homo. Non enim deus pater homo factus eſt, nec ſpiritus ſanctus, ſed vnigenitus patris: ideoq́ue vna perſona accipienda eſt carnis & verbi: vt fideliter ſine aliqua dubitatione credamus vnum eundem dei filium, inſeparabilem ſemper geminæ ſubſtantiæ, etiam gigantem nominatum in diebus carnis ſuæ, & verè ſemper omnia geſſiſſe quæ ſunt hominis, & verè ſemper poſſediſſe quæ dei ſunt. Quoniam & ſic crucifixus eſt infirmitate, ſed viuit ex virtute dei. Hāc ergo eius confeſſionem, id eſt, catholicorum omnium fidem, & omnes Africani epiſcopi, vnde ſcribebat, & omnes Gallicani, ad quos ſcribebat, comprobauerunt. Neque vllus adhuc omnino extat cui fides hæc ſine infidelitatis crimine diſpliceret, probatam negare pietatem. Sufficere ergo ſolus nunc ad confutandam hęreſim deberet conſenſus omnium: quia indubitatæ veritatis manifeſtatio eſt autoritas vniuerſorum, & perfecta ratio facta eſt vbi nemo diſ-

ſenſit: Ita vt qui contra hoc ſentire nitatur, huius prima ſtatim fronte non tam ſit audienda aſſertio, quàm damnanda peruerſitas: quia præiudicium ſecum damnationis exhibuit, qui iudicium vniuerſitatis impugnat: & audientiæ locum non habet qui à cunctis ſtatuta conuellit. Confirmata enim ſemel ab omnibus veritate, quicquid contra id venit, hoc ipſo ſtatim falſitas eſſe noſcenda eſt, quod à veritate diſſentit: Ac per hoc ſufficere ei etiã id ſolum conuenit ad ſententiam damnationis, quod diſcrepat à iudicio veritatis. Sed tamen quia rationi non obeſt ſermo rationis, & ſemper veritas ventilata plus rutilat, meliuſque eſt errãtes diſputationis curatione corrigi, quàm cenſuræ ſeueritate damnari: curanda eſt, quantum in nobis eſt, per diuinam opem in nouis hæreticis vetus hæreſis, vt recepta per ſacram miſericordiam ſanitate, medela potius eorum det ſanctæ fidei teſtimonium, quàm damnatio iuſtæ ſeueritatis exemplum. Adſit tantum diſputationi ac ſermoni de ſe habito ipſa veritas, & pietate illa qua deum ex homine dignata eſt, humanis erroribus opituletur, qui ad hoc ſe vel maximè in terris, atque in homine naſci voluit, vt falſitati amplius locus eſſe non poſſet.

IOANNIS CASSIANI de incarnatione Domini, Liber Secundus.

QVoniam libello primo quædam præmiſimus, quibus nouum hæreticũ ex antiquis hęreſeos ſtirpib⁹ pullulare adprobarem⁹, ſufficere quidem ei ad excipiendã iuſtæ damnationis ſententiam, debet priorum hæreticorum iuſta damnatio. Quã cũ eaſdem radices babeat, atque iiſdem erroribus emergat, ſatis iã in authoribus ſuis ipſe damnatus eſt, maximè cùm idipſum quod ipſi adſerunt, etiam hi qui proximè ante hos malè ſecuti ſunt, bene condemnarint, vt ſufficere his abundè iam in alterutrum ſuorum exempla debeant, vel borum ſcilicet qui emendati, vel eorum qui condemnati ſunt. Si enim corrigi queunt, habent in ſuorum correctionibus medullam: ſi corrigi non queunt, habent ſuorum damnatione ſententiam: tamẽ ne præiudicio magis aduerſum eos quàm iudicio vti velle exiſtimemur, ipſam eorũ in medium peſtiferam propoſitionem, vel potius blaſphemãtem amentiam proferamus: ſumentes iu omnibus ſcutum fidei, & gladium ſpiritus, quod eſt

verbum dei, ſcilicet vt reſurgens vetuſti draconis caput, idem diuini ſermõis gladius, etiã nunc in nouis anguibus deſecet, qui prius in antiquis ſerpẽtibus amputauit. Nam cũ idem horum error ſit, qui illorum fuit: pro deſectione iſtorum habeti debet deſectio illorum: & quia renaſcentes colubri peſtiferos in eccleſia domini flatus agunt, & tabeſcere quoſdam ſibilis ſuis faciunt: vnguenda eſt propter nouas infirmitates antiquis curationibus recẽs medela: vt etiam ſi illud quod prius actum eſt, nõ valet ad languoris damnationem. hoc tamen quod nunc agimus, valeat ad languẽtium ſanitatem. Dicis itaque, quiſquis es ille hæretice, qui deum ex virgine natum negas, Mariã matrem domini noſtri Ieſu Chriſti theotocon, id θεοτόκον eſt matrem dei, appellari nõ poſſe, ſed Chriſto χριστοτόκον tocon, hoc eſt Chriſti tantum matrem, nõ dei: nemo enim, inquis, antiquiorem ſe parit. Ac de hoc quidẽ tam ſtulto argumento, quod natiuitatem dei carnali intelligentia æſtimandã putas, & myſterium maieſtatis humanis credis cenſendum eſſe rationibus, poſtea ſi deus aduxerit, diſputabimus: nunc interim & Chriſtum deum, & Mariam matrem dei diuinis teſtibus approbemus. Audi itaque loquentem ad paſtores de dei ortu angelũ dei: Natus eſt, Luc. 2. inquit, vobis hodie ſaluator, qui eſt Chriſtus dominus, in ciuitatẽ Dauid. Ne ſolum vtique in Chriſto hominem intelligeres, & domini tibi & ſaluatoris nomẽ adiecit: ſcilicet vt quẽ

ſaltiatorem eſſe cognoſceres, deum nequaquã eſſe dubitares:& cum ſaluandi virtus non niſi diuinæ competeret poteſtati, diuinæ eſſe eum potentiæ non ambigeres, in quo potentiam ſaluandi eſſe didiciſſes. Sed hoc incredulitati tuæ parum fortaſſe videatur: quia eum angelus Dominum potius & ſaluatorem, quàm Deum aut Dei filium nominaret: cum vtique impiiſſime deum neges, quem ſaluatorem eſſe fatearis. Audi quoque archangelum Gabrie-
Lucæ 1. lem Mariæ virgini prędicantem: Spiritus, inquit, ſanctus veniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi: ideo & quod naſcetur in te ſanctum, vocabitur filius dei. Vides quemadmodum natiuitatem dei indicaturus, diuinitatis opera pręmiſerit. Spiritus enim ſanctus, inquit, veniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Pulcherrime loquens angelus, diuinitate verborum, maieſtatem diuini operis explicuit. Spiritus enim ſanctus virginis interiora ſanctificans, & in his potentia diuinitatis ſuæ ſpirans, humanæ ſe inſeruit miſcuitque naturæ: atque id quod alienum à ſe fuerat, ſuum fecit, virtute id ſua ſcilicet, ac maieſtate præſumens. Ac ne ad introitum diuinitatis humana fortaſſe infirmitas non ſubſiſteret, venerandam omnibus virginem virtus altiſſimi roborauit: vt corpoream imbecillitatem circumfuſa vmbræ ſuæ protectione firmaret, & ad conſummandum conceptus ſacri inenarrabile ſacramẽtum humana infirmitas

non deficeret, quam diuini obumbratio ſuſtineret. Spititus ergo, inquit, ſanctus veniet in te, & virtus altiſſimi obũbrabit tibi. *Si* naſciturus itaque è ſancta virgine homo tãtũmodo ſolitarius etat, quid tãto agebatur ſacti aduẽtus nũtio? quid tãto diuinitatis ipſius appatatu? Si vtiq; homo ex homine, & cato tãtũmodo naſcebatur ex carne: iuſſio quippe tantũ ad id potuetat, aut voluntas diuina ſufficere. Si enim ad fabricãdos cœlos, fundandã tertam, creandũ mare, ſedes deniq; & thronos, & angelos, & atchangelos, & principatus, & poteſtates: ſi ad creandã poſtremò omnẽ cœleſtem militiam, & ad illa innumera diuinorũ exercituũ miliũ milia, ſola ſibi tantũ voluntas dei imperiumq́ue ſufficit: quia ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mãdauit, & creata ſunt: cur id ad cõceptiomem, vt tu ais, vnius hominis parum viſum eſt, quod ſatis ad procreationem diuinorum omniũ fuit? & id potentia ac maieſtas dei, in ortu vnius infantuli parum credidit, quod ad conditionem terrenorum omniũ cœleſtiumq; ſuffecit. Sed illud vtiq; eſt, quòd illa omnia opera acta fuerant per iuſſionẽ dei, natiuitas autem agẽda non erat, niſi per aduentum: quia & cõcipi ab homine deus, niſi ſe donante, & naſci niſi ſe illabente nõ poterat: & ideo archangelus ſuperuenturam virgini maieſtatem ſacram indicabat: videlicet vt quia agi tanta res per hominum officium nõ valebat, ipſius adfuturã deceret maieſtatẽ in con- *Pſal. 32*

ceptu, qui erat futurus in partu. Et ideo deſcẽdit verbum filius, adeſt maieſtas ſpirit° ſancti, virtus obumbrata patris: vtique vt in ſacramẽto ſacræ conceptionis, omnis eſſet cooperatio trinitatis. Ideo, inquit, & quod naſcetur in te ſanctum, vocabitur filius dei. Bene addidit, ideo: vt oſtenderet ſcilicet ideo hæc ſecutura, quia fuerant illa præmiſſa: & quia deus superueniſſet in conceptione, ideo deus futurus eſſet in partu. Rationem ergo tantæ rei puellæ reddidit neſcienti, dicens: Vtique quia ſpiritus ſanctus ſuperueniet, quia virtus altiſſimi obumbrabit. Ideo & quod naſcetur ſanctum, vocabitur filius dei. Hoc eſt dicere: Ne ignores, inquit, hunc tantæ rei apparatum, hoc tanti myſterii ſacramentũ: ideo in te tota veniet maieſtas dei: quia ex te naſcetur filius dei. Quid hic vltra adhuc ambigi, aut quid amplius dici poteſt? deum dixit ſuperuenturum, dei filium naſciturum. Tu quære nunc, ſi placet, quomodo aut dei filius deus nõ ſit, aut quomodo quæ deum edidit, theotocos, id eſt dei mater eſſe non poſſit. Sufficere ergo hæc tibi ſola, imò ſufficere hęc tibi ſumma deberet. Sed quia teſtimonia ſacræ natiuitatis abundè ſuppetunt: vtpote quę idcirco omnia ſcripta ſunt, vt ipſius teſtes eſſent: inſpiciam° in pauxilla aliqua portione, etiam adnunciationem de deo veteris teſtamenti: vt intelligas futurũ ex virgine dei ortũ, non tunc tantum cùm factus eſt nunciatum, ſed etiam ab ipſo admodum mun-

di ortu eſſe prædictum:reuera vt quia ineffabile opus agendum erat, tolleret quandoque incredulitatem rerum præſentium præmiſſa ſemper adnuntiatio futurorum. Ait itaque Eſaias propheta: Ecce virgo concipiet, & pariet filiũ, Eſa.7.
& vocabunt nomen eius emanuel:quod eſt in- עִמָּנוּאֵל
terpretatum, nobiſcũ deus. Quis eſt hic incredule ambiguitati locus? Cõcepturam propheta virginem dixit, virgo concepit:filium naſciturum, filius natus eſt: vocandum deum, vocatur deus. Hoc enim appellatur nomine quod natura. Vnde cum vocãdum eum dei ſpiritus deum dixerit, probat ſe ab ſpiritu dei vacuum, qui ſe à conſortio reddit diuinæ nuncupationis alienum. Ecce ergo inquit, virgo concipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen eius emanuel: quod eſt interpretatum, nobiſcum deus. Sed illud eſt forſitan quo ſe infidelis vertat tergiuerſatio: vt dicat hoc quòd vocandum eum deum propheta dixerat, non tam ad maieſtatem diuinitatis, quàm ad appellationem nominis pertinere. Sed quid facimus, quòd appellatus hoc nomine in euangeliis Chriſtus omnino non eſt? & tamen mentitus eſſe propheta dei ſpiritus dici non poteſt. Quid ergo illud eſt? vt intelligamus vtique prophetiam illam diuinitatis nomen tunc prædixiſſe, non carnis. Nam cum aliud in euãgelio homo vnitus deo nomen acceperit, neceſſe eſt vtique hoc vocabulum hominis fuiſſe, illud diuinitatis. Sed pergamus vlterius:& alia ad veritatem

probandam veritatis teſtimonia cõuocemus. Vbi enim de deo agitur, nulla re diuinitas melius quàm ſuis teſtibus adprobatur. Ait ergo
Eſa.9. idem propheta alibi: Filius natus eſt nobis, paruulus datus eſt nobis: cuius principatus ſuper bumerum eius: & vocabitur nomen eius magni conſilii angelus, deus fortis, pater futuri ſeculi, princeps pacis. Sicut ſuperius vtique vocandum eum emanuel propheta dixerat: ita bic vocandum eum & magni conſilii nuntiũ, & dominum fortem, & patrem futuri ſeculi, & pacis principem dicit. cum vtique nullo loco eum in euangeliis vocatum his nominibus legerimus: Vt intelligamus ſcilicet non carnis eſſe bæc vocabula, ſed diuinitatis: atque illud in euangeliis nomen eſſe bominis ſuſcepti, hoc ingenitæ poteſtatis. Et quia naſciturus in homine deus erat, ita nomina ipſa per diſpenſationem ſacram fuiſſe diuiſa: vt & carni hominis nomẽ inderet, & diuinitati deus. Vocabitur ergo, inquit, magni conſilii nuntius, deus fortis, pater futuri ſeculi, princeps pacis. Non hic quiſquis es, ô bæretice, non hic propheta ille diuino ſpiritu plenus, exemplo adſertionis tuæ, illum qui natus eſt, conflatili ſtatuæ & figmento inſenſibili comparauit. Filius enim, inquit, natus eſt nobis, paruulus datus eſt nobis, cuius principatus ſuper humerum eius. & vocabitur nomen eius magni conſilii nuntius, deus fortis. Ne hunc quem adnunciabat, alium quàm illum qui in carne na-

Google

tus eſt intelligeres,nomen natiuitatis adiecit, dicens: filius natus eſt nobis, paruulus datus eſt nobis. Vides quot cognominibus ad demonſtrandam corporalis ortus proprietatem propheta vſus ſit? & natum enim eum, & paruulum nominauit:ſcilicet vt euidentius ſignificationem natæ ſobolis, nomen exprimeret paruitatis: præuidens abſque dubio diuinus ſpiritus hanc blaſphemantium hæreticorum peruerſitatem, his omni mundo deum qui naſcebatur, rerum ipſarum vocabulis demonſtrauit:vt etiam ſi blaſphemare hęreticus quęreret,blaſphemiæ tamen locum penitus inuenire non poſſet. Filius ergo, inquit, natus eſt nobis,paruulus datus eſt nobis, cuius principatus ſuper humerum eius: & vocabitur nomen eius magni conſilii nuntius, deus fortis, pater futuri ſeculi, princeps pacis. Paruulum hunc qui natus eſt,& pacis principem eſſe docuit, & futuri ſeculi patrem, & deum fortem. Quis eſt tergiuerſandi locus? ſeparari paruulus hic qui natus eſt, à deo qui in eo natus eſt, non poteſt. hunc enim quem natum dixit, patrem futuri ſeculi nominauit:hunc quem paruulum nuncupauit, deum fortem prædixit. Quid eſt hæretice? quo te conferes? ſepta & concluſa ſunt omnia: non eſt vſquam penitus exeundi locus. Supereſt vt errorem quem voluntas noluit intelligere, tandem incipiat vel neceſſitas confiteri.Sed non contenti his quæ ſufficiunt, quid etiam per alium prophetam

Mala. 3. ſpiritus ſanctus dixerit, inquiramus. Si affiget, inquit, homo deum ſuum, quia vos affigitis me? vt euidentiora vtique fierent quæ prophetabantur, quęq; de paſſione domini noſtri propheta cecinit, quaſi ipſius de quo dicebat ore prędixit. Si affiget homo deum ſuum, quia vos affigitis me? Nónne tibi quæſo dixiſſe hoc dominus deus noſter quaſi ad crucem ductus videtur? Cur quæſo redemptorem veſtrum non agnoſcitis? Cur deum indutum pro vobis carne neſcitis? ſaluatori veſtro necem paratis? autorem vitæ ad mortem ducitis? Deus veſter quem ſuſpenditis, deus veſter quem crucifigitis. Quis rogo hic error, aut quæ inſania eſt? Si affiget homo deũ ſuũ, quia vos affigitis me? Vides quomodo vox hæc ipſarum quodammodo quæ actæ ſunt rerũ vox ſit? Nunquid expreſſius quicquã aut manifeſtius quæreres? Vides quomodo teſtimonia ſacra natum in carne dominum Ieſum Chriſtũ, ab ipſis quodãmodo incunabulis vſque ad crucem, quam pertulit, proſecuta ſint? Cum vtiq; illũ quem alibi legis deũ in carne naſci, hic deum in cruce videas affigi. Et ideo propheta, & illic vbi natus eſt, deus dicitur: & illic vbi crucifixus eſt, deus euidentiſſime nominatur: ne ſcilicet in aliquo dignitati diuinitatis præiudicaret carnis aſſumptio, & honorem maieſtatis infringeret vel humilitas corporis, vel contumelia paſſionis: cum vtique augere in nobis affectum eius & cultum debeat vel dignatio tam humilis natiuitatis,

vel pietas benigna patientis: quia maximum vtique & immaniſſimum ſcelus eſt, vt ideo apud nos minus honoris habeat, quia plus amoris impendit. Sed his omiſſis, quæ explicari ideo nullo modo poſſunt, quia ſicut immenſitas beneficiorum illius, ita & relatio modum non habet: tempus eſt vt fortiſſimum de eo, ac manifeſtiſsimum teſtem eius apoſtolum Paulum conſulamus: fideliſsime enim nobis omnia de deo dicere poteſt, è cuius ſemper pectore locutus eſt deus. Teſtatur ergo in hunc modum de gratia atque aduentu dei noſtri, miſſus ad deſtituendum gentilis ſuperſtitionis errorem electus gentium magiſter: Apparuit, inquit, gratia dei, & ſaluatoris noſtri omnibus hominibus: erudiens nos, vt abnegantes impietatem, & ſecularia deſideria, ſobriè & piè, & iuſtè viuamus in hoc mundo: expectantes beatam ſpem, & aduentum gloriæ magni dei, & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Apparuit, inquit, gratia dei ſaluatoris noſtri. Bene congruo ad oſtendendum nouæ gratiæ, & generationis aduentum ſermone vſus eſt. Dicens enim, apparuit, ortum nouæ gratię ac natiuitatis expreſſit: quia exinde apparere donum gratiæ nouæ cœpit, ex quo deus in mundo natus apparuit. Digna ergo, & congrua hanc nouæ gratiæ lucem verbi proprietate, quaſi digito indicante monſtrauit. Hoc enim rectiſsimè apparuiſse dicitur, quod ſubita

Ad tit. 2

quaſi appatitionis luce monſtratur. Sicut in euangelijs apparuiſſe ſtellam Magis orientalibus legimus: & in Exodo, Appatuit, inquit, Moyſi angelus in igne flammæ rubi. In omnibus enim & his & alijs viſionibus ſacris, hoc vtendum vel maximè verbo ſcriptura exiſtimauit: vt apparuiſſe hæc diceret, quæ inſolita claritate fulgerent. Ita ergo & apoſtolus ſciens aduentum cæleſtis gratiæ quæ ortu ſacræ natiuitatis apparuit, verbo eam fulgidæ apparitionis expreſſit: vt apparuiſſe vtique id diceret, quod nouæ lucis ſplendore radiaret. Apparuit ergo gratia dei ſaluatoris noſtri. Nũquid cauſari hic aliquid quaſi de ambiguitate nominum potes, vt dicas aliud eſſe Christum, aliud deum? vt ſaluatorem à maieſtate nominis ſui diſtrahas, & dominum à diuinitate ſecernas? Ecce hic vir dei ex deo loquitur, & apparuiſſe ex Maria gratiam dei, euidentiſſima prædicatione teſtatur. Ac ne forte non ex Maria deũ apparuiſſe diceres, nomen ſtatim addidit ſaluatoris: ſcilicet vt eum natum eſſe ex Maria deum crederes, quem ſaluatorem natum negare non poſſis. Iuxta illud: Quia natus eſt vobis hodie ſaluator. O admirabilem, & verè à deo datum gentibus magiſtrum: qui ſciens futuram hanc hæreticæ prauitatis inſaniam, quę in litem vocabula dei verteret, & calumniari deo de ſuis nominibus non timeret: ne ſaluatoris vocabulum hæreticus à diuinitate ſecerneret, nomen dei antè præmiſit: ſcilicet vt prę-

Exo. 3.

Lucæ 2.

miſſum dei nomen omnia ſibi quæ ſequerentur nomina vindicaret: neque vllus in ſequentibus ſolitarium eſſe hominem Chriſtum eτederet, quem in primo ſtatim vocabulo deum eſſe didiciſſet. Expectantes, inquit idem apoſtolus, beatam ſpem, & aduentum gloriæ magni dei, & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Vidit profecto ille diuinæ ſapientiæ doctor, ad inſidioſas calliditates diabolicæ captionis, ſimplicem tantummodo non ſufficere doctrinam, niſi ſanctam fidei prædicationẽ munimine cautionis armaſſet. Et ideo cum ſuperius nomen dei ſaluatorisque poſuiſſet, hic addidit, Ieſu Chriſti. Licet ne ad ſignificandum dominum Ieſum Chriſtum ſufficere tibi forſitan nomen ſolum non crederes ſaluatoris: & non eundem Ieſum Chriſtum deum eſſe intelligeres, quem ſaluatorem deum eſſe cognouiſſes? Quid ergo ait? expectantes, inquit, beatam ſpem, & aduentum gloriæ magni dei, & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Nihil hic de nominibus domini noſtri deeſt: & deum hic & ſaluatorem & Ieſum & Chriſtum vides. Sed omnia hæc vidẽs, omnia in deo eſſe perſpicis. Audiſti enim deũ, ſed ſaluatorem. Audiſti deum, ſed Ieſum. Audiſti deum eſſe, ſed Chriſtum. Separari hoc appellationis diuerſitate non valet, quod diuinitas vnitate cõiũxit. Quicquid libet de his requiſieris, idem inuenies. Saluator deus eſt, Ieſus deus eſt, Chriſtus de⁹ eſt. Omne hoc quod audis plurale eſt nuncupatione, ſed vnum eſt

ſed vnum eſt poteſtate. Quia cum & ſaluator deus ſit, & Ieſus deus, & Chriſtus deus: intelligere apertum eſt, quód omnia hæc diſtinguuntur appellatione, ſed iunguntur maieſtate. Et cum euidentiſſime audias quód vnus in ſingulis nuncupatur deus: intelligere vtique aperte potes, quód eſt in omnibus vnus deus. Ac ſic non licet tibi iam ex diſſimilitudine dominicæ nuncupationis quærere diſcrepantiam poteſtatis, & pro varietate appellationis diuerſitatem facere perſonæ. Non licet dicere, Chriſtus ex Maria natus eſt, & non deus, apoſtolus enim proclamat deus. Nõ licet dicere, Ieſus ex Maria natus eſt, & nõ deus: apoſtolus enim teſtatur, deus. Non licet dicere ſaluator natus eſt, & non deus: apoſtolus enim cõfirmat, deus. Nihil eſt quo te conferas; quicquid de dominicis vocabulis ſumpſeris, deus eſt quod nominaris. Nihil eſt quod dicas, nihil eſt quod afferas, nihil quod improba falſitate confingas. Potes habere in incredulitate impia quod non credas, non habes in calumniandi occaſione quod deneges. Quanquam quia de diuina hac ſaluatoris domini noſtri gratia pauló ſuperius loqui cœpimus, volo vt de eadem re adhuc ex lectionibus ſacris aliqua dicamus. Legimus in actibus apoſtolorum apoſtolum Petrum eos qui euangelium recipientes, nihilominus tamen iugum vetuſtæ legis portandum eſſe cenſe-
Act. 15. bant, ita redarguentem: Quid, inquit, tentatis deum, imponere iugum ſuper ceruices di-

ſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus? Sed per gratiam domini noſtri Ieſu Chriſti credimus ſaluari, quemadmodum & illi. Donum certè gratiæ huius per Ieſum Chriſtum datum apoſtolus dicit. Reſponde mihi nunc ſi placet, gratiam hanc quæ ad ſalutem omnium data eſt, ab homine, an à deo datam exiſtimes? Si ab homine, reclamat tibi vas dei Paulus, dicens: Apparuit gratia dei ſaluatoris noſtri. Diuini enim eſſe gratiam hanc docet muneris non imbecillitatis humanæ. Et ſanè etiamſi ſacrum teſtimonium non ſuppeteret, ipſa rei veritas teſtimonio erat: Quia præſtare rem perpetuã & immortalis boni, fragilis & terrena non poſſunt: nec dare quiſquàm alteri valet, quo ipſe indiget: aut tribuere illius rei copiam, cuius rei inopiam ſuſtinere fateatur. A deo ergo neceſſe eſt gratiam datam non neges. Deus ergo eſt qui dedit, data autem eſt per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum: ergo dominus Ieſus Chriſtus deus. Si autem eſt ille, vtique vt eſt, deus, ergo illa quæ deũ peperit, theotocos, id eſt genitrix dei. Niſi fortè ad tã ridiculã blaſphemiæ cõtradictionẽ tendere velis, vt illã ex qua deus natꝰ eſt, dei matrem neges: cũ illũ qui natꝰ eſt, deũ negare nõ poſſis. Sed videamꝰ tamẽ quid de hac eadẽ domini noſtri gratia etiã euangeliũ dei ſenſerit: Gratia, inquit, & veritas ꝑ Ieſũ Chriſtũ facta eſt. Si ſolitariꝰ homo Chriſtus, quomodo hæc *Ioan. I.*

facta per Chriſtum? Vnde in eo virtus diuina, ſi in eo ſola humana conditio? Vnde cœleſtit largitas, ſi terrena paupertas? Nemo enim poteſt tribuere quod non habet. Dans ergo diuinā gratiam Chriſtus, habuit quod dedit. Neque enim poteſt harum diuerſiſſimarū inter ſe rerum quis differentiam ſuſtinere: vt ſimul & patiatur indigētiam inopis, & habeat munificentiam largientis. Et ideo ſciens apoſtolus Paulus omnes diuitiarum cœleſtiū theſauros in Chriſto eſſe, recte ad eccleſias ſcri-
1Cor.16 bit: Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum. Qui ſcilicet ſæpius iam docuerat eundē deum eſſe quem Chriſtum; cūctamque in illo maieſtatem deitatis eſſe, & omnem in eo corporaliter plenitudinem diuinitatis habitare, recte vtique iam ſine adiectione nominis dei ſolam precatur gratiam Chriſti. Quia cū eādem docuerit ſæpius gratiam dei eſſe quam Chriſti, pleniſſime nunc ſolam precatur gratiam Chriſti: quia in gratia Chriſti omnē ſcit dei gratiam cōtineri. Gratia ergo, inquit, domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum. Interrogo te quiſquis es ô hæretice, ſcribens hæc ad eccleſias Paulus, qd his precabatur ad quos ſcribebat? Gratia enim, inquit, domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum. Si homo ſolitarius Ieſus Chriſtus: ergo & ille optans dari eccleſiis gratiam Chriſti, gratiā dari ſe optabat: & dicēs, gratia Chriſti vobiſcum, hoc dicebat, gratia hominis vobiſcum, gratia carnis vobiſcum,

gratia imbecillitatis corporeæ: gratia fragilitatis humanæ. Aut cur omnino nomen gratiæ ipſius nominaret, ſi gratiã hominis optaret? quia optandi ratio non ſubſiſtebat, vbi non erat quod optaretur: nec precandum erat, vt eius gratia his contingeret, qui ſubſtantiam, vt ais, ipſius quæ optabatur gratiæ non haberet. Ergo vides hæc ſtulta eſſe penitus & ridicula: imò potius non ridicula, ſed flenda: ea enim quæ quibuſdam facilioribus ſunt ridicula, piis ac fidelibus flenda ſunt. Quia in ſtultitia veſtræ infidelitatis illi effundũt lachrymas charitatis, & in ſapiẽtia impietatis alienæ illi habent lachrymas pietatis ſuæ. Reſipiſcamus ergo aliquãdo, & reſpiremus: quia ſenſus hic non ſapientia tantum, ſed etiam ſpiritu caret; cum ſit vtique ſpiritali ſapientia vacuus, & ſpiritu ſalutis alienus. Sed dicas forſitan gratiam hãc domini noſtri Ieſu Chriſti, de qua apoſtolus ſcribit, nõ cum ipſo natam, ſed poſtea ei illapſu diuinitatis infuſam: quia & homo ipſe à te dominus noſter Ieſus Chriſtus, quem ſolitarium dicis, non cum deo natus, ſed poſtea à deo dicatur aſſumptus: ac per hoc totum homini illi gratiam, quando & diuinitatem datam. Neque nos aliud dicimus quàm ꝙ diuina gratia cum diuinitate deſcẽderit: quia & diuina gratia dei ſit & largitio quodammodo ipſius diuinitatis, ac donum munificẽtia gratiarnm: Temporis ergo inter nos forſitan putetur magis quàm rei eſſe di-

ſtantia : quia diuinitatem quam nos cum domino Ieſu Chriſto natam, tu poſtea dicas infuſam. Sed illud eſt quòd natam cum domino diuinitatem negans, nec poſtea fideliter confiteri potes: quia non poteſt vna eademq́; res in parte eſſe impia, & in parte probari pia: & eadem in portione fidei, & in portione eſſe perfidiæ. Primum ergo illud à te requiro: dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui ex Maria virgine natus eſt, hominis tantum filium, an etiam dei dicas filium? Nos enim, id eſt catholicorum omniũ fides, quam omnes vtrunque hoc & credimus, & intelligimus, & ſcimus & confitemur: quòd & hominis eſt filius, quia ex homine natus eſt: & dei filius, quia ex diuinitate conceptus. Tu ergo vtrunque hoc, id eſt dei filium atque hominis, an tantum hominis eſſe aſſeris? Si tantum hominis, reclamant tibi apoſtoli, reclamant prophetę, reclamat denique ipſe per quem eſt facta concepri, o ſpiritus ſanctꝰ: Obruitur impudentiſſimum os tuum cunctis diuinorum apicum teſtimonijs: obruitur ſacris voluminibus ſanctis teſtibus: obruitur deniq; ipſo dei euãgelio quaſi diuina manu. Et Gabriel ille magnus, qui in Zacharia vocem incredulam virtute verbi ſui coercuit, multo magis in te blaſphemam atque impiam ſuo ipſo ore damnauit, dicens ad Mariam virginem dei matrem: Spiritus, inquit, ſanctus veniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Ideo & quod

naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei. Vides quòd vt ſecundum carnem hominis fieret filius Ieſus Chriſtus, antè eſt filiꝰ dei prędicatus? Paritura enim dominum virgo Maria, ſancto in ſe ſpiritu deſcendente, & virtute altiſſimi cooperante concepit. Ac per hoc intelligis, quòd domini ſaluatoriſque noſtri inde eſt origo vnde conceptus: & cum deſcẽdente in virginem totius diuinitatis plenitudine natus ſit, filius eſſe hominis non potuerat, niſi prius dei filius fuiſſet: & ideo miſſus ad adnũciandam ſacri ortus natiuitatem, angelus dei cum ſacramentum conceptionis antè dixiſſet, partui ipſi nomen impoſuit, dicẽs: Ideo & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius dei: hoc eſt illius filius nũcupabitur, quo generante eſt generatus. Dei ergo filius Ieſus Chriſtus: quia & à diuinitate genitus: & à diuinitate conceptus. Si autem dei filius, ergo indubitàter deus: ſi autẽ deus, ergo gratià dei nõ carens: neque enim ea re vnquã caruit, quã ipſe fecit. Gratia enim & veritas per Ieſum Chriſtũ facta eſt. Omnis ergo in eo gratia, omnis virtus, omnis potẽtia, omnis diuinitas, omnis deniq; diuinitatis ac maieſtatis ipſius plenitudo cũ eo atq; in eo ſemper fuerũt, ſiue in cœlo, ſiue in terra, ſiue in vtero, ſiue in ortu: nihil vnq̃ deo de deo defuit, ſẽper enim cũ deo deitas, nõ loco vnq̃ ab eo, nõ tẽpore ſeparata: vbiq; enim deus totus, vbique perfectus, non diuiſus, non demutatus, non

imminutus eſt: quia nec addi vnquam deo, nec detrahi quicquam poteſt: ſic enim imminutionẽ deitatis non habet, ſicut nec augmẽtum. Idem ergo in terris fuit, qui & in cœlis: idem in humilibus, qui in excelſis, idem in hominis exiguitate, qui in dei maieſtate. Et ideo bene apoſtolus Chriſti gratiam nominãs, dei gratiam nominabat: Quia Chriſtus totum erat quod deus: omnis in ipſa ſtat hominis cõceptione dei virtus, omnis diuinitas, omnis diuinitatis venerat plenitudo. Inde enim illi omnis diuinitatis perfectio, vnde & origo. Neque enim vnquam ſine deo fuerat homo ille, qui vtiq; hoc ipſum quod erat, eſſe à deo cœperat. Hoc itaque primum, velis nolis, negare nõ potes, quòd dominus Ieſus Chriſtus filius dei ſit: archangelo vtique clamante in euãgeliis: quod ex te naſcetur ſanctum, vocabitur filius dei. Hoc autẽ poſito, ſcito te quicquid de Chriſto legeris, de Dei filio legere: quicquid de domino aut Ieſu legeris, ad dei filium pertinere. Omnia enim hęc illius nomina, dei filium nominant: omnia hæc eius vocabula, filium dei clamant. Et ideo tu in his omnibus quæcunque audieris, nomen diuinitatis agnoſcens, cum in omnibus videas te dei filium intelligere debere, argumentare ſi placet, quomodo deum valeas à dei filio ſeparare.

IOANNIS CASSIANI de incarnatione domini, liber tertius.

SCribens Romanis diuinus ille eccleſiarũ magiſter, cum argueret, imò defleret Iudęorum, id eſt fratrum ſuorum infidelitatẽ, his verbis vſus eſt: Optabã, inquit, anathema ipſe fieri ego à Chriſto pro fratribus meis: qui ſunt cognati ſecundum carnem, qui ſunt Iſraelitæ: quorum adoptio eſt filiorum, & gloria, & teſtamẽtum, & legiſlatio, & obſequium, & promiſsiones: quorum patres, ex quibus Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. O affectum & fideliſsimi apoſtoli, & piiſsimi propinqui: qui inæſtimabili charitate mori vult & pro cognatis vt proximus, & pro diſcipulis vt magiſter. Et quę tandem cauſa vt mori vellet? vna vtique, vt illi viuerent. Vita autem eorum in quo continebatur? in hoc ſcilicet, vt ipſe ait, vt deum Chriſtum ſecundum carnem natum ex ſua carne cognoſcerent. Et ideo vtique apoſtolus plus dolebat, quia cum illi ex Iſrael natum non intelligerent, qui ex Rom. 9.

ſuis æditum plus amare deberent. Ex quibus enim Chriſtus, inquit, ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Eũ ſcilicet ex illis Chriſtum natũ ait, ſecundum carnẽ, qui ſit ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Ex quibus Chriſtus enim, inquit, ſecũdum carnem, qui eſt ſuper omnia deus: Chriſtum vtique ſecundum carnem natum ex illis non negas: ſed idem qui ex illis datus eſt, deus eſt. Quid circumis? quid tergiuerſaris? Chriſtum ex Iſrael natum ſecũdum carnem deum eſſe apoſtolus dicit. Tu doce quando non fuerit. Ex quibus Chriſtus, inquit, ſecundum carnẽ, qui eſt ſuper omnia deus. Vides quia hoc apoſtolus vnitate coniunxerit, ſeparari omnino non poteſt deus à Chriſto. Sicut enim ex illis Chriſtum apoſtolus prędicat, ita deum in Chriſto eſſe confirmat. Aut vtrunque hoc neges neceſſe eſt, aut vtrunque fatearis. Natus ſecundum carnem Chriſtus ex illis dicitur: ſed idem in Chriſto deus ab apoſtolo prædicatur. Vnde & alibi: Deus enim erat in
2. Cor. 5 Chriſto, mundum reconcilians ſibi. Diuidi hoc ab alterutro nequaquã poteſt. Aut Chriſtum ex illis æditum denega, aut ex virgine in Chriſto æditum confitere. Qui eſt, inquit, ſuper omnia deus benedictus in ſecula. Sufficere quidẽ fidelibus ad indicandã maieſtatẽ diuinitatis nomen Dei abunde potuit: ſed addendo, ſuper omnia deus benedictus in ſecula, blaſphemiam perfidiæ aſſertionis excluſit:

ne quis ſcilicet impiorum vocabulum dei interdũ etiam hominibus temporarie dono diuinæ diſpenſationis indultũ, ad iniuriã ſummæ diuinitatis aſſumeret, & contumelioſos deo cõparationibus coaptaret, ſicut vtique illud, vbi ad Moyſen dicit deus: Dedi te deum Pharaoni. aut illud: Ego dixi, dii eſtis, cũ hoc Pſ. 81.
vtiq; euidentiſſimam indulti nominis habeat ſignificationẽ. Nam vbi dicit, ego dixi: non tã nomen eſt poteſtatis, quàm ſermo dicẽtis. Sed & illud vbi dicit: Dedi te deum Pharaoni: nõ diuinitatem accipientis, ſed poteſtatẽ dantis expoſuit. Nam cum dixerit, dedi, in illo vtiq; ſignificata eſt dei poteſtas qui dedit, non diuinitatis natura in eo qui accepit. De deo autẽ ac domino noſtro Ieſu Chriſto cũ dicitur, qui eſt ſuper omnia deus benedictus in ſecula: & res ſtatim ꝓbatur in verbo, & verbi res demõſtratur in nomine: quia dei nomen in dei filio non ſignificatio eſt adoptionis indultæ, ſed veritas proprietasq; naturæ. Itaque inquit idem apoſtolus: Nos neminẽ ex hoc nouimus ſecũ- 2. Cor. 5
dum carnem, & ſi cognouimus ſecundum carnem Chriſtum, ſed nunc iam non nouimus. Bene ſibi cũcta ſacri ſermonis ſcripta conueniũt, & in omni penitus ſui parte: etiã vbi verborum ſpecie non conſonant, rerum tamẽ virtute concordant: ſicut in hoc quod ait, & ſi cognouimus Chriſtum ſecundum carnẽ, ſed nũc iam non nouimus: teſtimoniũ enim dicti præſentis, confirmatio ſuperioris eſt, quo dixit:

ex quibus Chriſtus ſecundũ carnẽ, qui eſt ſuper omnia deus benedict⁹ in ſecula. Illic enim poſuit, ex quibus Chriſtus ſecundum carnẽ: hic autem, & ſi cognouimus Chriſtum ſecundum carnem: illic, qui eſt ſuper omnia de⁹: hic autem, Chriſtum ſecundum carnem, nunc iã non nouimus. Species verborum eſt alia, ſed rei virtus vna: eundem enim quem illic ſecundum carnem natum deum ſuper omnia prædicat, hic ſecundum carnem ſe iam non noſſe cõfirmat. Ideo ſcilicet, quia eundem quẽ natum in carne nouerat, deum in ſecula confitetur: & ideo à ſe eum ignorari ſecundum carnem, quia ſuper omnia deus. Hoc dicit, Non nouimus iam Chriſtum ſecundum carnem: & hic, non nouimus iã Chriſtum ſecundum carnem. Hoc ait, Quia eſt deus benedictus in ſecula. Aſcendit ergo quodammodo, quaſi in altiorem gradum doctrinæ apoſtolorum prædicatio: licet ſibi ſenſu in vtroque conueniat, ſacramentum tamen perfectæ fidei, quaſi ſententiæ expreſſionem confirmat, dicens: Etſi cognouimus ſecundum carnem Chriſtum, ſed nunc iam non nouimus: videlicet, quia prius eum & hominem ſciimus & deum, nunc tantum deum. Ceſſante enim infirmitate carnis, nihil in eo iam nouimus niſi virtutem diuinitatis: quia totum in eo virtus eſt maieſtatis diuinæ, vbi eſſe deſiit infirmitas imbecillitatis humanæ. Omne ergo penitus hoc teſtimonio myſterium & ſumptæ carnis, &

perfectæ diuinitatis expoſuit. Dicens enim, Etſi cognouimus Chriſtum ſecundum carnem: ſacramentum nati in carne dei locutus eſt. Adiiciens autem, Nunc iam non nouim⁹: vim depoſitæ infirmitatis explicuit. Ac per hoc cognitio illa carnis ad ſignificationē pertinet hominis: ignoratio autem ad honorem diuinitatis. Hoc eſt enim dicere, Cognouim⁹ Chriſtum ſecundum carnem, vt agnoſceretur quod fuit quondam ſecundum carnem: nunc iam non cognouimus poſtquam eſſe deſiuit. Natura enim carnis in ſpiritualem eſt tranſlata ſubſtantiam: & illud quod fuerat quondam hominis, factum eſt totum dei. Et ideo nō nouimus Chriſtum ſecundum carnem: quia abſorpta per diuinam maieſtatē infirmitate corporea, nihil ſacro reſedit corpori, ex quo imbecillitas in eo carnis poſſit agnoſci. Ac per hoc quicquid fuerat prius ſubſtātiæ duplicis, factū eſt virtutis vnius. Cum vtique nō ſit dubiū, Chriſtum qui crucifixus eſt ex infirmitate noſtra, totum verè ex maieſtate ſua diuina. Quod ſcilicet apoſtolus omni ſcriptorū ſuorū corpore prædicans, bene etiam ad Galatas ſcribens ait: Paulus apoſtolus nō ab hominibus neque per hominē, ſed per Ieſum Chriſtū & deū patrem. Vides quàm bene ſibi in prioribus pręſentibusque cōueniat. Illic enim dicit, nūc iam nō nouimus Chriſtum ſecundum carnem: hic ait, non ex hominibus, neque per hominē, ſed per Ieſum Chriſtum. Patet quem Gala.1.

admodum etiam hic idem quod in ſuperioribus doceat. Dicens enim, miſſum ſe nõ per hominem, hoc dicit, non nouimus Chriſtum ſecundum carnẽ: & ideo non per hominem miſſum, ſed per Ieſum: quia per Chriſtum miſſus, non per hominem miſſus ſum, ſed per deum: nomen in eo humanitatis iam non eſt, in quo totum ſibi diuinitas vindicauit. Et ideo cũ di xiſſet miſſum ſe non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Ieſum Chriſtum: bene addidit, & deum patrem: hoc eſt miſſum ſe à deo filio eſſe deſignãs. In quibus vtique licet propter myſteriũ ſacræ & ineffabilis generationis, duplex ſit perſona, generantis & geniti: vna tamẽ eſt virtus mittentis dei. Et ideo ille miſſum ſe à deo patre & deo filio dicens, in perſonis quidem dualem oſtendit numerum, ſed in miſſione vnam docuit poteſtatem. Sed per Chriſtum, inquit, Ieſum, & deum patrẽ, qui ſuſcitauit eum à mortuis. Præclarus vtique & admirabilis magiſter: ſciens dominum Ieſum Chriſtum ſicut verum deum, ita & verum hominem prædicandum: ita ſemper maieſtatem diuinitatis in eo prædicat, vt incarnationis confeſſionem penitus nõ relinquat, excludens vtique & phantaſma Martionis incarnatione vera, & paupertatem Hebionis diuinitate perfecta: ne ſcilicet per alterutrum blaſphemiæ peruerſitate dominus Ieſus Chriſtus aut homo penitus ſine deo, aut deus ſine homine credatur. Bene ergo apoſto-

lus miſſum ſe ſicut à deo patre, ita & à deo filio prædicans, confeſſionem ſtatim dominicæ incarnationis adiunxit, dicens: qui ſuſcitauit eum à mortuis: verum ſcilicet incarnati dei corpus, ſuſcitatum à mortuis docens. Iuxta illud: Etſi cognouimus Chriſtum ſecundum carnem: bene addens, ſed nunc iam non nouimus. Hoc enim ſe in eo noſſe dicit ſecundum carnem, quòd ſit à mortuis ſuſcitatus. In eo vero ſe eum iam non noſſe ſecũdum carnem, quòd ceſſante carnis fragilitate, in ſola eum nouerit dei eſſe virtute. Fidelis ſcilicet prædicandæ dominicæ diuinitatis, & ſatis idoneus teſtis: qui in principio vocationis ſuæ cœlitus caſtigatus, maieſtatem ſuſcitati à mortuis domini noſtri Ieſu Chriſti, non fide tantum animi ſui crederet, ſed etiam oculis corporalibus approbaſſet. Vnde etiam apud Agrippam regem & cæteros mundi iudices diſſerens, ita ait: Dum irem Damaſcum cum poteſtate & permiſſu principis ſacerdotum, die media in via vidi rex de cœlo ſupra ſplendorem ſolis circũfulſiſſe me lumen, & omnes qui mecum ſimul erant: omneſque nos cum decidiſſemus in terram, audiui vocem dicentem mihi Hebraica lingua: Saule Saule quid me perſequeris? durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. Ego autem dixi: quis es domine? Dominus autẽ dixit ad me: ego ſum Ieſus Nazarenus, quem tu perſequeris. Vides quòd eum apoſtolus, quem in tanto maieſtatis ful- Act.26.

gore viderat, rectè iam ſe ſecundũ carnem nõ noſſe dicebat. Cum enim iubar illud diuini luminis quod ſuſtinere non potuit, in ipſa ſui proſtratione vidiſſet, vox hęc ſecuta eſt: Saule Saule, quid me perſequeris? Cui quærẽti quis eſſet, ita euidenti dominus perſonæ ſuę ſignificatione reſpondit: Ego ſum Ieſus Nazarenus, quem tu perſequeris. Te, te inquam hęretice nunc interrogo, te appello: credis de ſe apoſtolo, aut non credis? aut ſi id parum æſtimas, credis de ſe domino, aut non credis? Si credis, finita quæſtio eſt. Hoc enim neceſſe eſt quod nos credimus credas. Nos enim iuxta apoſtolum, & ſi cognouimus Chriſtum ſecũdum carnem, ſed nunc iam non nouimus. Nos Chriſtum contumeliis non affecimus: nos carnem à deo non ſeparamus, & totum quod Chriſtus eſt, eſſe in deo credimus. Tu ergo ſi idem quod nos credimus credis, eadem neceſſe eſt fidei ſacramenta fatearis. Si autem à nobis diſſides: ſi neque eccleſiis, neque apoſtolo, neque ipſi denique de ſe deo credis: oſtende nobis in hoc quod apoſtolus vidit, quid ſit caro, & quid ſit deus. Ego enim hic diſcernere nihil valeo. Video ineffabilẽ illuminationem: video inexplicabilem claritatem: video ſplendorem humanæ fragilitati intolerabilẽ: & ſupra id quod ferre mortales oculi queunt, inæſtimabilem maieſtatem dei luce fulgentẽ. Quæ hic diuiſio, quæ hic diſcrerio eſt? In voce Ieſum audimus, in maieſtate deum cerni-

mus: quid eſt aliud niſi vt in vna eademque ſubſtãtia deum & Ieſum eſſe credamus? Volo tamen de hoc eodem adhuc aliquid apud te loqui. Dic mihi quæſo: Si tibi nunc perſequẽti fidem catholicam id appareret, quod ignoranti apoſtolo tunc apparuit: ſi te inopinatem atque ſecurum fulgor ille circundaret, & perculſum atque perterritum ſplendor immenſi luminis conſterneret, lateresque in tenebris oculorum atque errorum tuorũ: quas tibi immenſas & ineffabiles anguſtias pauor mentis augeret? Dic mihi obſecro: cum te imminentis mortis formido premeret, & terror comminantis deſuper maieſtatis vrgeret: audires quoque illud in tanta mentis confuſione dignum perfidia tua nomen; Saule Saule quid me perſequeris? & quærenti tibi quis eſſet, reſponderetur è cœlo: ego ſum Ieſus Nazarenus, quem tu perſequeris: quid diceres? Neſcio, non ad plenum adhuc credo: deliberare amplius mecum volo, quem te eſſe exiſtimem qui è cœlo loquaris: qui me fulgore tuæ diuinitatis obruas: cuius vocem audiam, & maieſtatem ferre non poſſim. Tractandũ mihi de hoc negotio eſt, credendum tibi ſit, an nõ credendum: Chriſtus ſis tu, an deus: ſi deus ſolus ſis, an in Chriſto: ſi Chriſtus ſolus ſis, an ĩ deo. Diſcretionem hanc ſubtiliter obſeruari, & diligenter conſiderari volo, quid credendus ſis, quid iudicandus ſis. Nolo enim aliquid de officio meo perdere: vt cum te vt hominem

deſpiciam, aliquid tibi diuini honoris impen dam. Si ergo vt Paulus tunc apoſtolus iacuit, proſtratus humi iaceres, & fulgore diuini luminis obrutus, extremos ſpiritus ageres: hæc forſan diceres, hac ocioſa loquacitatis garrulitate gannires. Sed quid facimus? quòd aliud tunc apoſtolo viſum eſt. Et cum tremens ac ſemianimis concidiſſet, diſſimulandùm vltra non cenſuit, deliberandum amplius nõ putauit: ſuffecitque ei quòd ineffabilibus experimentis quē ignorans hominem eſſe credidit, admonitus deum eſſe cognouit: non diſſimulauit, non diſtulit: nec male conceptũ errorem infideli amplius deliberatione ſuſpendit: ſed audito ę cęlis Ieſum domini ſui nomine, ſubdita vt famulus, trepida vt flagellatus, deuota vt conuerſus voce reſpondit: Quid faciã domine? Itaq; paratiſſima, ac deuotiſſima fide id ſtatim meruit: vt quem fideliter credidit, eo ipſo iugiter nõ careret: & ad quē corde trãſierat, is in co eius ipſe tranſiret: dicēte ipſo de
2, Co, 13 ſe apoſtolo: An experimentũ quęritis eius qui in mę loquitur Chriſti? Quo loco volo hęretice, vt mihi diſſeras, hũc quē loqui apoſtolus intra ſe dicit, homo ſit an deus? Si homo, quo modo in corde eius corpus loqui poterat alterius? Si deus, ergo iam nõ homo Chriſtus, ſed deus: quia cum locutus in apoſtolo Chriſtus ſit, & loqui in eo non potuerit niſi deus: ergo locutus in eo eſt Chriſtus deus. Vides itaque, nihil eſſe hic iam quod dici queat,

nec diſiunctionem, aut diuiſionem aliquã inter Chriſtum fieri & deum poſſe: quia totus in Chriſto deus, & totus in deo Chriſtus. Nulla hic recipi diſſeparatio poteſt, nulla diſciſio: vna tantum eſt ſimplex, vna tantum pia & ſana confeſſio, adorare, amare, colere Chriſtũ deũ. Vis autem adhuc plenius & cumulatius ſcire nullam inter deum & Chriſtum eſſe diſtãtiam? & eundem penitus deum intelligendum eſſe quem Chriſtũ? Audi apoſtolũ ad Corinthios 2.Cor.5
loquentem: Omnes enim nos, inquit, manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſiue bonum, ſiue malum. Alio loco ad Romanã eccleſiam, ſeribens: Omnes, inquit, ſtabimus Ro. 14.
ante tribunal dei. Scriptum eſt enim: Viuo ego Eſa.45.
dicit dominus: quia mihi flectetur omne genu, & confitebitur omnis lingua deo. Vides ergo vnum atq; idem tribunal dei futurũ eſſe quod Chriſti? intellige ergo indubitanter Chriſtum deũ: & vbi vides inſeparabilem penitus Chriſti ac dei eſſe ſubſtantiam, inſeparabilem quoque agnoſce eſſe perſonam. Niſi fortè quia apoſtolus, in alia nos manifeſtandos epiſtola ante tribunal dei dixit: duo forte tribunalia facias, & alios iudicandos à Chriſto, alios à deo cenſeas. Sed hæc friuola & furioſa ſunt, & inſanientibus inſaniora. Agnoſce ergo omniũ dominum, agnoſce vniuerſitatis deum, agnoſce in tribunali dei tribunal Chriſti, agnoſce in tribunali Chriſti tribunal dei. Ama vitã, ama

ſalutem tuam, ama à quo creatus es: metue à
quo iudicandus es. Velis enim nolis, manife-
ſtādus ante tribunal Chriſti es, & ſepoſita im-
pietatis blaſphemia, ac verborum infidelium
cātilena, ſi aliud putas tribunal dei eſſe quàm
Chriſti: venies ante tribunal Chriſti: & inue-
nies vtique documento inexplicabili, ipſum
tribunal dei eſſe quod Chriſti, totamque in fi-
lio Chriſto, & filii dei maieſtatem, & patris
Ioan. 5. dei poteſtatem. Non enim pater iudicat quē-
quam, ſed iudicium omne dedit filio: vt o-
mnes honorificent filium, ſicut honorifi-
cant patrem. Qui enim negat patrem, & fi-
lium: omnis qui negat filium, nec patrem ha-
bet: qui confitetur filium, & patrem habet.
Diſce itaque inſeparabilem eſſe patris ac filii
honorem, inſeparabilem dignitatem: neque
honorari filiū ſine patre, nec patrem poſſe ſi-
ne filio. Honorare autem deum ac dei filium,
niſi in Chriſto vnigenito dei filio nullus valet:
Quia ſpiritum ipſum vtiq; homo, niſi in ſpi-
Rom. 8. ritu Chriſti habere non poteſt, dicente apo-
ſtolo: Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpi-
ritu, ſi tamen ſpiritus dei habitat in vobis. Si
quis autem ſpiritum Chriſti non habet, hic
Ibidem. nō eſt eius. Et iterum: Quis accuſabit aduer-
ſus electos dei? deus qui iuſtificat. Quis eſt qui
condemnet? Chriſtus Ieſus, qui mortuus eſt,
imò qui reſurrexit. Vides ergo iam, etſi non
vis, nullā omnino penitus vel inter ſpiritum
dei & ſpiritum Chriſti, vel inter iudicium dei,

& iudicium Chriſti eſſe diſtantiam. Tu elige vtrum malis: alterum enim fieri neceſſe eſt, vt aut Chriſtum deum eſſe fide intelligas, aut in Chriſto deum damnatione cognoſcas. Sed videamus cætera quæ ſequuntur. Scribens ad Corinthiorũ eccleſiam idem de quo ſuperius locuti ſumus doctor eccleſiarum omnium Paulus, ita locutus eſt: Iudæi, inquit, ſigna petunt, & gentes ſapientiam quærunt: nos autem prędicamus Chriſtum crucifixum; Iudęis quidem ſcandalum, gẽtibus autem ſtultitiam, ipſis autem qui ſalui fiunt, Iudæis atque gentibus, Chriſtum dei virtutem, & dei ſapientiam. O fortiſsimum fidei magiſtrum: cui docenti eccleſias, parum etiã hoc loco viſum eſt, vt Chriſtum deum eſſe diceret, niſi crucifixum addidiſſet: ſcilicet vt ad exertiſsimam ac validiſsimam fidei doctrinam eundem quem crucifixum diceret, dei ſapientiam prædicaret. Non ergo ſubtilitate aliqua, aut circumitione verborum vſus eſt: nec in prædicando domini euangelio, crucis Chriſti nomen erubuit. Et licet hoc ſcandalum eſſet Iudæis, & ſtultitia gentibus, deum audire natum, deum audire corporeum, deum audire paſſum, deum audire crucifixum: nõ tamen ille propter Iudaici ſcandali impietatem, virtutem pietatis ſuæ non enarrauit: aut propter alienę ſtultitię infidelitatẽ, fidei ſuæ robur imminuit: ſed palàm, conſtanter, fortiter eum quem caro ædiderat, homines occiderant, lancea perforarat, crux 1. Cor. 1

diſtenderat, virtutem dei & ſapientiam prædicabat, Iudæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam. Sed tamen hoc quod erat aliis ſcandalum ac ſtultitia, aliis erat virtus dei & ſapiētia. Pro diuerſitate enim perſonarum, erat diuerſitas ſenſuū: & quod expers ſani intellectus, & incapax veri boni diffidentia inſipiens denegauerat, id intra ipſos animæ receſſus ſacrum eſſe ac ſalutiferum fides ſapiēs ſentiebat. Dic mihi ergo hæretice, hoſtis quidem omnium, ſed tuus maxime: cui crux domini noſtri Ieſu Chriſti, & cum Iudæis ſcandalum eſt, & ſtultitia cum gentibus: qui ſacramenta veræ ſalutis & illorum reſpuis ſcandalo, & iſtorum non ſapis ſtoliditate: cur Pauli apoſtoli prædicatio, aut paganis ſtultitia, aut Iudæis ſcandalum fuit? nunquid potuerat offendere homines, ſi Chriſtum vt tu aſſeris, ſolitarium eſſe hominem etiam ipſe docuiſſet? Cui enim natiuitas illius, cui paſſio, cui crux, cui peremptio incredibilis aut grauis eſſe potuiſſet? aut quid noui vel inauditi in ſe Pauli prædicatio fecerat, ſi id paſſum hominem Chriſtum eſſe dixiſſet, quod paſſim quotidie in hominibus conditio humana toleraret? Sed illud vtique erat, quod gentilis ſtultitia non recipiebat, quod Iudaica infidelitas reſpuebat: quod Chriſtum vtique, quem illi, vt tu, ſolitarium hominem arbitrabantur, apoſtolus deum eſſe dicebat. Hoc erat vtique quod impiorum ſenſus refutabat, quod perfidorum aures ferre non poterant: in ho-

mine Ieſu Chriſto dei prædicare natiuitatem, dei aſſeri paſſionem, dei annunciare crucem. Hoc vtique erat graue, hoc incredibile: quia hoc erat incredulum humanæ andientiæ, quod inauditum fuerat diuinæ contigiſſe naturæ. Itaque ſecurus es tali hac affirmatione, atque doctrina, quòd nunquam prædicatio tua aut gentibus ſtultitia, aut Iudæis ſcandalum erit. Nunquam tu à Iudęis atque gentibus aut cum Petro crucifigêris, aut cum Iacobo lapidaberis, aut cum Paulo capite plectêris. Non enim habet prædicatio tua illorum offenſionem. Solitarium hominem natum, ſolitarium paſſum aſſeris. Timere non potes, ne perſecutione ſua te illi lædant: cum tu eos tua prædicatione cõfirmes. Sed videamus tamen adhuc aliquid de hoc ipſo. Chriſtus ergo iuxta apoſtolum, virtus dei & ſapientia dei eſt. Quid babes quod reſpondeas? quid habes quo te conferas? Exire hic & progredi nuſquam potes. Chriſtus dei ſapientia eſt, & dei virtus. Ille quem Iudæi inſectati ſunt, quem gentiles riſerũt, quem tu cum illis ipſe perſequeris. Ille inquam, qui & paganis ſtultitia eſt, & Iudæis ſcandalum, & tibi vtrunque: ille inquam eſt dei virtus, & dei ſapientia. Quid habes quod agas? claudes fortaſſe aures ne audias. Hoc & Iudæi apoſtolo prædicante fecerunt. Quid libet facias, Chriſtus in cœlo eſt, & in deo, & cum eo, atque in eo in ſuperioribus, in quo & in inferioribus fuit: perſequi eum iam cum Iudæis non potes.

Sed facis vnum tamen quod potes: perſequeris eum in fide, perſequeris in eccleſia, perſequeris in opinionis impiæ telo, perſequeris praui dogmatis gladio. Plus forte aliquid quàm quidam veterum Iudæorum facis: Chriſtum tu nũc perſequeris, poſtquam eum etiam illi qui perſecuti fuerant, crediderunt. Sed minoris criminis forſan putas, quòd inijcere in eum iam manus non potes. Non minus inquã, nõ minus grauis illa eſt perſecutio, in qua eum in ſuis impij perſequuntur. Sed offendit te dominicæ crucis nomen: hoc & Iudæos ſemper offendit. Exhorreſcis deum audire paſſum: hoc & gentilis error irriſit. Quæro ergo nunc, in qua ab illis parte diſsides, cum in hac tibi atque illis peruerſitate cõueniat? Sed ego prædicationem hanc dominicæ paſsionis non ſolum imminuo, ſed quantũ in voto eſt ac ſubſtãtia mea, augeo. Nunc enim qui crucifixus eſt, non ſolum virtutem ac ſapientiam dei, qua nihil maius eſt, ſed etiam totius diuinitatis ac maieſtatis dominum prædicabo. Hoc magis quòd in hoc ſermo meus doctrina dei eſt, dicẽte apoſtolo: Sapientiam loquimur inter perſectos: ſed ſapiẽtiam non huius ſeculi, neq; principum huius ſeculi, qui deſtruuntur: ſed loquimur dei ſapientiam in myſterio, quę abſcõdita fuit: quã prædeſtinauit deus ante ſecula in gloriam noſtram: quam nemo principũ ſeculi huius cognouit. Si enim cognouiſſent, nunquam dominum maieſtatis crucifixiſſent. Sed ſicut

1.Cor.2

ſcriptum eſt: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit deus his qui diligunt eum. Vides quàm breuiter ſermo apoſtolicus quanta dixerit? Sapientiam ſe loqui dicit, ſed ſapiẽtiam quam perfectè tantummodo ſapientes ſciant, prudentes ſeculi neſciant. Dei enim hoc ait eſſe ſapientiam, quæ ſit diuino tecta myſterio, & ante omnia ſecula in ſanctorum gloriam prædeſtinata: atque ideo eam his tantum qui deum ſapiunt, eſſe cognitam, principibus autem ſeculi huius penitus ignotam. Cauſam autem ſubdidit, qua vtrunque quod dixerat comprobaret, dicens: Si enim cognouiſſent, nunquam dominum maieſtatis crucifixiſſent. Sed ſicut ſcriptum eſt, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ pręparauit deus his qui diligunt eum. Vides ergo quòd ſapientia dei in myſterio abſcondita, & ante ſecula prædeſtinata, his fuit incognita qui maieſtatis dominum crucifixerunt? his autem cognita qui ſuſceperunt? Bene autem myſterio abſcõditam dicit dei fuiſſe ſapientiam: quia nullus hoc vnquam hominis vel oculus videre, vel audire auris, vel cor potuit cogitare, quòd maieſtatis dominus vel naſciturus eſſet ex virgine, vel venturus in carne, vel omni afficiendus pœnæ, & contumeliæ paſſione. Sed hæc vtique dei dona, ſicut nemo eſt qui, cum eſſent abſcondita in myſterio, ſapere vnquam per ſe poterit: ita

Eſa. 64.

beatus eſt qui reuelata cognouit. Vnde quicũque eam non agnouerunt, neceſſe habeantur inter principes ſeculi: qui autem cognouerunt, inter ſapientes dei. Non agnoſcit ergo deum in carne natum dominum qui negat: ergo & vos non agnoſcitis qui negatis. Sed quidlibet faciatis, quamlibet impiè negatis: nos plus apoſtolo credim⁹. Et quid apoſtolo dico? plus deo credimus. Ipſi enim per apoſtolum credimus, quem locutum in apoſtolo certi ſumus. Dominum maieſtatis ſermo diuinus crucifixũ à principibus huius ſeculi dicit, tu negas: & illi negabant deũ ſe crucifigere qui crucifigebãt. Habẽt ergo qui confitentur, cum confitente apoſtolo partẽ: habeas tu neceſſe eſt cum perſequẽtibus portionem. Quid ergo eſt hic iam quod dici queat? dominum maieſtatis crucifixũ apoſtolus dicit: immuta hoc, ſi potes: ſepara nũc, ſi vales, Ieſum à deo. Crucifixum certè à Iudæis Chriſtum negare nõ potes. Sed dominus maieſtatis eſt qui crucifix⁹ eſt: ergo neceſſe eſt, aut Chriſti affixũ eſſe in cruce deneges: aut deũ affixũ eſſe fatearis. Sed fortè offendit te, ꝙ tandiu vnius vel maximè Pauli apoſtoli teſtimoniis loquor. Satis mihi idoneus eſt quem elegit deus: nec enim erubeſco eum fidei meæ habere teſtem, quem deus voluit mundi totius eſſe doctorem. Sed tamen vt acquieſcam in hoc volũtati tuæ, qui habere me forſan præter ea quib⁹ vſus ſum teſtimonia non arbitraris, audi perfectum humanę ſalutis & ſempiternę beatitudinis ſacra-

mentum, Martham in euangelio prædicantẽ. Quid enim ait? Vtique domine, ego credidi, quia tu es Chriſtus filius dei viui, qui in hunc mundum veniſti. Diſce à muliere fidem verã: diſce æternæ ſpei confeſſionem. Habes tamen grande ſolatium: non erubeſcas ab ea ſacramentum ſalutis agnoſcere, à qua teſtimonium deus non refutauit accipere. Quòd ſi autoritas tibi forſan perſonæ maioris placet: quamuis nullius diſplicere vel perſona vel ſexus debeat, cui confeſſio ſacramenti autoritatem facit: quia quamlibet conditio cuiuſquam aut locus minor ſit, virtus tamen fidei neſcit imminui. Interrogemus tamen non incipientem aliquem puerulum, cuius inſtitutio rudis: aut fœminam, cuius fides forſitan videatur incipiens: ſed ſummum illum & inter diſcipulos diſcipulum, & inter magiſtros magiſtrum: qui Romanæ eccleſiæ gubernaculum regens, ſicut fidei habuit, ita & ſacerdotii principatũ. Dic nobis ergo, dic nobis quæſumus princeps apoſtolorum Petre, dic quemadmodum credere eccleſiæ deum debeant: æquum eſt enim vt doceas nos, doctus à domino, & aperias nobis ianuam, cuius clauem accepiſti. Exclude omnes ſuffodientes cœleſtem domum: & eos qui per adulterinas cauernas, & illicitos intrare aditus moliũtur, auerte: quia certum eſt quòd nullus oſtium regni intrare poterit, niſi cui clauis à te in eccleſiis collocata reſerarit. Dic ergo quẽadmodum credere Ieſum Chriſtum Ioan. 11

E

& confiteri communem dominum debeamus. Reſpondebis vtique abſque dubio: Quid me conſulis qualiter dominus confitendus ſit? quum habeas qualiter ſim ego ipſe confeſſus. Lege euangelium, & non requires perſonam meam, cum habeas confeſſionem meam: imò illic habes perſonam meam, vbi confeſſionem meam: quia cum perſona mea autoritatem ſine confeſſione non habeat, autoritas eſt perſonæ meæ ipſa confeſſio. Dic ergo euangeliſta, dic nobis confeſſionem, dic ſummi fidem apoſtoli: hominem ne tantum confeſſus ſit Ieſum, an deum: carnem in eo tantum eſſe dixerit, an dei filium prædicarit? Interroganti ergo domino Ieſu Chriſto, quem eum crederẽt, quem confiterentur eſſe diſcipuli, reſpondet primus apoſtolorum Petrus, vnus vtique pro omnibus: idem enim vnius habuit reſponſio, quod habebat omnium fides. Sed primum decuit reſpondere: vt idem eſſet ordo reſponſionis qui erat honoris: & ipſe antecederet confeſsione, qui antecedebat ætate. Quid ergo
Mat. 16. ait? Tu es, inquit, Chriſtus filius dei viui. Simplici & ruſtica interrogatione ad confutandum te mihi hæretice vti neceſſe eſt. Dic mihi quæſo, quis ille fuerit, cui Petrus iſta reſpondit? Negare non potes Chriſtum fuiſſe. Interrogo ergo, Chriſtum quem vocas? hominem an deum? hominem vtique abſque dubio: hinc enim omnis eſt tua hæreſis, quia negas Chriſtum filium dei. Et ideo etiam Mariam Chri-

ſtotocon eſſe,non theotocon dicis:quia Chriſti generatrix ſit,non dei. Chriſtum ergo hominem tantum aſſeris, non deum: & ideo filium eſſe eum hominis,non dei. Quid ergo ad hæc reſpōdit Petrus? Tu es,inquit, Chriſtus filius dei viui. Chriſtum hunc quē tu hominis tantū filiū eſſe aſſeris,ille teſtat⁹ filiū dei. Cui vis credamus?tibi an Petro? opinor nō es tam impudēs,vt præponere te audeas primo apoſtolorū. Tametſi quid eſt quod tu nō audeas? aut quēadmodū apoſtolū nō deſpicias, qui deū negare potuiſti? Tu es,ergo inquit, Chriſtus filius dei viui. Nunquid hoc ambigui aut obſcuri aliquid in ſe habet? ſimplex tantum eſt & aperta confeſsio, Chriſtum dei filium prædicat. Negas fortaſſe dictum:ſed euangelia teſtātur. An mentiri apoſtolum dicis?ſed deteſtabilis falſitas, apoſtolum falſitatis accuſans. An de alio Chriſto aliquo forſan hoc dictum eſſe cōtendis? Sed nouum prodigioſi commenti genus. Quid ergo reliquum eſt? vnū ſcilicet, vt cum ſcriptum ſit legatur, & verum ſit quod legitur, tandem vel vi vel neceſsitate conſtrictus, cum falſitatem aſtruere non valeas, veritatem impugnare deſiſtas. Sed tamen quia ſummi apoſtoli teſtimonio vſus ſum, quo dominum Ieſum Chriſtum coram deo ipſe confeſſus ſit: videamus quemadmodum confeſſionem eius is quem confeſſus eſt approbarit: quia plus eſt multo quàm quod apoſtolus dixit,ſi dictum illius deus ipſe laudauit. Dicenti

ergo apoſtolo: tu es Chriſtus filius dei viui: quid à domino ſaluatore reſponſum eſt? Beatus es, inquit, Simon Bariona: quia caro & ſanguis nõ reuelauit tibi, ſed ſpiritus patris mei, qui in cœlis eſt. Si diſplicet tibi vti apoſtoli teſtimonio, dei vtere: laudãdo enim deus quod dictum eſt, autoritatem ſuam apoſtolico dicto addidit: ita vt etiãſi dictum illud apoſtoli ore prodiit, ſuum eſſe hoc tamen deus fecerit qui probauit. Beatus es, inquit, Simon Bariona: quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed ſpiritus patris mei, qui in cœlis eſt. Ergo in apoſtoli dicto & ſpiritus ſancti, & præſentis filii & dei teſtimonium vides: quid ergo amplius aut quid ſimile requires? Filius laudauit, pater interfuit: ſpiritus reuelauit. Apoſtoli ergo dictũ totius diuinitatis eſt teſtimonium; quia illius neceſſe eſt hoc dictũ autoritatem habeat, quo auctore proceſsit. Beatus ergo es, ĩquit, Simon Bariona: quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed ſpiritus patris mei, qui in cœlis eſt. Ergo ſi Petro non caro & ſanguis reuelauerunt iſta & inſpirauerunt, iam intelligis qui inſpirauerit tibi. Si illum ſpiritus dei docuit, qui Chriſtum deum eſſe confeſſus eſt: vides quòd tu ſpiritu dæmonis doctus ſis, qui negare potuiſti? Sed tamẽ dictum illud domini, quo collaudauit Petrum, quæ dicta alia conſequuntur? Et ego, inquit, tibi dico: quia tu es Petrus, & ſuper hãc petram ædificabo eccleſiam meam. Vides quod dictum Petri eccleſiæ fides

eſt?ergo extra eccleſiam ſit neceſſe eſt, qui fide eccleſiæ non tenetur. Et tibi, inquit dominus, dabo claues regni cœlorum. Fides hęc cœlum meruit: fides hæc claues regni cœleſtis accepit. Intellige quæ te maneant. Introire clauis huius ianuam non poteris, qui fidem clauis iſtius denegaſti. Et portæ, inquit, inferni non præualebunt aduerſum te. Portæ inferni fides eſt hæreticorum, imò perfidia. Quãtum enim à cœlo inferna diſtant, tantum ab eo qui Chriſtum deum confeſſus fuerit, is qui negat. Quæ ligaueris, inquit, in terris, ligata erunt in cœlis: & quæcunque ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis. Perfecta apoſtoli fides poteſtatem quodammodo diuinitatis accepit: vt quę ligaſſet vel ſoluiſſet in terris, vel ligata eſſent in cœleſtibus, vel ſoluta. Tu ergo qui contra fidem apoſtoli venis, cum ligatum te iam in terris videas, ſupereſt vt ligatum quoque in cœlis eſſe cognoſcas. Sed longum eſt ire per ſingula, quæ prolixiſſimam & copioſiſſimam diſſertionem numero ſui faciunt, etiamſi breuiter ſtrictimque memorentur. Sed vnum addere tamen adhuc tibi apoſtoli teſtimonium volo: vt intelligas his quæ ante paſſionem domini acta ſunt, ea etiam quæ poſt paſsionem ſunt ſecuta congruere. Illapſus in conuentum diſcipulorum ſuorum clauſis dominus ianuis, cum veritatem corporis ſui apoſtolis declarare voluiſſet: palpata Thomas apoſtolus carne illius, tractato latere, exploratiſque vulneri-

bus, comperta penitus manifeſtati corporis
Ioã.20. veritate, quid proclamauit? Dominus, inquit,
meus & deus meus. Nunquid dixit hoc quod
tu dicis? homo & non deus, Chriſtus & non
diuinitas? Corpus vtique domini ſui tetigit,
& deum eſſe reſpondit. Nunquid diſcretio-
nem aliquam hominis & dei intulit? aut car-
nem illam theotocon, vt tu ais, id eſt, ſuſce-
ptricem deitatis imaginem nominauit? vel
more impietatis tuæ eum quem contigit, non
propter ſe, ſed propter eum quem in ſe rece-
perat, venerandum eſſe memorauit? Sed ſub-
tilitatem hanc diſcretionis tuæ apoſtolus dei
fortè non norat: & elegantiam iudicii tui ac
differentiam non habebat? homo videlicet ru-
ſticus & imperitus, Dialecticæ artis neſcius,
Philoſophicæ diſputationis ignarus: cui ſcili-
cet inſtitutio domini ſui abunde ſufficiebat:
& qui nihil omnino ſciebat niſi hoc quod do-
mino docente cognouerat. Et ideo ſermo ſuus
cæleſtis doctrina erat: fides ſua magiſterium
diuinum erat: diſiungere, vt tu facis, à corpo-
re ſuo dominum non didicerat; & diuellere à
ſeipſo deum penitus neſciebat, Sanctus, ſynce-
rus, pius: innocentiam, peritiam, fidem illæ-
ſam, ſcientiam incorruptam habens: ſenſum
cum aſtutia ſimplicem, cum perfecta ſimplici-
tate ſapientiam totius mali expertem, totius
corruptionis ignarum, totius hæreticæ per-
uerſitatis immunem; & qui formam diuini
magiſterii in ſe exprimens, hoc tantum quod

didicerat tenebat. Itaque ille, vt tu forſitan putas, ruſticus & imperit⁹ breui te nũc reſpõſione cõcludit, paucis ſermonis ſui cõteret. Quid ergo apoſtolus Thomas tetigit, eum ad palpãdum deũ acceſſit? Chriſtũ vtiq; abſque dubio. Quid autẽ exclamauit? Dominus, inqt, meus, & deus meus. Nunc, ſi potes, & Chriſtũ à deo ſepara, & muta dictum hoc, ſi vales. Da Dialecticam diſputationem: da prudentiam mundialem, & ſtultam illam verboſam calliditatem ſapientiam. Verte omnes te te in facies, & contrahe. Quicquid ſiue animis ſiue arte valeas, quidlibet dicas, quidlibet facias: exire hinc nuſquam vales: niſi hoc quod apoſtolus tetigit, deum eſſe fatearis. Et quidem ſi quo modo poſſis, immutare forſan hiſtorię euãgelicæ prædicationẽ velis: vt nec corpus domini Thomas apoſtolus contigiſſet, nec Chriſtum dominum deum dixiſſe legeretur. Sed immutari quod in euangelio dei ſcriptum eſt, nequaquam poteſt. Cęlum enim & terra tranſibunt, *Mat. 14* verba verò dei non præteribunt. Ecce enim etiam nunc tibi ille qui nunc teſtatus eſt Thomas apoſtolus clamat: Deus eſt Ieſus quem tetigi, deus eſt cuius membra palpaui: non ego incorporalia tenui, nec intractabilia tractaui: non ſpiritum manu contigi: vt de eo tantum credar dixiſſe, deus eſt: ſpiritus enim iuxta domini mei dictum, carnem & oſſa non habet. Ego corpus domini mei tetigi: ego carnem & oſſa palpaui: ego digitos meos in lo-

cum vulnerum miſi: & de Chriſto meo, quem cõpalpaueram, proclamaui: Dominus meus, & deus meus. Non enim noui inter Chriſtum & deum facere diſtantiam: inſerere ſacrilegas opiniones inter Ieſum & deum nolo: diuellere à ſeipſo dominum meum neſcio. Faceſſe à me quiſquis diuerſa ſentis, quiſquis diuerſa loqueris. Ego aliud Chriſtũ quàm deum eſſe nõ noui; hoc cum coapoſtolis meis tenui: hoc eccleſiis tradidi: hoc gẽtibus prædicaui: hoc etiã tibi clamo, Chriſtus deus eſt, Chriſt⁹ deus eſt. Aliud mens ſana nõ ſentit: aliud fides ſana nõ loquitur: diuelli à ſe diuinitas non poteſt. Et cum vtiq; quicquid eſt Chriſtus, deus eſt, inueniri in deo aliud nõ poteſt quàm de⁹. Quid ais tu nunc hęretice? ſufficiúntne hęc teſtimonia fidei etiam ſummæ infidelitati: an aliquid adhuc addendũ eſt? & quid vel poſt prophetas, vel poſt apoſtolos addi poteſt? Niſi fortè, vt Iudæi quondam expoſtulabant, ſignum tibi de cœlo etiam tu dari poſtules. Sed petenti hoc tibi illud quod reſpõſum tunc illis eſt, neceſſe eſt reſponderi. Generatio praua & adultera ſignum quęrit: & ſignũ non dabitur ei, niſi ſignũ Ionę prophetę. Et vere ſufficere tibi ſignũ hoc vel cum Iudæis crucifigentibus poterat, vt dominum deum noſtrum etiam hac re ſola doct⁹ crederes, quam etiam illi qui perſecuti fuerãt, crediderunt. Sed tamen quia cæleſtis ſigni fecimus mentionẽ, oſtẽdam tibi de cęlo ſignum: & quidem tale, cui nec dæmones vnquam

Luc. 11.

contradixerũt:dum ipſa veritatis neceſſitate. licet Ieſum corporeum eſſe cernerent, deũ tamen quod erat eſſe clamabant. Quid ergo ait euãgeliſta de domino Ieſu Chriſto? Baptizatus autem, inquit, confeſtim aſcendit de aqua. Et ecce aperti ſunt ei cœli, & vidit ſpiritum deſcendentem ſicut columbam venientem ſuper ſe. Et ecce vox de cœlis dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Quid ad hæc nunc hæretice ais? Dictum diſplicet, an perſona dicentis? Nec interpretatione certè indiget intelligẽtia allocutionis, nec commendatione verborum dignitas alloquentis. Deus pater eſt qui dixit: euidens eſt quod dictum eſt. Nunquid aut tam impudentem, aut tam ſacrilegam vocem proferre poteris, vt dicas de vnigenito Dei filio nec Deo patri eſſe credendum? Hic eſt ergo, inquit, filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Si tentabis forſitan dicere, vt eſt dementia, de verbo hoc, non de Chriſto dictum fuiſſe, Dic mihi ergo, quis erat qui baptizabatur? verbum an Chriſtus? caro an ſpiritus? Negare vtique non potes Chriſtum fuiſſe. Homo ergo ille ex homine ac deo natus, ſpiritu ſancto in virginem deſcendente, & virtute altiſſimi obumbrante conceptus, ac ſic hominis & dei filius, ille vtique, vt negare non potes, baptizatus eſt. Si ergo ille baptizatus eſt, ille nominatus: quia ille vtique nominatus qui baptizatus eſt. Hic eſt, inquit, filius meus di-

Mat. 3.

lectus, in quo mihi complacui. Nunquid dici ſignificãtius aut expreſſius quicquam poteſt? Chriſtus baptizatus eſt: Chriſtus aſcendit de aqua: Chriſto baptizato cœli aperti ſunt: propter Chriſtum columba deſcendit ſuper Chriſtum: in corporali ſpecie ſpiritus ſanctus adſtitit: Chriſtum pater appellauit. Hoc ſi de Chriſto dictum negare auſus es, ſupereſt vt nec baptizatum Chriſtum fuiſſe, nec ſpiritũ deſcendiſſe, nec patrem locutum eſſe contendas. Sed vrget tamen & premit te ipſa veritas: vt etiam ſi confiteri eam nolis, tamen negare non poſſis. Quid enim ait euangeliſta? Baptizatus autem confeſtim aſcẽdit de aqua. Qui baptizatus eſt? Chriſtus vtique. Et ecce, inquit, aperti ſunt ei cœli. Cui ſcilicet niſi illi qui baptizatus eſt, Chriſto vtique? Et vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam venientem ſuper ſe. Quis vidit? Chriſtus ſcilicet. Super quem deſcendit? ſuper Chriſtum vtique. Et vox facta eſt de cælo, dicens: De quo? de Chriſto ſcilicet. Quid enim ſequitur? Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Vt omnia illa propter quem facta eſſent oſtenderẽtur, vox conſecuta eſt, dicẽs: Hic eſt filius meus dilectus. Hoc eſt dicere: Hic eſt propter quem cuncta hæc facta ſunt. Hic eſt enim filius meus: propter hunc cæli aperti ſunt: propter hunc ſpiritus meus venit: propter hunc vox mea facta eſt. Hic eſt enim filius meus. Dicens enim, hic eſt filius meus,

quem deſignabat? illum vtique quem columba tangebat. Quem ergo columba tetigit? Chriſtum ſcilicet. Ergo Chriſtus. Impleta eſt vt reor, ſponſio mea. Vides ergo profectò hæretice ſignum tibi de cœlo datum: & quidem non vnum, ſed & multa & ſingularia. Habes enim vnum in apertione cœli, aliud ſpiritus deſcenſionis, tertium in patris voce. Quæ vtique euidentiſſimè omnia Chriſtum deum eſſe declarant; quia eum & reſeratio cœlorum deum indicat, & deſcenſio ſuper eum ſpiritus ſancti deum approbat, & allocutio patris deũ eſſe confirmat. Neque enim vel cœlum niſi domini ſui honore patuiſſet: vel ſpiritus ſpecie corporali niſi ſuper dei filium deſcẽdiſſet: nec pater filium niſi verè filium declaraſſet; præſertim cum his diuinæ natiuitatis ſignificationibus, quæ non ſolum veritatem piæ fidei confirmarent, ſed etiam prauitatem impiæ opinionis excluderent. Ineffabili enim diuini dicti magnificentia cum expreſſe ac ſignificanter dixiſſet pater: hic eſt filius meus dilectus: addidit etiam illud quod ſecutũ eſt: dilectus ſcilicet, in quo mihi cõplacui. Vtiq, ſicut per prophetã deũ fortẽ, & deum magnũ iam prædicauerat: ita hic dicens, filius meus dilectus in quo cõplacui, ſuper proprii filii ſui nomen etiã dilecti & cõplaciti ſibi filii nomẽ adiecit: vt proprietatẽ diuinæ videlicet naturæ nominũ ſignificaret adiectio: & id ad honorẽ filii dei peculiariter pertineret, qđ nulli oĩno

homini cõtigiſſet. Itaque ſicut illa propria ac peculiaria in perſona domini noſtri Ieſu Chriſti fuerunt, quòd cœli aperti ſunt, quòd eum deus pater cunctis videntibus per aduentantem atque aſtantem columbam quaſi manu quodammodo ſua tetigit: & quia digito indicante monſtrauit dicens, Hic eſt filius meus: ita illud quoque proprium ei ac ſingulare, quòd peculiariter patri complacitus nominatur: vt peculiarem vtique naturæ ſignificationem peculiaria additamenta monſtrarēt, & proprietatem vnigeniti filii etiam cognominum proprietas confirmaret, quam iam honor ſignorum præcedentium comprobaſſet. Sed iam libelli iſtius finis ſit. Neq; enim dictum hoc dei patris augeri humanis ſermonibus, aut exæquari poteſt. Nobis de domino Ieſu Chriſto filio ſuo, ſatis per ſe ipſe deus pater idoneus teſtis eſt dicens: Hic eſt filius meus. Tu ſi cõtradicendum his Dei patris vocibus putas: illi à te neceſſe eſt contradici, qui eum euidentiſſima declaratione filium ſuum eſſe ab omni mundo fecit agnoſci.

IOANNIS CASSIANI de incarnatione domini, Liber Quartus.

COnſummatis libellis tribus quaſi fideliſſimis atq; opulentiſſimis teſtibus, vt aperte quorũ veritas nõ humanis tantum, ſed etiam diuinis teſtimoniis locupletata eſt, ſufficere quidem nobis ad cauſæ probationem, per diuinam autoritatem abundè poterant: cum ipſa vtique per ſe cauſæ ſuæ autoritas diuina ſufficiat. Sed tamen quia plena eſt his teſtimoniis ſacrorum voluminũ ſeries: vbi tot teſtes ſunt, quot ſententiæ: imò vbi ipſa ſcriptura ſacra, quaſi vnum quodammodo diuini oris eſt teſtimonium: adcumulanda quædã adhuc putauimus, non pro neceſſitate approbationis, ſed pro facultate rerum & copia: vt quiequid neceſſarium non eſſet defenſioni, totum proficeret ornatui. Ergo quia ſuperioribus libris dominum Ieſum Chriſtum nõ propheticis tantum atque apoſtolicis, ſed etiã euangelicis teſtimoniis, cum in carne atque in terra eſſet, deum probauimus: nunc eum qui in

carne natus eſt,etiam ante carnis ſuſceptionē
deum fuiſſe monſtremus: vt intelligas cõſen-
tientibus, & quaſi conclamantibus ſibi diui-
norũ voluminũ teſtimoniis, eundē te in nati-
uitate corporea & hominē debere credere &
Rom. 8 deum,quē ante natiuitatē corpoream tantum
deum: & quem poſt æditionē virginis in cor-
pore deum,eundē ante partum virginis verbũ
deum. Diſce ergo primum ab apoſtolo totius
mundi magiſtro,eum qui eſt ſine exordio deũ
filium dei, in fine mundi, id eſt in temporum
plenitudine, filium hominis factum eſſe. Ait
Gal. 4. enim: At vbi venit plenitudo temporis, miſit
deus filium ſuũ factum ex muliere,factum ſub
lege. Dic mihi ergo nunc,antequam dominus
Ieſus Chriſtus ex matre Maria naſceretur,ha
buit deus filium,aut non habuit? Negare non
potes quin habuerit:neque enim vnquam aut
ſine patre filius,aut ſine filio pater: quia ſicut
ex patre filius,ita ex filio pater dicitur. Vides
ergo quod dicente apoſtolo,miſit deus filium
ſuum,ſuum vtique ſuum,vt ipſius verbis vtar
apoſtoli,ſuum filium deus miſit. Neque enim
aut alienũ atque filium miſit, quia ſuũ miſiſſe
Exo. 4. dicitur:aut omnino mittere potuit, ſi nõ erat
qui mitteretur. Miſit ergo,inquit,filium ſuũ,
factum ex muliere. Ergo & quia miſit eũ, mi-
ſit qui erat & quia ſuũ miſit, non alienũ vti-
que,ſed ſuũ miſit. Vbi ergo illud eſt tuum cal-
liditatis terrenæ argumentũ: nemo anteriorē
ſe parit? Nunquid enim non antiquior Maria

dominus?nũquid non antiquior filio hominis dei filius?nunquid non antiquior denique homine ipſo deus?cũ vtique nullus hominũ non ex deo. Vides ergo quòd nõ ſolum antiquiorẽ ſe Maria peperit:non ſolum inquã antiquiorẽ ſe,ſed auctorẽ ſui, & procreans procreatorem ſuũ. Facta eſt parentis parens: quia quàm prõptum vtique fuit deo natiuitatẽ homini tribuere,tã promptum ſibi:quàm facile vt hominem naſci faceret, tã facile vt ipſe ex homine naſceretur. Neque enim circumſcripta eſt in perſona ſua poteſtas dei,vt quod dei in omnibus licet,non liceat in ſe,& qui vtique in natura deitatis ipſius id habet, vt omnia poſſit deus,in ſua tantũ perſona id non habet vt ſit deus in homine. Sequeſtratis ergo ac repudiatis friuolis & caducis terrenarũ argumentationum ſtoliditatibus, ſimplici tantummodo iuſtificationi ac nudæ credendum eſt veritati: & his tantum de deo teſtibus fides accommodanda,quos deus miſit,& in quibus ipſe de ſe, vt ita dixerim,prædicauit. Aequum eſt enim vt de agnitione illius ipſi credamus,cuius ſcilicet totũ eſt quod de eo nouimus:quia agnoſci vtique deus ab homine non potuit, niſi agnitionem ſibi ipſe tribuiſſet. Et ideo iuſtum eſt vt totum credamus de eo quod ſcimus,cuius eſt omne quod ſcimus: quia ſi ei non credimus à quo ſcimus, fit vt omnino nihil ſciamus, dum ei non credimus per quem ſcimus. Itaq; quia ſuperiore teſtimonio patuit, quòd

deuſ filium ſuum miſit, & is filius hominis factus eſt, qui ſemper filius dei fuit: videamus an idem apoſtolus alibi ſimile aliqnid teſtimonio huic dixerit: vt lucens iam per ſe veritas, duplicata teſtimoniorũ luce plus luceat.
Rom. 8 Ait idem ergo apoſtolus: Miſit Deus filiũ ſuũ in ſimilitudine carnis peccati. Vides vtique apoſtolum non caſu aliquid aut inconſiderata voce dixiſſe, vt id quod ſemel dixerat præterıret: quia ſcilicet nec cadere in eũ caſus aut incõſiderantia poterat, in quo plenitudo diuini cõſilii & ſermonis habitabat. Quid ergo ait? Miſit deus filium ſuum in ſimilitudine carnis peccati. Idem iterat, idẽ inculcat dicens: Miſit deus filium ſuum. Eximius vtique & admirabilis magiſter, ſciens in hoc totum penitus catholicę ſacramentum fidei contineri: vt natus in carne dominus, & miſſus eſſe in hunc mũdum dei filius crederetur: hoc etiã atque etiã clamitat dicens: Miſit deus filium ſuum. Nec mirum ſi ad euangelizandum dei aduentum peculiariter miſſus, ſic prędicauit, cum id etiã ante legem lator legis ipſe clamauerit, dicẽs:
Exo. 4. Obſecro domine, prouide alium quẽ mittas. Quod in Hebræorũ voluminibus multò euidentius legitur: Obſecro domine, mitte quẽ miſſurus es. Pius vtique propheta, & totius in ſe generis humani affectum habens, eum qui mittendus à patre ad redemptionem ac ſalurem omnium erat, vt quàm celerrime mitteretur, quaſi totius à deo patre humanæ carnis

vocibus poſtulabat, dicens: Obſecro domine, mitte quem miſſurus es. Miſit ergo, inquit, deus filium ſuũ in ſimilitudine carnis peccati. Bene cum miſſum eum in carne diceret, peccatũ ab eo carnis excluſit. Miſit enim, inquit, Deus filium ſuum in ſimilitudine carnis peccati: hoc eſt, vt in vera carnis ſuſceptiõe agnoſceretur veritas non fuiſſe peccati: & quantum ad corpus, veritas intelligeretur: quantum ad peccatum, ſimilitudo peccati. Quia cum omnis caro peccatrix ſit, ille autem ſine peccato carnem habuerit: ſimilitudinem peccatricis carnis in ſe habuit, dum in carne eſſet: veritate autẽ peccati caruit, quia ſine peccato fuit. Miſit ergo, inquit, deus filium ſuum in ſimilitudine carnis peccati. Vis ſcire quàm bene hoc apoſtolus prædicarit, audi quemadmodum hoc in os apoſtoli, quaſi ex ipſius dei ore defluxerit, dicẽte domino: Non enim *Ioan. 3.* miſit deus filium ſuum in mundum, vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum. Ecce ipſe, vt vides, dominus miſſum ſe à deo patre ad ſalutem humani generis proteſtatur. Quòd ſi euidentius declarandum putas, quem filium ad ſaluandos homines Deus miſerit, quamuis proprius atque vnigenitus Dei filius nõ niſi vnus ſit: & cum filium ſuum miſiſſe dicitur, vnigenitum vtique ſuum miſiſſe monſtratur. Audi tamen Dauid prophetam, *Pſ. 106* eum qui ad ſalutem humanam miſſus ſit euidentiſſime deſignãtem. Miſit, inquit, ver-

bum ſuum, & ſanauit eos. Nunquid vertere hoc ad carnẽ potes? vt dicas ad ſanandum humanum genus hominem tantum à Deo miſſum. Non potes vtique: reclamat enim tibi cum omnibus ſcripturis ſacris Dauid propheta, dicens: Miſit verbum ſuum, & ſanauit eos. Vides ergo ad ſanãdos homines verbum miſſum eſſe: quia licet per Christum ſanitas data ſit, verbum tamen Dei in Christo fuit, quod per Christum cuncta ſanauit: ac ſic vnito per ſacramentum incarnationis Christo & verbo dei, factus eſt Christus & verbum dei vnus ex re vtraque filius Dei. Quod vtique apoſtolus Ioannes declarare apertè volens: Miſit, inquit, deus filium ſuum ſaluatorem mundi. Intelligis quomodo inſeparabili connexione deum hominemq́ue commiſcuerit? Christus enim qui ex Maria natus eſt, ſaluator abſque dubio appellatur, ſecundum illud:
Luc. 2. Quia natus eſt vobis hodie ſaluator, qui eſt Christus dominus. Hic autem ipſum quod miſſum eſt verbum dei, ſaluatorem nominat, dicens: Miſit deus filiũ ſuum ſaluatorem mũdi. Patet itaque quòd per ſacramentum vniti cum homine verbi dei, & verbum quod ad ſaluandum miſſum eſt, ſaluator dicitur: & ſaluator in carne natus, per verbi vtique conſortiũ Dei filius nuncupatur: ac ſic indiſcreta vtriuſque nominis maieſtate, quia vnitus eſt cum homine deus, quicquid eſt homo & deus, totum penitus nuncupatur deus. Et ideo idem

apoſtolus bene ſubdidit, dicẽs: Quiſquis cre- 1.Ioã.4
diderit, quia Ieſus eſt filius Dei, Deus in illo manet, & charitas dei in eo perfecta eſt. Illum verè prædicat credere, illum plenum diuinæ aſſerit charitate, qui Ieſum filium dei credit. Filium autem dei verbum dei eſſe teſtatur: ac per hoc vnum atque idem penitus vult intelligi vnigenitum verbum dei, & Ieſum Christum filium dei. Vis autẽ plenius ſcire, quãuis Chriſtus ſecundũ carnem verè ex homine homo natus eſt: tamen propter ineffabilem ſacramẽti vnitatem, qua vnitus cum deo homo eſt, nullam penitus inter Chriſtum & verbũ eſſe diſtantiam? Audi dominicum euangelium, imò potius audi ipſum deſcendentem deum:
Hæc eſt, inquit, vita æterna, vt cognoſcant te Ioã.17.
ſolum verum deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Superius audiſti verbum dei ad ſanandos homines miſſum eſſe: hic autem audis eum qui miſſus, Ieſum Chriſtum eſſe. Separa hoc ſi potes: cum videas tantã vnitatẽ Chriſti & verbi eſſe, vt non ſolum vnitũ cum Chriſto verbum, ſed etiam propter vnitatem ipſam Chriſtus iam verbũ eſſe dicatur. Sed parum hoc elucere forſitan putas: non quia parum lu ceat, ſed quia infidelitas tenebroſa ſemper ipſa ſibi etiam in luce tenebras facit. Audi itaq; paucis ſermonibus omne hoc vnitatis dominicæ ſacramentũ apoſtolum complectentem.
Vnus, inquit, dominus noſter Ieſus Chriſtus, 1.Co.8.
per quẽ omnia. Ieſu bone, quãta eſt autoritas

in verbis tuis?tua enim ſunt quæ à tuis per te dicuntur. Ecce hoc apoſtoli dictum quàm paucis quanta complectitur? Vnus, inquit, dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia. Nũquid ad prædicandum tanti myſterii ſacramentum aliqua circumitione verborum vſus eſt? aut id quod intelligi à nobis voluit, longæ orationis narratione tractauit? Vnus, inquit, dominus noſter Ieſus Chriſtus, per quẽ omnia. Simplici tantum & breui locutione arcanum tantæ maieſtatis edocuit: hac ſcilicet fiducia, qua ſciebat ſermonem ſuum in negotio Dei longis argumentationibus non egere, & fidẽ dictis ſuis diuinitatem dare. Sola enim ad dictorum confirmationem, rerum ſufficit demõſtratio, quando probatio in autoritate dicentis eſt. Vnus, ergo inquit, dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia. Conſidera vbi hoc de verbo patris legeris, quod de Chriſto legis.
Ioan. 1. Omnia, inquit euangelium, per ipſum facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil. Apoſtolus dicit, per Chriſtum omnia: euangelium dicit, per verbum omnia. Nunquid repugnant ſibi ſermones ſacri? Non vtique, ſed vnum atque eundem intelligi voluit & apoſtolus Chriſtũ per quem omnia creata dixit, & euangeliſta verbum per quod omnia facta eſſe memorauit. Oportuerat itaque quiſquis es. * Audi inquam quid ipſe de ſe verbum dei deus pronunciarit. Nemo, inquit, aſcendit in cœlum, niſi qui de cœlo deſcendit, filius hominis qui

**Videtur hic aliquid deeſſe.*
Ioan. 3.

eſt in cœlo. Et iterum: Si videritis, inquit, filium hominis aſcendentem vbi erat prius. Filium hominis è cœlo deſcendiſſe memorauit. *Ioan. 6.*
Quid eſt? quid muſſitas? Negato hoc, ſi hoc vales. Sed rationem dicti quæris: non reddo interim: Deus hoc dixit: deus locutus eſt, verbum illius ſumma ratio eſt. Remoueo argumenta, remoueo diſputationes: ſola mihi ad credulitatem ſufficit perſona dicentis. Non licet mihi de fide dicti ambigere, nõ licet deliberare. Quid mihi quærere quomodo verũ ſit quod deus dixit: cum dubitare non debeã, quin verum ſit quod deus dixerit? Nemo, inquit, aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo filius hominis, qui eſt in cœlo. Verbum vtique patris ſemper in cœlo fuit: & quomodo ille filium hominis ſemper in cœlo fuiſſe memorauit? Intellige ergo quòd eum filium hominis eſſe docuit, qui ſemper dei filius fuit: cum vtique eum qui filius hominis nuper extitit, in cœlo ſemper fuiſſe confirmet. Huc accedit maius aliud, quòd eundem filium hominis, id eſt verbum dei quod deſcendiſſe de cœlo dixit, etiam tunc cum in terra loquitur, in cœlo eſſe teſtatur. Nemo, enim inquit, aſcendit in cœlum, niſi qui de cœlo deſcẽdit filius hominis, qui eſt in cœlo. Quis quæſo eſt qui hoc loquitur? Chriſtus vtique. Vbi autem tũc erat cum loqueretur? in terra ſcilicet. Et quomodo ſe & è cœlo cum natus eſt deſcendiſſe, & cum loquitur, in cœlo eſſe teſtatur: & eun-

dem filium hominis eſſe dicit? cum vtique & è cęlo niſi deus deſcendere non potuerit: & cũ in terra loquitur, in cęlo vtique niſi per Dei infinitatem eſſe non poſſit. Aduerte ergo tandem & percipe, quòd idem eſt filius hominis qui verbum dei: quia & filius eſt hominis, dũ ex homine vere naſcitur: & verbum dei, dum idem qui in terra loquitur, manet ſemper in cęlo. Ac ſic humanæ eſt natiuitatis, quòd filiũ ſe hominis vere dicit: diuinæ autem infinitatis, quòd è cęlo penitus non recedit. Et ideo bene apoſtolus inſtar diuinorum verborũ do-
Eph.4. cens: Qui enim, inquit, deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cælos, vt impleret omnia: & ipſum deſcendiſſe dicit quem aſcẽdiſſe. Deſcendere autem è cęlo nõ potuit, niſi verbum dei. Quod vtique cum in forma dei eſſet, exinaniuit ſemetipſum, formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo: humiliauit ſemetipſum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis. Deſcendit ergo è cęlo verbum dei: aſcẽdit autem filius hominis: ipſum ait aſcendiſſe quem deſcendiſſe. Ergo vides quòd idem & filius hominis qui verbum dei. Et ideo ſecundum diuini verbi magiſterium intrepidè iam & incunctanter & filius hominis è cęlo deſcendiſſe, & dominus maieſtatis crucifixus eſſe dicẽdus eſt: quia ſecundũ ſuſcepti corporis ſacramentum, & filius dei factus eſt fili⁹ hominis, & in filio hominis crucifixus

eſt dominus maieſtatis. Et quid plura? lõgum eſt de ſingulis multa dicere: dies enim me deficiet, ſi omnia quæ ad hanc rẽ afferri poſſunt, conquirere aut explicare tentauero. Reuoluẽda enim hoc volenti ſcriptura omnis, ac relegenda eſt. Nam quæ ſunt quæ non pertineant ad hoc? cum omnia ſcripta ſint propter hoc. Breuiter ergo ac ſtrictim nõnulla dici neceſſe eſt, vt dici poſſint: & enumeranda quædã magis quàm explicanda, ac damnis, vt ita dicã, damna redimenda. Cum propter hoc vtique conueniat aliqua tranſcurri, neceſſe ſit propè cuncta reticeri. Venit ergo, inquit ſaluator in Luc. 19
euangelio, venit filius hominis ſaluare quod perierat. Et apoſtolus: Fidelis, inquit, ſermo, & omni acceptione dignus: quòd Ieſus 1. Tim.
Chriſtus venit in mundum peccatores ſaluos 1.
facere, quorum primus ego ſum. Sed & Ioannes euangeliſta: In propria, inquit, venit, & Ioan. 1.
ſui eum non receperunt. Vides ergo quòd ſcriptura alibi filium hominis, alibi Ieſum Chriſtum, alibi verbum Dei in mundum veniſſe prædicat? Intellige itaque diſſimilitudinem appellationum eſſe, non rerum: & in diuerſa nominum ſpecie vnam eſſe virtutem. Nam licet veniſſe in mundum nunc filius hominis, nunc dei nominetur, id eſt verbum: vnus tamen in vtroque nomine deſignatur. Nã cum vtique ſecundum euangeliſtam is in mundum venerit, per quem ipſe factus eſt mundus. & filius hominis factus ſit, qui eſt mũdi creator

Deus:nõ intereſt quid in ſingulis nominetur qui deus in omnibus intelligitur. Non præiudicat enim diuinitati dignatio aut voluntas ſua: cum hoc vtique magis diuinitatem ipſam cõprobet: quia quicquid voluit, hoc fuit. Ergo & quia voluit, in mundũ venit: & quia voluit, homo natus eſt: & quia voluit, filius hominis appellatus eſt. Omnia enim ſicut vocabula ſunt, ita virtutes dei. Nõ iminuit in illo diſſimilitudo nominis vim poteſtatis. Quicquid libet dictus fuerit, in cunctis vnũ eſt: ſit licet in ſpecie vocabulorũ aliqua diuerſitas, non eſt in virtute nominũ niſi vna maieſtas. Verùm, quia hactenus euãgelicis vel maximè atque apoſtolicis quaſi nouis teſtibus vſi ſumus: nũc de prophetis veteribus proferamus: admiſcentes interdũ antiquis noua: vt intelligant omnes, ſcripturã ſacrã venturũ in carne dominũ, toto quodãmodo ſuo corpore, quaſi vno ore clamaſſe. Ait itaque eximius ille & admirabilis tam munere Dei diues, quàm teſtimonio, cui vni admodum contigit ſanctificari antequam naſci, Hieremias prophe-
Baru. 3 ta: Hic eſt, inquiens, Dominus noſter: non reputabitur alius præter eum: qui inuenit omnem viam diſciplinæ, & dedit eam Iacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo. Poſt hæc in terris viſus eſt, & inter homines conuerſatus eſt. Hic eſt, ergo inquit, deus noſter. Vides à propheta deum quaſi manu indice oſtendi, & quaſi digito ſignificante monſtrari?

Hic eſt,enim inquit,deus noſter. Dic mihi ergo, quem deum his ſignis propheta tunc atq; indiciis demonſtrabat? nunquid nam patrem? Et quid neceſſe erat oſtendi eum quem ſe omnes noſſe credebant? Non enim Iudæi deum tunc ignorabant: quia ſub dei lege viuebant. Sed id agebatur vtique, vt filiũ deum noſcerent. Et ideo bene propheta eum qui omnem diſciplinam inueniſſet, id eſt, legem dediſſet, videndum in terris, id eſt, venturum in carne dicebat: vt quia eum qui legem dediſſet, deum eſſe Iudæi non dubitarent: eum qui in carne venturus eſſet, deum eſſe cognoſcerent: cum eum vtique quem legiſlatorem deum crederent, videndum inter homines per ſuſceptionem humanæ carnis audirent; eodẽ ipſo quoque ſcriptura ſacra per prophetam aduentum proprium pollicẽte; Quia ego ipſe qui loquebar, ecce adſum. Nõ reputabitur, inquit, alius præter eum. Pulchre his propheta præuidens peruerſa dogmata, omnem ſenſum hæreticæ peruerſitatis excluſit, dicens: Non reputabitur alius prǽter eum. Hic eſt enim vnus ex deo in deum natus: cuius iuſſione vniuerſitatis opus ſecutum eſt: cuius voluntas rerum ortus eſt: cuius imperium mũdi fabrica eſt: qui cuncta dixit, & facta ſunt: cuncta mãdauit, & creata ſunt. Hic ergo vnus eſt ad patriarchas loquens, in prophetis manens, ex ſpiritu conceptus, natus ex virgine Maria: in mundo viſus, inter homines conuerſatus, affigẽs ligno cru- Eſa.52.

cis chirographum peccatorum, triumphans in ſemetipſo, aduerſarias nobis inimicaſque, virtutes morte occidens, reſurgendi fidem omnibus tribuens, gloria ſui corporis corruptionem humanæ carnis interimens. Vni ergo hæc domino Ieſu Chriſto peculiaria ſunt: & ideo non reputabitur alius ad eum: quia vnus in hac gloriæ ac beatitudinis ſingularitate deus ex deo natus eſt. Id ergo prophetica doctrina tunc agebatur, vt vnitus à cunctis dei patris filius diſcerετur: & cum ad filium non reputari deum alterum audirent, vnum vtique in patre ac filio deum eſſe cognoſcerent. Poſt hæc, inquit, in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt. Vides quòd euidenter hic aduentus domini ac diuinitatis deſignatur? Nunquid enim pater vnquam, qui non niſi filio tantum viſibilis eſſe legitur, aut in terris viſus eſt, aut in carne æditus, aut inter homines conuerſatus eſt? Non vtique. In telligis ergo quòd omnia hæc de filio dei dicta ſunt. Nam & cum videndum in terris deum propheta dixerit: & alius præter filium non ſit viſus in terris: non de alio hoc abſque dubio propheta dixit, quàm in quo dictum poſtea res probauit. Cum enim videndum vtique deum dixerit, non de alio hoc verè dicere potuit, quàm qui verè poſtea viſus fuit. Sed de hoc ſatis bactenus: nunc ad alia transeamus.

Eſa.45. Labor, inquit Eſaias propheta, labor Aegypti & negociatio Aethiopiæ, & Sabæim viri ſub-

limes ad te trãſibunt, & tui erunt: poſt te ambulabunt, vincti manibus pergent, & te adorabunt, teq́ue deprecabuntur: quoniam in te eſt deus, & non eſt præter te deus. Tu es enim deus noſter, & neſciebamus, deus Iſrael ſaluator. Quàm bene ſibi diuina ſemper ſcripta conueniunt. Superior enim propheta dixit, hic eſt deus noſter: iſte autem, tu es deus noſter. In illo vtique diuina doctrina, in hoc humana confeſſio eſt. Alter perſonam magiſtri docentis, alter perſonam populi confitentis explicuit. Pone enim nunc docentem quotidie in eccleſia, ſicut facit, Hieremiam prophetam, ac dicentem de domino Ieſu Chriſto, hic eſt deus noſter: quid aliud vtique reſponderet cuncta eccleſia, ſicut facit, quàm id quod alius propheta ad dominum Ieſum dixit, tu es deus noſter? Ita vt bene præſenti cõfeſſioni etiam præterita ignorantia poſſit adiungi, dicente populo: tu es deus noſter, & neſciebamus. Bene enim hi qui prius dæmonicis ſuperſtitionibus occupati, ignorabant deum, conuerſi ad fidem dicere poſſunt: tu es deus noſter, & neſciebamus. Quòd ſi ex Iudæorum magis perſona probari tibi idipſum cupis: cõſidera poſt infœlicem ignorãtiam, & impiam perſecutionem conuertentes ſe ad fidem, & agnoſcentes deum paſſim populos Iudæorum: & vide an recte dicere poſſint: tu es de9 noſter, & neſciebamus. Sed ego addo aliud: vt tibi nõ ex confitentibus tantũmodo Iudęis, ſed etiam

ex negantibus probem. Interroga enim eos qui perdurant adhuc in ſacrilegio Iudæos, an ſciant vel credãt deum. Scire vtique ſe, & credere confitebuntur. At contrà interroga an credant filium dei: negabunt profectò & blaſphemabunt. Vides ergo quòd de eo hoc propheta dixit, quem Iudęi & neſcierunt ſemper, & adhuc neſciunt: non de eo quem vtique & credere ſe putant & confiteri. Et ideo bene hi qui ex Iudæis ad fidem poſt ignorantiam venîunt, dicere poſſunt: tu es deus noſter, & neſciebamus. Recte enim hi qui poſt ignorantiã credunt, neſciſſe ſe dicunt, quem adhuc non credentes ſe neſcire contendunt. Palàm enim eſt, quòd eũ neſciſſe ſe prius dicunt, poſt ignorantiam confitentes, quem adhuc neſciunt denegantes. Labor, inquit, Aegypti & negociatio Aethiopiæ, & Sabaim viri ſublimes ad te tranſibunt. In his diuerſarum nationum vocabulis aduentum creditur harum gentiũ ſignificari: nemini dubium eſt. Tranſiſſe autem ad Chriſtũ gẽtes, negare nõ vales: vtpote quæ nomine Chriſtianitatis indepto, non fide tãtum ad dominũ Ieſum Chriſtũ, ſed etiã ipſo nomine tranſierũt. Quia cum idẽ quot ſunt vocentur, factũ eſt quod erat fidei opus, nominis ſacramentũ. Ad te, inquit, tranſibũt, & tui erũt: poſt te ambulabunt, vincti manicis pergent. Sicut ſunt vincula coercionis, ita ſunt vincula charitatis: ſecundum illud quod ait dominus:
Oſeæ 11 Attraxi eos in vinculis charitatis. Verè enim

magna ſunt hęc vincula, & ineffabilis charitatis: quibus qui alligantur, gaudẽt catenis ſuis. Vis ſcire hoc verũ eſſe? audi apoſtolũ Paulum gaudentem & exultantem vinculis ſuis, cum ait: Obſecro vos ego vinctus in domino. Et illud obſecro: cum ſis talis vt Paulus ſenex, nũc autem & vinctus Chriſti Ieſu. Vides quantum gaudebat vinculorum ſuorũ merito, quorum etiam nos deus prouocabat exemplo. Non dubium eſt autẽ, in quibus eſt domini amor, vnũ eſſe dominicæ vinculationis affectum, ſecundũ illud: Multitudinis autẽ credẽtiũ erat cor vnũ & anima vna. Te, inquit, adorabunt, teque deprecabuntur: quoniá in te eſt deus, & nec præter te deus. Dictum prophetæ & apoſtolus euidenter expoſuit dicẽs: Quoniam deus erat in Chriſto, mundum reconcilians ſibi. In te ergo eſt deus, inquit, & non eſt pręter te deus. Bene propheta dicens, in te eſt deus, non tantũ eum qui præſens eſſet, ſed etiá eum qui eſſet in pręſenti mõſtrauit: habitantẽ ſcilicet ab eo in quo habitaret, naturæ ſignificatione, non vnitatis abnegatione diſtinguens. Tu, inquit, deus, & neſciebamus, deus Iſrael ſaluator. Quamuis multis iam ſcriptura & euidentibus ſignis, de quo loqueretur, oſtenderet: expreſſit tamẽ manifeſtiſſime in ſaluatoris nomine Chriſti nomen: quia idẽ ſaluator vtique qui Chriſtus, dicente angelo: Quia natus eſt vobis hodie ſaluator, qui eſt Chriſtus dominus. Ieſum enim Hebraicè ſaluatorem interpretari nemini du-

Eph. 4. *Act. 4.* *2. Cor. 5* *Luce 2.*

bium eſt: ſicut angelus ſanctæ Mariæ virgini proteſtatur, dicens: Et vocabis nomen eius Ieſum: ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Ac ne forte eum hoc modo ſaluatorem diceres prædicatum, quo de aliis

Iudic.3. dictum eſt: Et ſuſcitauit eis dominus ſaluatorem Othoniel filium Chenez. & iterum: Suſci

Ibidem. tauit eis dominus ſaluatorem Aod filium Gera. adiecit: Ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Non autem humanæ opis redimere populum à captiuitate peccati: quod illi ſoli vtique poſsibile eſt, de quo di-

Ioan.1. ctũ eſt: Ecce agnus dei, qui tollit peccata mundi. Cæteri enim non ſuum populum, ſed dei: & non à peccatis, ſed ab hoſtibus ſaluauerunt. Tu, ergo inquit, deus noſter, & neſciebamus, deus Iſrael ſaluator. Quos magis putas hoc dicere? quibus hoc magis putas cõueniſſe? Iudæis an gentibus? Si Iudæis: Iudæi vtiq; Chri

Eſa.1. ſtum non cognouerunt, ſecundum illud: Iſrael autẽ me non cognouit, & populus me non in-

Ioan.1. tellexit. Et illud: Et mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognouit: in propria venit, & ſui eum non receperunt. Si autem gẽtibus: palàm eſt quòd Chriſtum gẽtilitas idolis occupata neſciuit: quamuis illa nec patrem ſcierit: ſed tamen etiamſi nunc nouit. Vides ergo quòd ſiue ex gentibus ſit credens populus, ſiue ex Iudæis, bene pro ſe vterq; dicit: Tu es deus noſter, & neſciebamus, deus Iſrael ſaluator. Quia & gentes colentes prius idola,

ignorabant deum: & Iudæi negantes dominũ, ignorabant filiũ dei. Ac per hoc bene de Chriſto tam illi quàm iſti dicũt: Tu es deus noſter, & neſciebamus. Quia tam illi neſciebant deũ qui non credebant, quàm illi filium qui negabant. Sic ergo Chriſtus credendus eſt, vt veritas loquitur, vt diuinitas proteſtatur, vt Chriſtus denique ipſe prædicat, qui vtrunque eſt. Quid interferere te infœlix furor inter deum & Chriſtũ niteris? quid ſeparare corpus ſuum à filio dei appetis, & ipſum à ſe deum diuidere conaris? vnita diſſecas, & coniuncta diſcernis. Verbo dei de deo crede: nulla enim te melius confiteri diuinitatẽ dei omnino poteris, quàm ea ipſa de ſe ſicut diuinitas docuit, voce fatearis. Scitote enim iuxta prophetam: quia dominus ipſe eſt deus, qui inuenit omnẽ viã diſciplinæ: qui vtique & in terris viſus eſt, inter homines conuerſatus eſt. Ipſe lumen fidei in mũdum intulit: ipſe lucem ſalutis oſtendit. Deus *Pſal.*
enim dominus, & illuxit nobis. Hũc ergo cre- *107.*
de, hunc dilige, hunc confitere. Quia quando *Phil. 2.*
ei, vt ſcriptum eſt, omne genu flectetur, cæleſtium & terreſtrium & infernorum: & omnis lingua confitebitur, quia dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt dei patris: velis nolis, negare non poteris, quia dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt dei patris. Hæc enim perfectæ confeſsionis perfecta virtus eſt, deum ac dominum Ieſum Chriſtũ ſemper in dei patris gloria confiteri. Amen.

IOANNIS CASSIANI de incarnatione domini, liber quintus.

DIximus libro primo hæreſim Pelagianæ hæreſeos diſciplinã atq; imitatricem, id omnib⁹ modis tẽtaſſe atq; pugnaſſe, vt dei filius dominus Ieſus Chriſtus, natus ex virgine, homo tãtũmodo ſolitarius crederetur: & arrepta poſtmodum virtutis via id cum piè religioſeq; viuendo obtinuiſſe, vt dignus per hanc vitę ſanctimoniam fieret, cui ſe maieſtas diuina ſociaret: ac ſic excluſa ab eo penitus ſacræ originis dignitate, ſola ei tantummodo meritorum relinqueretur electio. Id adnitentes vtique ac laborantes, vt eo quaſi in plebem omnium miſſo, & velut in turbam humani generis aggregato, id per bonorum actuum cõuerſationem mereri omnes homines poſſe dicerent, quicquid bene viuendo ille meruiſſet. Peſtifera ſcilicet ac lethalis aſſertio: quæ & deo vera derogans, & hominibus falſa promittens, in vtroque eſſet damnabilis mendacii: dum & ſacrilegii iniuria deum afficit, & hominem in ſpem

falſæ præſumptionis inducit. Peruerſiſſima ſci licet atque impiiſſima aſſertio, mortalitati do nans quod non erat, deo tollens quod erat. Huius ergo pernitioſæ ac mortiferæ prauitatis hæc quæ nunc orta eſt recens hæreſis, quaſi rediuiuos quodammodo ſuſcitans cineres, in veteribus fauillis nouum mouit incendiū. Solitarium quippe hominem natum eſſe aſſerit dominum Ieſum Chriſtum. Et ideo quid neceſſe eſt vt requiramus, an in conſequentibus eius peruerſitatis ſit quæ eſt in capite ipſo ſceleris vnius? Superfluum quippe eſt expectare in poſterioribus qualis ſit, quæ expectandi omnino cauſas iam in principio non reliquit. Quæ enim ratio eſt explorare, an in ſimilitudinem ſuperioris hæreſeos eadem promittat homini, quæ (quod immaniſſimum ſcelus eſt) eadem tollit deo? Ita vt penè impium ſit, cum videamus quid præceſſerit, requirere quid ſequatur: quaſi vero aliqua in conſequentibus cauſa afferri poſſit, qua ſe probet non eſſe impium qui negaret deum. Ait ergo, vt ſæpe iam diximus, noua hęreſis, dominum Ieſum Chriſtum hominem tantummodo ſolitarium, ex virgine natum eſſe: & ideo Mariam Chriſtotocon, non theotocon eſſe appellandam: quia ſit Chriſti mater, non dei. Addit præterea ſacrilegę aſſertioni quàm praua argumenta, tam friuola, dicēs: Nemo anteriorē ſe parit. Quaſi verò vnigeniti dei natiuitas à prophetis prædicta, à ſeculis prænunciata, humanis ſit tra-

ctanda aut æſtimanda rationibus. Aut vero ipſa, quiſquis es ô hæretice, cui de partu ſuo calumniaris, virgo Maria propriis hoc quod actum eſt egerit conſummaritque virtutibus: vt ei in tanta re, ac tanto opere imbecillitas obiiciatur humana. Si quid itaque in hac re per hominis opus actum eſt, humanas quære rationes. Si autem totum quod actum eſt, dei virtus eſt: quid impoſſibilitatem expectas humanam, vbi efficientiam vides eſſe diuinam? Sed de hoc tamen plenius poſtea. Nunc quod paulò anterius dicere cœpimus exequamur: vt omnes ſciant in Pelagianis cineribus ignes quærere ſe, & nouis ſacrilegorum flatibus fauillas veteres excitare. Dicis ergo Chriſtum hominem tantummodo ſolitarium natum eſſe: Hoc vtique & illa quam in primo libro euidenter oſtendimus, Pelagianæ impietatis hæreſis prędicauit, Chriſtum hominem tantummodo ſolitarium natum eſſe. Addis præterea, dominum ipſum omnium Ieſum Chriſtum theotocon imaginem appellandum, id eſt non deum, ſed ſuſceptorem dei: ſcilicet vt eum non propter ſe quia ſit deus, ſed quia deum in ſe ſuſcipiat, honorandum putas. Hoc vtique illa etiam quam ante dixi hæreſis aſſerebat, Chriſtum non propter ſe colendum, videlicet quia deus eſſet, ſed quia bonis ac piis actibus deum in ſe habere meruiſſet. Ergo vides Pelagianum te virus vomere, Pelagiano te ſpiritu ſibilare. Vnde conuenit, vt de te non tam iudi-

candum quàm iudicatum eſſe videatur: quia cum eiuſdem erroris ſis, neceſſe eſt eiuſdem quoque etiam damnationis eſſe credaris. Vt non dicam illud interim, quód imperiali ſtatuæ comparans, in tantam ſacrilegii impietatem ac blaſphemiam prorupiſti, vt recte admodum etiam Pelagium, qui pené omnes impietates vicerit, hac amentia viciſſe videaris. Ais ergo Christum theotocon imaginem appellandũ, id eſt, non propter ſe eũ quia ſit de⁹, ſed quia deum in ſe ſuſceperit honorandum. Hoc modo ergo nihil inter eum & omnes qui fuerunt ſanctos homines eſſe aſſeris: quia omnes vtiq; ſancti homines deũ in ſe habuerunt. Siquidẽ & in patriarchis deũ fuiſſe, & in prophetis deum locutũ non ignoramus. Omnes deniq; nõ dico apoſtolos, martyres, ſed omnes quoque ſanctos dei, & ſeruos dei habere in ſe ſpiritum dei credimus, ſecundum illud: Vos 2.Cor.6
eſtis templum dei viui, ſicut deus dixit: Inhabitabo in eis. Et iterum: Neſcitis quia tem- 1.Cor.3
plum dei eſtis, & ſpiritus dei habitat in vobis? Et per hoc omnes theotoci ſunt: ac ſic hoc modo cunctos admodũ Chriſto ſimiles, & deo pares dicis. Sed abſit hæc abominandi erroris impietas, vt facturæ ſuæ factor, vt famulis ſuis dominus, vt terrenæ fragilitatis deus terreſtrium & cęleſtium cõparetur: & hæc ei ex beneficiis ſuis iniuria fiat, vt qui habitatione ſua dignatur hominem, idcirco idem quod homo eſſe dicatur. Quinimó hoc inter illum

intereſt & ſanctos omnes, quod inter babitaculum & habitatorem : quod vtique vt habitetur non habitaculi eſt,ſed habitatoris,in cuius ſcilicet arbitrio eſt & ædificatio habitaculi,&vſus:id eſt vel vt velit babitaculum ipſum facere, vel vt cum fecerit , diguetur habitare.
2.Cor. 13. An experimentum quæritis,inquit apoſtolus, eius qui in me loquitur Chriſti? & alibi: Ne-
Ibidem. ſcitis quia Chriſtus Ieſus in vobis eſt? niſi forte reprobi eſtis.Et iterum:In interiore inquit
Eph.3. homine babitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris.Vides quid interſit inter doctrinam apoſtolicam & blaſphemiam tuam ? Tu in Chriſto deum velut in homine babitare dicis: ille Chriſtum ipſum in hominibus babitare teſtatur.Quod profectò,vt tu ais,caro & ſanguis facere non poſſunt : ſcilieet vt ex boe ipſo quo eum deum tu eſſe negas,deus probetur.Nam cum eum qui in homine habitet deũ non neges , neceſſe eſt vt eum quem in bominibus habitare cognoſcimus , euidentiſsime deum eſſe credamus.Omues ergo ſiue patriarchæ, ſiue prophetæ, ſiue apoſtoli, ſiue martyres,ſiue denique ſancti omnes,habuerunt quidem in ſe deum,& omnes filii dei facti ſunt,& omnes theotoci fuerunt : ſed diuerſa vtique multò diſsimilique ratione.Omnes enim credentes deum , filii dei ſunt per adoptionem, vnigenitus autem filius per naturam: qui non ex materia aliqua eſt à patre genitus : quia omnis res , & omnis rerum materia , per vni-

genitum dei filium eſt, non ex nihilo, quia ex patre: non quaſi partus, quia nihil in deo vacuum atque mutabile: ſed ineffabiliter atque inæſtimabiliter deus pater in his quæ ingenita in ſe erant, vnigenitum ſuum genuit: ac ſic ab ingenito ſummo & ſempiterno patre, vnigenitus ſummus & ſempiternus eſt filius: idem habendus in carne, qui habetur in ſpiritu: idẽ credendus in maieſtate, qui naſciturus in carne. Non diuiſionem aliquam aut diſciſsionem ſui fecit, vt ſe ex parte aliqua non naſcẽte pars ſui aliqua naſceretur: aut aliquid in eo diuinitatis poſtea ſuperueniret, quod in eo natum ex virgine non fuiſſet. Omnis enim, iuxta apoſtolum, omnis in Chriſto plenitudo diuinitatis habitat corporaliter. Non quia aliquando habitauerit, & aliquando non habitauerit: nec quia poſtea fuerit, & antè non fuerit. Alioquin ad illam Pelagianę hæreſeos impietatem deuoluimur: vt dicamus ex certo tẽpore habitantem in Chriſto deum: tum in eum ſuperueniſſe, quãdo ille vita & conuerſatione id promeruerit, vt in ſe virtus diuinitatis habitaret. Hominum ergo hominum ſunt bæc, non dei: vt inquantum humana imbecillitas valet, deo ſe bumilient, deo ſubdant, dei ſe habitaculum faciant, & habere hoſpitem atque habitatorẽ deum fide & pietate mereantur. Quia prout quis idoneus munere dei fuerit, ita eum diuina gratia muneratur. Prout ſi quis dignus putatur deo, ita dei fruitur aduentu, ſecundũ illã Col. 2.

Ioã.14. domini promiſſionem: Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit: & ego & pater meus veniemus ad eum, & manſionem apud eum faciemus. Longè autem alia de Chriſto res atq; ratio eſt: in quo omnis plenitudo diuinitatis habitat corporaliter: & qui ita diuinitatis plenitudinem in ſe habet, vt cunctis de ſua plenitudine largiatur; qui inhabitante in ſe diuinitatis plenitudine, ita ipſe in ſingulis ſanctorũ habitat, prout eos dignos ſuo putarit habitaculo: & ita omnibus de plenitudine ſua tribuit, vt ipſe in plenitudine ſua iugiter perſeueret: qui vtique etiam cum in corpore ſuo in terra eſſet, animabus tamen ſanctorũ omnium inerat: cęlos, terras, mare, omnem deniq; vniuerſitatem infinitate potentiæ ſuæ ac maieſtatis implebat: & ita totus in ſeipſo erat, vt eum tamen mũdi vniuerſa non caperẽt. Quia quamlibet magna ſint & ineffabilia quæ facta ſunt, nulla tamen tam capacia & immenſa ſunt, quæ ipſum poſsint capere factorem. Iſte ergo eſt de quo propheta dicit: Quoniam in te eſt deus, & non eſt præter te deus. Tu es enim deus noſter, & neſciebamus, deus Iſrael ſaluator: qui in terris vtique poſtea viſus eſt, & cum hominibus cõuerſatus eſt. De quo etiã
Pſal.21. Dauid propheta ex perſona ipſius dicit: De ventre matris meæ deus meus es tu. Oſtendẽs vtique quòd nunquam homo ille dominicus ſine vnitate deiſuerit: in quo ipſo ſtatim virginis vtero plenitudo diuinitatis habitaret.

Sicut & alibi idem propheta: Veritas, inquit, de terra orta eſt, & iuſtitia de cęlo proſpexit. Vt intelligeremus ſcilicet proſpiciente è cęlis filio dei, id eſt adueniente ac deſcendente, iuſtitiam natam eſſe è carne virginis: non phantaſiam corporis, ſed veritatem. Ipſe eſt enim veritas, ſecundum illud ipſius teſtimoniũ veritatis: Ego ſum veritas, & vita. Ergo quia anterioribus libris veritatem hanc, id eſt dominum Ieſum Chriſtum natum ex virgine deum probauimus: nunc vt libello abhinc proximo inſtituimus, eum qui ex virgine naſciturus eſſet, ſemper deum prænunciatum eſſe doceamus. Ait itaq; Eſaias propheta: Quieſcite ab homine, cuius ſpiritus in naribus eius: quia in quo reputatus eſt ipſe. vel vt (atque euidẽtius) in Hebræo eſt: quia excelſus reputat⁹ eſt ipſe. Pulchre autẽ dicẽs, quieſcite, verbo vim prohibentis inquietudinẽ perſecutionis expreſſit. Quieſcite, inquit, ab homine, cuius ſpiritus in naribus eius: quia excelſus reputatus ipſe eſt. Nunquid non vna eademq́ue ſententia & humani corporis ſuſceptionem, & dei locutus eſt veritatem? Quieſcite, inquit, ab homine, cuius ſpiritus in naribus eius: quia excelſus reputatus eſt ipſe. Nónne tibi quæſo palàm alloqui perſecutores domini videtur, dicens: Quieſcite ab homine, quem perſequimini: quia hic homo dei eſt? Et licet in humilitate humanæ carnis appareat, in celſitudine tamen diuinæ magnificentiæ perſeuerat. Bene

Pſal. 84 · Ioã. 14. · Eſa. 2.

autem dicẽs propheta: Quieſcite ab homine, cuius ſpiritus in narib⁹ eius: certiſſima humani corporis ſignificatione hominẽ demõſtrauit. Intrepide vtiq; ac fiducialiter: vtpote qui tam cõſtãter veritatẽ hominis aſſereret quàm dei: quia hæc fides vera eſt & catholica, credere dominũ Ieſum Chriſtum ita ſubſtantiã veri corporis, ſicut veritatem perfectæ diuinitatis habuiſſe. Niſi fortè in illo aliquid ambigẽdum putes, quia excelſum pro deo poſuit: cum vtiq; hic mos ſcripturæ ſacræ ſit excelſum pro
Pſal. 45 deo dicere, ſicut illud prophetæ: Dedit vocem ſuam excelſus, & mota eſt terra. Et, Tu ſolus
Pſal. 82. excelſus, ſuper omnem terram. Eſaias quoque
Eſa. 51. qui hæc dicit: Excelſus & ſublimis habitans æternitatẽ. In quo manifeſte intelligendũ eſt: cum illic excelſum ſine vlla adiectione dei poſuerit, quòd etiam hic deum in excelſi nomine nuncuparit. Ergo quia euidenter per prophetam ſermo diuinus dominum Ieſum Chriſtum & hominem & deum prænunciauit: videamus an veteribus teſtimoniis etiam nunc
1. Ioã. 1. conueniant & concordent noua. Quod fuit, inquit apoſtolus Ioannes, à principio, quod audiuimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ palpauerunt de verbo vitæ, & vita manifeſtata eſt: & vidimus, & teſtamur, & annunciamus vobis vitam æternam, quæ erat apud patrem, & apparuit nobis. Vides quemadmodum vetera recentibus roborentur, & antiquam præ-

nunciationem nouæ prædicationis confirmatio cōſequatur? Eſaias dixit: Quieſcite ab homine, cuius ſpiritus in naribus: quia excelſus reputatus eſt ipſe. Ipſe Ioannes autem: Quod fuit, inquit, à principio, quod audiuim⁹, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus & manus noſtræ palpauerunt. Ille perſequendū à Iudæis hominem eſſe dixit: hic palpatū hominem humanis manibus prædicauit. Ille eidem quem hominem annunciarat, Deum excelſum prædixit: hic eum quem palpatum ab hominibus eſſe docuit, deū in principio ſemper fuiſſe memorauit. Ergo euidentiſſimum eſt, quòd ambo dominum Ieſum Chriſtum & hominem manifeſtarunt & deum: quia eundem poſtea hominem quem ſemper deum: ac per hoc hominē & deum, quia hominē ipſum deum. Quod fuit ergo, inquit, in principio, quod audiuimus, quod vidim⁹ oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ palpauerunt de verbo vitæ, & vita manifeſtata eſt: & vidimus, & teſtamur, & annunciamus vobis vitam æternam, quæ erat apud patrem, & apparuit nobis. Vides quot indiciis, quot modis, quàm variis, quàm multiplicibus dilectiſſimus ille ac deuinctiſſimus deo apoſtolus, ſacramentum diuinæ incarnationis infinuet? Iā primū quòd eum qui in principio ſemper fuerit, viſum in carne eſſe teſtatur. Deinde ne id quod auditum ac viſum dixerat, parum incredulis videretur, palpatum quoque, id eſt ta-

ctum atque tractatum tam ſuis quàm cæterorum manibus confirmauit. Bene vtiq; per manifeſtationẽ aſſumptę carnis, opinionẽ Martionitarum, ac Manichæi errorem excludens: ne quis phantaſiam ab hominibus viſam crederet, cùm palpatam corporis veritatem à ſe apoſtolus prædicaſſet. Deinde addit, verbum vitæ, & vitá manifeſtatam: hoc ſe vidiſſe, hoc annũciare, hoc proteſtari, ſimul ſcilicet & exequens officium fidei, & ingerens terrorẽ incredulitati: vt cum ille vtique proteſtatur ſe prædicare, ſibi nõ imputaret periculum ſuum qui noluiſſet audire. Annunciamus vobis, inquit, vitam æterná, quæ erat apud patrem, & apparuit nobis: hoc quod apud patrẽ ſemper fuit, hominibus apparuiſſe: hoc quod in principio ſemper fuit, ab hominib⁹ viſum eſſe: hoc quod verbum vitæ ſine exordio erat, palpatum humanis manibus docuit eſſe. Vides quot modis, quàm variis, quàm multiplicibus, quàm indiuiduis, quàm apertis ita ſacramentum vitæ cum deo carnis expoſuit, vt nemo alterutrum dicere omnino poſſit, qui non vtrunque
Heb. 13. memoraret. Quod ipſe quoque apoſtolus alibi euidentiſſimè. Ieſus enim, inquit, Chriſtus heri & hodie, ipſe & in ſecula. Hoc eſt illud vtique quod ſuperiore teſtimonio dixit: quod erat à principio, hoc manus noſtræ palpauerunt. Non quia palpari ſpiritus per ſe poſſit: ſed quia verbum ſcilicet caro factum in homine quodammodo, cui vnitum fuerat, pal-

Google

pabatur. Et ideo idem Ieſus heri & hodie: id eſt idem ante exordium mundi, qui in carne: idem in præterito, qui in præſenti: idem quoque etiam in ſecula, quia idem per omnia qui ante omnia. Et hoc totum domin⁹ Ieſus Chriſtus. Et quomodo idem ante mundi ortum, qui nuper ortus ſcilicet? quia idem in homine nuper ortus, qui ante ortum omnium deus. Et ideo Chriſtus totũ nominatur quod deus: quia tãta eſt Chriſti & dei vnitas, vt nemo vti que iam omnino poſſit vel Chriſtum dicens, non deum in Chriſti nomine dicere: vel deum dicens, non Chriſtum in dei nomine nuncupare. Ac ſic vnito ſibi penitus per maieſtatem ſacræ natiuitatis vtriuſque ſubſtantiæ ſacramento, quicquid erat, ſcilicet homo & deus, factum eſt totum deus. Vnde apoſtolus Paulus videns reuelatis fidei oculis totum in Chriſto inexplicabilis maieſtatis arcanum, ita locutus eſt, inuitans ad referendam deo gratiã agnoſcentes beneficia dei populos: Gratias, inquit, agẽtes patri, qui dignos nos fecit participationem ſortis ſctõrũ in lumine, qui eripuit nos de poteſtate tenebrarũ, & tranſtulit in regnũ filii dilectionis ſuæ: in quo habemus redemptionem per ſanguinem ipſius, remiſſionem peccatorum: qui eſt imago dei inuiſibilis, primogenitus vniuerſæ creaturæ: quia in ipſo cõdita ſunt vniuerſa in cælis & in terra, viſibilia & inuiſibilia, ſiue throni, ſiue dominationes, ſiue poteſtates: omnia per ipſum & in ipſo Coloſ.1.

creata ſunt,& in ipſo conſtant.Et ipſe eſt caput corporis eccleſiæ,qui eſt principium,primogenitus ex mortuis, vt ſit in omnibus ipſe primatum tenens:quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem babitare, & per ipſum reconciliare omnia in ipſum, pacificans per ſanguinem crucis eius,ſiue quæ in cęlis, ſiue quæ in terris ſunt.Nunquid & hoc aliqua interpretationis adiectione indiget? cum ita copioſè & euidenter expreſſum ſit, vt in ſe non ſolum rerum fidem,ſed etiam expoſitionis habeat claritatem.Gratias enim agere nos patri iubet:magna vtique cauſa agendæ gratiæ adiecta:quia dignos nos fecerit portione ſanctorum,& ereptos de poteſtate tenebrarũ tráſtulerit in regnum filii dilectionis ſuæ:in quo habeamus redemptionem & remiſſionem peccatorum:qui ſit imago dei inuiſibilis,primogenitus vniuerſæ creaturæ:quia in ipſo ac per ipſum creata ſint omnia:quorum vtique ſicut factor ipſe, ita etiam gubernator ſit. Et quid poſt hæc?Ipſe eſt,inquit,caput corporis eccleſiæ:qui eſt principium, primogenitus ex mortuis.Reſurrectionem quaſi generationem ſcripturá nominat: qa ſicut generatio vitá creet, ita reſurrectio generet ad vitam. Vnde etiam reſurrectio ipſa regeneratio nũcupatur, ſecũ-
Mat.19 dum illud domini teſtimonium: Amen dico vobis,quòd vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cũ ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duode-

eim iudicantes duodecim tribus Iſrael. Ergo primogenitum ex mortuis eum dicit, quem ſuperius inuiſibilem Dei filium atq; imaginem prædicauit. Quis autẽ imago inuiſibilis dei? niſi vnigenitus verbum dei. Et quomodo is reſurrexiſſe ex mortuis dicitur, qui imago ac verbum dei inuiſibilis nominatur? Et quid tamen adhuc additur? Vt ſit, inquit, ipſe primatum tenens: quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem habitare, & per ipſum reconciliare omnia in ipſum, pacificans per ſanguinẽ crucis eius, ſiue quæ in cęlis, ſiue quæ in terra ſunt. Nunquid indiget primatu vniuerſorum creator omnium? aut principatu eorũ quæ à ſe facta ſũt, ipſe qui fecit? Aut nũquid dici de verbo poteſt, vt in eo qui ſit primogenitus ex mortuis, complacuerit omnem plenitudinem habitare? qui vtique vnigenitus filius dei, & verbum dei ante vniuerſa rerum exordia, patrem inuiſibilem in ſe habens, ita prius omnẽ plenitudinem in ſe habuit, vt eſſet ipſe omniũ plenitudo. Et quid poſtremo? Omnia, inquit, pacificans per ſanguinem crucis eius, ſiue quę in terra, ſiue quæ in cælis ſunt. Manifeſtauit vtiq; apertiſſimè de quo diceret, quẽ primogenitum ex mortuis nominaſſet. Nunquid enim per verbi aut ſpiritus ſanguinem reconciliata ac pacificata ſunt omnia? Non vtique. neque enim in naturam cadere impaſſibilem res vlla potuit paſſionis, aut fundi ſanguis valuit niſi hominis, aut mori alter quàm homo

& tamen idẽ qui in ſequentibus mortuus dicitur, ſuperius imago dei inuiſibilis prædicatur. Quomodo ergo & hoc? ſcilicet quia id omni modo ab apoſtolis cautum eſt, ne aliqua videretur in Chriſto eſſe diuiſio, & vnitus in filio hominis filius dei inciperet per erraticas interpretationes duas habere perſonas, ac per prauas atque impias opiniones, qui eſſet ſcilicet in ſe vnus, duplex fieret in nobis. Et ideo pulchre ac mirabiliter ab ipſo vnigenito filio dei vſque ad vnitum filio dei filium hominis prædicatio apoſtolica deſcendit: vt ſicut ipſe rerum ordo, ita etiam doctrinæ ſermo decurreret. Ita cuncta inſeparabili connexione, & quaſi quodam ponte continuans, vt ſine vlla penitus diuiſione & interuallo eum quem in principio mundi legeres, in fine temporis inuenires: neq; vlla omnino diſtractione impiæ diſceſſionis admiſſa, vnũ in carne atque alium in ſpiritu filium dei crederes. Cum ita apoſtolicum magiſterium, deum pariter atque hominem per ſacramẽtum corporeæ natiuitatis vniſſet, vt eundem tibi reconciliantẽ in cruce omnia demonſtraret, quem ante exordiũ mũdi imaginẽ dei inuiſibilis prædicaſſet. Quod quidem apoſtoli dictũ ſit: tamen doctrina domini eſt. Idem enim hoc in apoſtolo ad Chriſtianos, qui conſimile illud in euangelio ad Iu-
Ioan. 8. dæos per ſe locutus eſt, dicẽs: Nunc autẽ quæritis me interficere hominem, qui veritatem vobis locutus ſum, quam audiui ab eo. Neque

enim ego à me venio: ſed ille me miſit. Et deũ vtique ſe & hominem eſſe indicans. Hominem in hoc, quòd hominem eſſe ſe prædicat. Deum in hoc, quòd miſſum ſe eſſe confirmat. Apud eũ enim neceſſe eſt ſemper fuerat à quo venerat: & ab eo venerat à quo ſe miſſum eſſe dicebat. Vnde etiã illud fuit, quod dicentibus ad ſe Iudæis: Quinquaginta annos nondũ habes, & Abtaham vidiſti? Conuenientiſſima æternitatis ac maieſtatis ſuæ voce reſpondit, dicens: Amen amen dico vobis, priuſquam Abraham fieret, ego ſum. Quęro ergo, cuius dictũ hoc velis eſſe? Chriſti vtique abſque dubio. Et quomodo qui natus recenti tempore fuetat, ante Abraham ſe eſſe dicebat? Per illũ ſcilicet cui vnitus erat penitus, verbũ dei, vt intelligerẽt omnes quanta eſſet Chriſti ac dei vnitas: cum quicquid deus in Chriſto dieeret, totum iam ſibi diuinitatis vnitas vindicaret. Bene autẽ cõſcius æternitatis ſuę, illa in corpore tunc Iudæis voce reſpondit, qua quõdã Moyſi locutus fuerat in ſpiritu. Hic enim ait: Priuſquã Abraham fieret, ego ſum. Moyſi autem: Ego ſum qui ſum. Admirabili vtique diuinæ naturæ æternitatem ſermonis magnificentia prędicauit: quia nihil de deo tam conueniens dici poteſt, quàm vt ſemper eſſe dicatur: quia eſſe nec præterit initium, nec futuri terminum habet. Et ideo aptiſſimè hoc de æterni dei natura dicitur, quod æternitati optimè coaptatut. Quæ quidem

Ibidem.

Exo. 3.

dicat, dicens: Neque tentemus Chriſtum, ſicut quidam illorum tentauerunt, & à ſerpentibus perierunt. Omnes quoque ſanctos qui vixerunt ſub lege veteris teſtamenti, beatus apoſtolus Petrus per gratiam domini noſtri Ieſu Chriſti prædicat eſſe ſaluatos. Exi itaque, effuge hinc ſi potes, tu quiſquis ille es qui rabido ore ac blaſphemo ſpiritu furens, nihil intereſſe admodum inter Adam & Chriſtum putas, & qui eum etiam poſt partum virginis deum denegas. * Ioannes: Omnis, inquit, qui ſoluit Ieſum, ex deo non eſt, & hic eſt Antichriſtus. Agnoſcíſne eum hęretice? Agnoſcis de te iam palàm & deſignanter dixiſſe? Nemo enim ita ſoluit Ieſum quàm qui non confitetur deū. Cùm enim in hoc omnis eccleſiæ fides, & omnis cultus ſit, Ieſum deum verum fateri: quis magis venerationem eius & cultū ſoluere potuit, quàm qui totum in eo quod omnes colimus, denegauit? Caueas ergo obſecro caueas, ne quis etiam te Antichriſtum dicere queat. Conuiciari me, aut maledicere putas? Non meum eſt quod loquor, ecce euangeliſta dicit: Omnis qui ſoluit Ieſum, ex deo non eſt, & hic eſt Antichriſtus. Si non ſoluis Ieſum, & deum non negas, Antichriſtum te nullus dicere poteſt. Si autem negas, quid accuſas quòd Antichriſtum te quiſquam eſſe dicat? Tu hoc de te, tu inquam dum negas, ipſe dixiſti. Vis ſcire hoc verum eſſe? Dic mihi Ieſum cum ex virgine naſceretur, quid velis, hominem

1. Io. 4.

* Deſiderātur hic quadam.

fuiſſe an deum? Si deum tantum, ſoluis vtique Ieſum: qui in eo hominem vnitum deo fuiſſe deneges. Si autem hominem, ſoluis vtique nihilominus: qui ſolum tantúmodo, vt facis, hominem natum eſſe blaſphemes. Niſi fortè exiſtimas quòd nõ ſoluas Ieſum, qui fuiſſe deum in eo denegas: qui ſolueris vtique etiam ſi natum cum deo hominem denegares. Sed exemplis forſan hoc manifeſtius velis fieri, accipe de vtroque. Manicheus extra eccleſiã eſt, qui Ieſum deum tantũ fuiſſe aſſerit: Hebion, quia hominem. Vterque enim negauit ac ſoluit: alter ſolum dicẽdo hominem, alter tantúmodo ſolum deum. Quia licet diuerſa dixerint, par tamen eſt ipſius diuerſitatis impietas. Niſi ꝙ ſi vlla inter malorũ magnitudinem poteſt eſſe diſcretio, iniurioſior blaſphemia tua eſt, quæ ſolum hominem aſſerit, quàm illa quæ ſolum deum: quia licet vtrunque malum ſit, contumelioſius tamen eſt diuina domino quàm humana rapuiſſe. Fides ergo hęc tantũ catholica hæc tantum vera eſt, dominũ Ieſum Chriſtũ ſicut deum ita hominẽ, & ſicut hominem ita & deũ credere. Omnis enim qui ſoluit Ieſum, ex deo non eſt. Soluere autem hoc eſt, quod vnitum eſt in Ieſu, velle rumpere: & quod indiuiduũ, ſeparare. Quid autem in Ieſu vnitũ & indiuiduum? Homo vtique & deus. Ergo ille Ieſum ſoluit, qui hęc ſeparauerit atque diſruperit. Alioquin ſi non diſrumpit ac ſeparat, ergo nec ſoluit. Si autẽ ſeparat atque diſrum-

pit, ille vtique ſoluit. Et ideo omni homini in hanc blaſphemiam atque inſaniam prorumpẽti, ipſe pro ſe in euãgelio dominus Ieſus illud quod ad Phariſęos locutus eſt, clamat, ac proteſtatur: Quod deus coniunxit, homo non ſeparet. Mat. 19 Quod licet illic vbi à deo dictum eſt, ad cauſam aliam reſponſum eſſe videatur: tamen profunditas dei, quæ nõ magis de carnalibus quàm de ſpiritalibus loquebatur, cum de illo hoc, tũ magis de hoc voluit intelligi: quia credentibus tunc Iudæis id quod tu dicis hominem tantummodo Ieſum ſine deo eſſe, cum de ſocietate coniugii dominus interrogaretur: nõ de eo tantum, ſed etiam de hoc edocuit: & de minoribus conſultus, etiam de altioribus maioribusq́ue reſpondit, dicens: Quod deus coniũxit, homo non ſeparet. Hoc eſt: Nolite id ſeparare quod in me deus iunxit: non ſeparet humana impietas, quod in me vniuit diuina maieſtas. Vis autem plenius ſcire hoc ita eſſe, audi apoſtolum de his ipſis de quibus tunc ſaluator docuit, diſſerentem, qui vtique vtpote magiſter à deo miſſus, vt capere tunc auditorum imbecillitas poterat, ea ipſa quæ deus in myſterio prædicarat, expoſuit. Cum enim de coniugio carnali, vnde interrogatus in euãgelio ſaluator fuerat, diſputaret, replicauit ea ipſe quibus ille vſus tunc fuerat legis veteris teſtimonia, ſcilicet vt intelligeretur quòd eãdem rem exponeret qui iiſdem teſtimoniis vteretur. Adiciẽs præterea, ne deeſſe cauſę ali-

quid videretur, etiam carnale coniugium mulieris quoque ac viri nomen, quos ad mutuum adhortabatur affectum, ita poſuit: Viri
Ephe. 3 diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus eccleſiam.
Ibidem. Et iterum: Ita & viri debẽt diligere vxores ſuas vt corpora ſua. Qui vxorẽ ſuã diligit, ſeipſum diligit. Nemo vnquã carnẽ ſuam odio habuit, ſed nutrit & fouet eam, ſicut & Chriſtus eccleſiam: quia membra ſumus corporis eius. Vides quemadmodum Chriſti atque eccleſiæ nomina viri ac mulieris nominibus adiungat? Omnes à carnali audiencia ad ſpiritualem intelligentiam traxit. Cùm enim omnia iſta dixiſſet, ſubdidit ea quibus in euangelio
Mat. 29 dominus vſus fuerat teſtimonia, dicens: Propter hoc relinquet homo patrem ſuum & matrem ſuam, & adiungetur ad vxorem ſuam: & erunt duo in carne vna. Et quid poſt hęc? quaſi cum magna clamoris proteſtatiõe ſubiecit: Sacramentum, inquit, hoc magnum eſt. Remouit vtique de hoc omnino & ampurauit carnalem intellectum, vbi ſacramentum penitus dixit eſſe diuinum. Et quid tamen poſt iſta ſubdidit? Ego autem dico in Chriſto & in eccleſia. Cùm dixiſſet, ſacramentum hoc magnum eſt: non dixit, hæc eſt expoſitio ſacramẽti. Sed quid? Ego autem dico in Chriſto & in eccleſia. Hoc eſt dicere: Illud quidem magnum eſt ſacramentum: ſed ego in Chriſto dico & in eccleſia. Hoc eſt, vt quia capere illud ad præſens forſitan oẽs nõ queunt, vel hoc capiant, quod

tamen ab illo non diſcrepat, nec diuerſum eſt: quia vtrunque de Chriſto eſt. Sed quia profun diora illa nō capiſſt, hæc ſaltē faciliora eognoſcant: vt cùm promptiorem intellectum cœperint capere, ad altiorem valeant peruenire: & planioris nunc rei adipiſcentia, ſit poſtea profundioris via. Quod ergo magnum illud eſt ſacramentum, quod ſub viri atque vxoris nomine deſignatur? Apoſtolum ipſum interrogemus: qui ad docendam eandem rem alibi verbis rei ipſius vſus eſt, dicens: Et manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu: apparuit angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria. Quod ergo magnum eſt illud ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne? Deus ſcilicet natus è carne, deus viſus in corpore. Qui vtique ſicut palàm eſt manifeſtatus in carne, ita palàm eſt adſumptus in gloria. Hoc ergo magnum eſt ſacramentum, de quo ipſe ait: Propterea relinquet homo patrem ſuum & matrē, & adhærebit vxori ſuæ: & erunt duo in carne vna. Qui fuerunt ergo duo in carne vna? deus ſcilicet atque anima. In vna enim ea quæ vnita deo eſt carne hominis, deus eſt atq; anima, ſecūdum illud ipſius domini: Nemo potest à me tollere animam meam: ſed ego pono eam à meipſo. Poteſtatem habeo ponendi eā, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam.

1. Ti. 3.

Ioan. 10

Tria ergo nunc in hoc vides, Deum, carnem, animã: deus eſt qui loquitur: caro, in qua loquitur: anima, de qua loquitur. Propterea er-
Pſa. 48 go homo ille, de quo propheta dicit: Frater nõ redemit, redimet homo? Qui, vt dictum eſt,
Ioan. 3. aſcẽdit vbi erat prius, & de quo legimus: Nemo aſcendit in cęlum, niſi qui de cęlo deſcendit filius hominis, qui eſt in cęlo. Propter hoc inquã relinquet patrem ſuũ & matrem: id eſt Deum ex quo natus eſt, & Hieruſalem illam quæ eſt mater omniũ noſtrum: & adhæſit humanę carni quaſi vxori ſuæ. Et idcirco de patre expreſſe dixit: Relinquet homo patrẽ ſuũ: de matre autem non dixit, ſuã, ſed tantũmodo matrẽ poſuit: quia non tam ipſius erat mater, quàm vniuerſorũ credentiũ, id eſt omniũ noſtrum. Et adiũctus eſt vxori ſuæ: quia ſicut vir & mulier vnũ corpus ſunt, ita maieſtas diuinitatis, & caro hominis vniũtur, & facti ſunt duo, id eſt deus atq; anima in carne vna. Quia ſicut caro illa habitatorem in ſe habuit deũ, ita animã quoque in ſe cohabitãtem deo. Hoc ergo magnũ eſt illud ſacramentũ, quod inquirendum nos admiratio apoſtoli vocat, & adhortatio diuinitatis inuitat: non alienũ vtiq; etiam à Chriſto & ab eccleſia, vt ipſe ait: Ego autem dico in Chriſto & in eccleſia. Quia & caro eccleſię caro Chriſti eſt, & in carne Chriſti deus eſt atque anima: ac ſi idem in Chriſto quod in eccleſia: quia ſecramentum quod in Chriſti carne creditur, etiã fide in eccleſia cõ-

tinetur. Hoc ergo ſacramentum, quod & manifeſtatũ eſt in carne, & apparuit in mũdo, & gentibus prędicatur, multi ſanctorũ veterum ſicut præuidebãt in ſpiritu, ita videre etiã in carne voluerũt. Amen enim, inquit dominus, *Mat. 13*
dico vobis: quia multi prophetæ & iuſti cupierunt videre quæ vos vidiſtis, & non viderunt: & audire quæ audiſtis, & nõ audierunt. Et ideo Eſaias propheta: Vtinam, inquit, domine diſrumperes cęlos, & deſcenderes. Sed *Eſa. 64*
& Dauid: Domine inclina cęlos, & deſcende. *Pſa. 143*
Moſes quoque: Oſtẽde, inquit, mihi teipſum, *Exod. 3*
vt manifeſte videã te. Nemo admodũ propius q̃ Moyſes legẽ capiens, alloquentẽ è nubibus deũ, atq; ad ipſam admodũ pręſentiã maieſtatis acceſſit. Et quomodo cũ nemo propiora q̃ ille de deo cerneret, adhuc manifeſtiora poſcebat, dicens: Oſtende mihi, inquit, teipſum, vt manifeſte videã te? ſcilicet quia hoc ille fieri precabatur, quod iiſdem admodũ verbis apoſtolus factũ eſſe dicebat: id eſt vt palàm dominus manifeſtaretur in carne, palàm appareret in mundo, palàm adſumeretur in gloria: & omnia oculis tandẽ carnalibus ſancti cernerẽt, quę ſpiritalibus pręuidebãt. Alioquin ſi, vt hęreticus ait, deus futurus in domino Ieſu Chriſto erat, velut in ſtatua & in organo, id eſt vt habitaret tãtũ quaſi in homine, & loqueretur quaſi per hominẽ: non vt ipſe eſſet qui habitaret, atque ex ſe & ex ſuo corpore loqueretur deus: iam vtique ſic & habitaret in ſanctis, &

locutus fuerat è ſanctis. In his quoque ipſis, quos ſuprà dixi, qui aduentum ipſius precabãtur, ſic erat ac loquebatur. Et quid neceſſe erat vt hoc omnes poſcerent quod habebant, ſi petebant quod iam acceperant? aut quid videre oculis cuperẽt quod corde retinebant? præſertim cũ plus ſit eadem rem habere quẽpiam intra ſe, quàm videre extra ſe. Aut ſi ſic habitaturus erat in Chriſto deus, ſicut in ſanctis omnibus: cur magis Chriſtum videre omnes ſancti cuperent quàm ſeipſos? Et ſi eandem rẽ viſuri in domino Ieſu erant, quam in ſe habebant: cur non plus multò arbitrarentur eandem rem in ſe habere quàm in altero videre? Sed erras infœlix furor, non intelligens vt apo-
1. Ti. 1. ſtolus ait, & quæ loquaris, & de quibus adfirmes. Omnes enim prophetæ, & omnes ſancti portionem quandam diuini ſpiritus, prout capere poterant, à deo acceperunt. In Chriſto autem omnis plenitudo diuinitatis habitauit atque habitat corporaliter. Et ideo longè de eius plenitudine ſunt, ex cuius plenitudine aliquid accipiunt, quorũ adimpletio Chriſti munus: quia vacui vtique omnes erant, niſi ipſe eſſet omniũ plenitudo. Hoc ergo ſancti omnes optabãt, hoc precabantur, hoc ſic videre oculis deſiderabãt, ſicut animo ac mente ſapiebãt. Et ideo Eſaias propheta: Vtinã, inquit, diſrũ-
Hab. 3. peres cęlos, & deſcẽderes. Sed & Habacuc idẽ adnuntians quod ille optans: Dum adpropiant, inquit, anni, oſtenderis, in aduentum

temporum demõſtraberis. Deus de Theman, ſiue illud; Deus ab Auſtro veniet. Dauid quo- Pſ.49.
que: Dens manifeſte veniet. Et iterum: Qui Pſ.79.
ſedes ſuper Cherubin, appare. Alii aduentum eius quem mundo præſtitit, adnunciabant: alii poſtulabant. Nonnulli ſpecie diſpari, ſed affectu pari: intelligentes vtique aliquatenus quãtã rem precaretur, vt deus in deo habitãs, in forma dei ac ſinu permanens, ſemetipſum exinaniret, formã ſerui acciperet, & ſe vſque ad ſuſcipiendas omnes paſsionum acerbitates contumeliasq́; ſubmitteret, ſubiret pœnã pro beneficiis: & quod intolerabiliſſimum eſt & indigniſſimum, ab his ipſis mortem exciperet, pro quibus ipſe moreretur. Intelligentes ergo hoc aliquatenus ſancti omnes: aliquatenus inquam intelligentes: quia quantum ſit nemo intelligit: conſona omnes aduentum dei voce, & quaſi conceptum mutuò poſtulabant. Sciẽtes vtique in hoc ſpem omnium conſiſtere, in hoc ſalutem omniũ contineri: quia nullus ſoluere vinctos poſſit, niſi immunis à vinculis: nullus eximere peccatores, niſi peccato carẽs: nemo liberare aliqua re quenquam poteſt, niſi ea re ipſe liber ſit qua re alius liberatur. Et ideo cum in omnes mors pertranſiſſet, omnes vita indigebãt: vt in Adã ſcilicet, moriẽtes in Chriſto viuerent. Quia quamuis multi ſancti, multi electi ac familiares admodũ deo fuerũt: nulli tamẽ potuerũt per ſe penitꝰ eſſe ſalui, niſi fuiſſent aduẽtu domini & redẽptione ſaluati.

IOANNIS CASSIANI de incarnatione domini, liber ſextus.

LEgimus in euangelio, appoſitis iubẽte domino quinque panibus innumerã dei plebem eſſe ſaturatã. Et quomodo id tamen factum ſit, nec enarrare ſermo, nec colligere ęſtimatio, nec intelligere ſenſus poteſt. Tanta & tam incomprehenſibilis diuinæ vis poteſtatis eſt: vt cum habeamus in nobis facti ipſius cõſcientiam, impoſsibile tamen nobis ſit facti ſcire rationem. Iamprimum enim quis comprehẽdere queat, quomodo tam exiguus panum numerus, non dicam ad eſum ac ſaturitatem, ſed etiam ad diuiſionem ipſam appoſitionémque ſufficeret? Cum plura multò milia hominum fuerint, quàm panes ipſi: plura penè conuiuia quàm de tot panibus fragmenta eſſe poſſunt. Nata eſt ergo ex verbo domini rerum copia. Creuit in actu opus. Et cum parum eſſet quod videbatur, factũ eſt inæſtimabile quod dabatur. Nullus ergo hic coniecturæ, nullus humanæ æſtimationi aut rationi locus. Solum eſt quod in

tali re fidelium ac ſapientium menti ſcire liceat: vt quamlibet magna ſint quæ à deo fiunt atque inæſtimabilia, etiam ſi ea ipſa ſenſu non capiant, impoſſibilia tamen deo nulla eſſe cognoſcant. Sed de his tamen tam ineffabilibus diuinæ virtutis actibus, quod rectiſſime ineffabilib⁹ ſacri ortus miraculis coaptatur, quia ita res poſcit, plenius poſtea. Interim quia quinque panum fecimus mentionem, non incongrue, vt reor, quinque eos libris quos iam euoluimus, comparamus. Si enim numero pares ſunt, ſpecie non diſsimiles. Nam cum illi hordeacii fuerint, & hi quantum ad ingenium noſtrum pertinet, hordeacii dici poſſunt: quãuis teſtimoniis ſacris locupletati, deſpicabilibus inuolucris ſalutiferas opes contegant. Etiam in hoc ſcilicet ab illis non diſcrepantes: quia ſicut illi cum eſſent pauperes ſpecie, facti ſunt diuites benedictione: ita hi quoque cum ingenio noſtro viles ſint, ſunt tamen ſacra admixtione precioſi: & cũ præferant in ſe ex ſermone noſtro hordei vilitatẽ, habẽt tamẽ intrinſecus ex domeſticis teſtimoniis panis viui ſaporem. Supereſt vt ad exemplum illorum, per diuini muneris gratiam, innumeris ex ſeminibus ſalutiferos cibos præbeant. Et ſicut illi corporalem dederunt edentibus fortitudinem; ita ii ſpiritalem legentibus tribuãt ſalubritatem. Potens eſt autem dominus, cuius etiam hoc donum eſt, ſicut illud fuit, vt qui per cibum fecit non deficere in via ſaturos,

per hunc faciat non deuiare ſaturatos. Sed tamen quia illic vbi paruo quidem eſu, ſed magno munere innumera plebs dei paſta eſt, additi quinque illis panibus duo piſces legũtur: par eſt vt nos quoque qui offerri per nos omnibus ſequentibus deũ populis ſpiritalis prãdii cupimus, quinque illis libris quaſi quinque panibus, duos adhuc libellos quaſi duos piſces adiiciamus. Te orantes domine, te obſecrantes: vt videns niſum officii, ac voti noſtri, des pio conatui opus efficax. Et cum nos pro obſequio affectuque noſtro numerum illum panum ac piſcium, libellorũ numero exæquare cupiamus, tu virtutem benedictionis illius in hæc transferas: & qui ſcriptiunculam noſtram numero euangelico muneraris, numerum quoque ipſum euangelico fructu expleas, tribuaſque hæc ad ſanctum & ſalubrem cibum cunctis eccleſiæ tuę populis, omni ętati, & omni ſexui. Et ſi qui fortè iam letifero illo viroſi anguis ſpiritu adflati ſunt, corruptoque animarum ac mentium ſtatu, peſtiferos venis languentibus morbos trahunt: des cunctis ſani ſenſus vigorem: des plenam fidei ſanitatem: vt tribuẽs per ſcripta hæc noſtri operis, tui muneris ſaluatorem, omnibus curam ad inſtar penitus ſanctificati in euangelio à te cibi, ſicut per eſum illũ corroboraſti eſuriẽtes, ita per hunc ſanari iubeas tabeſcentes. Igitur quia neganti deũ hæretico abunde iam, vt reor, cũctis ſuperioribus ſcriptis diui-

norum teſtimoniorũ autoritate reſpõdimus: nũc ad fidem Antiocheni ſymboli virtutemq́ue veniamus. In quo eum ipſe baptizatus ſit ac renatus, ſuis eum profeſſionibus argui, ſuis (vt ita dicã) armis cõteri oportet: vt his teſtimoniis ſacris, etiã ſeipſo (vt ita dicã) teſte ſuperetur. Neq; enim aliis iam reb⁹ cõtra eũ agi neceſſe erit, cum palàm ſe & euidẽter ipſe cõuicerit. Textus ergo ac fides Antiocheni ſymboli hæc eſt: Credo in vnum & ſolum verum deum patrem omnipotentem, creatorem omnium viſibilium & inuiſibilium creaturarum. Et in dominũ noſtrum Ieſum Chriſtũ, filium eius vnigenitum, & primogenitũ totius creaturæ, ex eo natum ante omnia ſecula, & non factum, deũ verum ex deo vero, homouſion patri. Per quem & ſecula compaginata ſunt, & omnia facta. Qui propter nos venit. Et natus eſt ex Maria virgine: & crucifixus ſub Pontio Pilato, & ſepultus: & tertia die reſurrexit ſecũdum ſcripturas: & in cœlos aſcẽdit: & iterum veniet iudicare viuos & mortuos. Et reliqua. In ſymbolo, quod eccleſiarum omnium fidem loquitur, ſcire opto quid ſequi malis, hominũ autoritatem an dei? Quamuis ego tecum non cenſorie aut ſeuere agam, vt tibi eligẽdę tantũ alterius rei copiam tribuã: vt vnum perimẽs, alterum negem: vtrunque enim de vtroq; cõcedo. Et quid concedo? dicã, ad vtrunq; te etiã ſi nolis traho: vtrunque enim in ſymbolo eſſe ſi vis, oportet ſapias voluntarius: ſi non vis,

ὁμοούσιον

neceſſe eſt cõpellaris inuitus. Symbolũ quippe, vt ſcis, ex collatione nomen accepit. Quod enim Græcè σύμβολον dicitur, Latinè collatio nominatur. Collatio autem ideo, quia in vnũ ab apoſtolis domini, totius catholicæ legis fide quicquid per vniuerſum diuinorum voluminum corpus immẽſa funditur copia, totum in ſymboli colligitur breuitate perfecta: ſecũ-
Rom. 9. dum illud apoſtoli: Verbum, inquit, conſummans & breuians in æquitate: quia verbum breuiatum faciet dominus ſuper terram. Hoc eſt ergo breuiatum verbum quod fecit dominus, fidem ſcilicet duplicis teſtamenti ſui in pauca colligens, ſed ſenſum omnium ſcripturarum in breuia concludens, ſua de ſuis condens, & vim totius legis cõpendioſiſſima breuitate perficiens. Conſulens ſcilicet in hoc, vt piiſsimus pater, vel negligentiæ quorundam filiorum ſuorum, vel imperitiæ: vt non laboraret vtique quãuis ſimplex & imperita mens capere, quod poſsit facilè etiam memoria cõtineri. Vides ergo in ſymbolo autoritatem dei eſſe: verbum enim breuiatum faciet dominus ſuper terram. Sed hominum fortaſſe quæris: ne id quidem deeſt, per hominẽ enim id deus fecit. Sicut enim immenſam illam ſcripturarum ſacrarum copiam per patriarchas & prophetas maxime ſuos condidit: ita ſymbolum per apoſtolos ſuos ſacerdoteſque conſtituit. Et quicquid ille per ſuos larga ac redũdãti copia dilatauit, idẽ hic per ſuos pleniſsima bre-

nitate concluſit. Nihil ergo in ſymbolo deeſt, quod ex ſcriptis dei per apoſtolos deū conditum, totum in ſe, quantum ad autoritatē pertinet, habet quicquid vel hominū eſt, vel dei. Quamuis etiam quod per homines factū eſt, dei exiſtimandum ſit: quia non tam illorum per quos factum eſt, quàm illius credendū eſſe qui fecit. Credo, ergo inquit ſymbolum, in vnum verum ſolum deum, patrem omnipotētem, creatorem omnium viſibilium & inuiſibilium creaturarum: & in dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium eius vnigenitum, & primogenitum totius creaturæ. ex eo natum ante omnia ſecula, & non factum. Deum verum ex deo vero, homouſion patri, per quem & ſecula compaginata ſunt, & omnia facta. Qui propter nos venit, & natus eſt ex Maria virgine, & crucifixus ſub Pontio Pilato & ſepultus. Et tertia die reſurrexit ſecundum ſcripturas, & in cęlos aſcendit. Et iterum veniet iudicare viuos & mortuos. Et reliqua. Si Arrianæ aut Sabellianæ hæreſeos aſſertor eſſes, & non tuo ipſo ſymbolo tecum vterer, côuincerem te: tamen teſtimoniorum ſacrorum autoritate conuincerem, legis ipſius voce conuincerem. Denique probata per vniuerſum mundum ſymboli veritate, dicerem te, etiamſi expers intelligentiæ ac ſenſus eſſes, oportere tamen ſequi ſaltem conſenſum generis humani: nec pluris facere debere paucorum improborum peruerſitatē quàm eccleſiarum omniū

fidem: quæ vtique à Chriſto fundata, ab apoſtolis tradita, non aliud exiſtimáda eſſet quàm vox atque autoritas dei, quæ haberet in ſe vtique & vocem & ſenſum dei. Et quid tandem ſi ſic apud te agerem, quid diceres? quid reſpõderes? nónne obſecro illud? Non ita te imbutum, non ita inſtiturum eſſe: aliud tibi à parẽtibus, aliud à magiſtris atque autoribus tuis traditum? Non hoc te in conuenticulo illo paterni dogmatis, nec in eccleſia veſtræ profeſſionis audiſſe: aliud poſtremo textum ipſum atque ſermonem traditi tibi atque inſinuati ſymboli continere. In eo te baptizatum, in eo te renatum eſſe. Hoc tenere quod accepiſſes: & in eo te fidere diceres, in quo regeneratum eſſe didiciſſes. Nónne quæſo dicens hæc, fortiſsimo te etiam contra veritatem ſcuto vti arbitrareris? Et verè in negocio quamuis improbo, non importuna defenſio: & quæ non abſurde cauſam erroris diceret, ſi pertinaciam non ſociaret errori. Nam cũ hoc teneres quod à paruo accepiſſes, plus haberet in te emendatio quod de præſenti errore corrigeret, quàm ſeueritas quod de præterito vindicaret. Nunc autem cum in catholica vrbe natus, catholica fide inſtitutus, catholico baptiſmate regeneratus ſis: nunquid agere tecum quaſi cum Arriano aut Sabelliano poſſum? Qui vtinã fuiſſes, minus dolorem in malis æditum quàm de bonis lapſum, minus fidem nõ habitam quàm amiſſam, minus veterẽ hęreticum quàm nouũ

apoſtatam: minus enim intuliſſes cunctæ eccleſiæ vel labis vel peſtilentiæ: minus denique eſſes vel acerbus ad dolorem, vel grauis ad exemplum: ſi popularis potius tentare quàm ſacerdos eccleſiam poſſes. Ergo, vt ſupra dixi, ſi Sabellianæ aut Arrianæ, vel cuiuſlibet hæreſeos diſcipulus atque adſertor eſſes: tueri vtique te parentum exemplo velis, magiſtrorum inſtitutione, plebis ſocietate, ſymboli fide. Non iniquum autem hæretice, non iniquũ aut graue aliquid poſtulo. Hoc fac in catholica fide æditus, quod fueras pro peruerſitate facturus. Tene parentum inſtitutionem: tene eccleſiæ fidem: tene ſymboli veritatem: tene baptiſmatis ſalutem. Quod genus in te prodigii, quod genus monſtri eſt? Pro te tu non facis, quod alii etiam pro errore fecerunt. Sed progreſſi ſatis in altum ſumus: & pro cognatę vrbis affectu ſequentes doloris impetum quaſi ventum feruentem, dum cupidi curſus ſumus, tenorem admodum recti itineris exceſſimus. Symbolũ ergo hæretice, cuius ſuperius textũ diximus, licet omnium eccleſiarũ ſit, quia vna omnium fides: peculiariter tamen Antiochenę vrbis atque eccleſiæ eſt, id eſt, illius in qua tu æditus, in qua inſtitutus, in qua renatus es. Huius te itaque perduxit ſymboli fides ad vitæ fontem, ad ſalutis regenerationem, ad euchariſtiæ gratiam, ad domini communionem. Et quid plura? Omniũ grauis & luctuoſa conqueſtio, ad miniſterii etiam officium, ad preſ-

byterii culmen, ad ſacerdotii dignitatem. Facile hoc infœlix furor aut leue eſſe arbitraris? non vides quid egeris? in quod te barathrum præcipitaris? Perdens ſymboli fidē, totū quod fueras perdidiſti: ſacramenta enim ſacerdotii ac ſalutis tuæ ſymboli veritate cōſtabant. Negare te tantummodo illud putas? tete inquam ipſum negaſti. Sed negare te forſitan non putas. Videamus ſymboli textum: vt ſi ea dicis quæ prius, non arguaris: ſin autem multo alia & contraria, non expectes iam vt à me confuteris, cum te tu ipſe damnaueris. Si enim & aliud nunc adſeris quàm in ſymbolo eſt, & aliud quàm prius dixiſti: quid reliquum eſt, niſi vt nulli præterquàm tibi imputes animaduerſionem tuam? cum eandem eſſe videas ſententiam in te omnium, quam tuam Credo, inquit ſymbolum, in vnum deum, patrē omnipotentem, creatorem omnium viſibilium & inuiſibilium creaturarum. Et in dominum Ieſum Chriſtum filium eius vnigenitum totius creaturæ, ex eo natū ante omnia ſecula, & non factum. Iam primum ad hęc reſpondere te cōuenit: Confitearis hoc de Ieſu Chriſto dei filio, aut neges? Si confiteris, ſana ſunt omnia. Si minus, quomodo nunc negas quod ipſe antè confeſſus es? elige ergo quid malis: alterum enim è duobus fieri neceſſe eſt: vt eadem te via ipſa confeſſio, ſi permanet, ſola liberet: aut ſi negatur, prima cōdemnet. Credo enim, dixiſti in ſymbolo, in dominū noſtrum Ieſum

Chriſtũ filium eius vnigenitũ, & primogenitum totius creaturæ. Si vnigenitus & primogenitus totius creaturæ dominus Ieſus Chriſtus, ergo tua ipſa cõfeſſione indubitãter de⁹. Neq; enim alius vnigenitus & primogenitus totius creaturæ, niſi vnigenitus dei filius, ſicut primogenitus creaturarũ. Ita & creator omniũ deus. Et quomodo ſolitariũ hominẽ ex virgine natum aſſeris, quẽ deum ante ſecula fuiſſe cõfeſſus es? Deinde ex eo, inquit ſymbolũ, id eſt ex patre natũ ante omnia ſecula, & non factũ. Quod vtiq; non niſi vnigenito tantũ dei filio cõpetit: vt natiuitas illius factura non ſit, & natus tantũmodo non factus eſſe dicatur: quia cõtra rationẽ rei ipſius atq; honorẽ eſt, vt factor omnium factura eſſe credatur: & ſic ipſe autor cœptorũ omniũ cœperit, ſicut ab eo cũcta cœperũt. Et ideo natus, non factus dicitur: quia ſingularis ei eſt natiuitas, non factura cõmunis. Et cum ſit deus ex deo natus, totũ neceſſe eſt habeat diuinitas geniti quicquid magnitudo generantis. Sequitur autem in ſymbolo: Deũ verum ex deo vero, homouſion patri: per quẽ & ſecula cõpaginata ſunt, & omnia facta. Et cum hoc totũ dixeris, memẽto de domino Ieſu Chriſto te cuncta dixiſſe. Hoc enim in ſymbolo habes: Credere te in dominum Ieſum Chriſtũ, filiũ dei vnigenitũ, & primogenitum totius creaturæ. Et poſt hæc atque alia: deũ verũ ex deo vero, homouſiõ patri: per quẽ & ſecula compaginata ſunt. Quomodo ergo

idem deus & non deus, idem deus & idem ſtatua, idem deus & idem organum? Non cõcordant ſibi hæc ô hæretice in aliquo nec conueniunt, vt eundem eum volueris dicas deũ, cum volueris putes figmentum. Dixiſti in ſymbolo, verum deum: nunc dicis, hominem ſolitarium. Quomodo hæc ſibi comperere & coaptari queunt? vt idem ſumma ſit virtus, idem ſit ſola infirmitas: idem ſumma maieſtas, idem ſola mortalitas. Non conueniunt hæc ſibi in vno eodemq́ue domino: vt eundem in cultum & in contumeliam diuidens, ex parte qua vis facias honorem, ex parte qua mauis facias iniuriam. Dixiſti in ſymbolo, cum ſacramẽtum veræ ſalutis acciperes: dominum Ieſum Chriſtum, deum verum ex deo vero, homouſion patri, creatorem ſeculorum, factorem omnium. Vbi es ô dolor? vbi es ille qui tunc fuiſti? vbi illa fides? vbi illa confeſſio? In portenta nunc atque prodigia recidiſti. Quæ te ſtultitiæ, quę amentiæ perdiderunt? deum totius potẽtiæ ac maieſtatis ad inanimã materiã, & figmẽta inſenſibilia tranſtuliſti? profecit videlicet fides tua tẽpore, profecit ætate, profecit ſacerdotio? deterior ſenex quàm quondam paruulus: nũc peior veteranus quàm tyrũculus, deterior epiſcopus quàm incipiens factus es: nec diſcipulus poſtquam magiſter eſſe cœpiſti. Sed videamus cætera quę ſequuntur. Dicens ergo ſymbolum: dominum Ieſum Chriſtum, deum verum ex deo vero, homouſion patri, per quem

ſecula compaginata ſunt, & omnia facta: hoc inſeparabili ſtatim connexione ſubiũxit: Qui propter nos, inquit, venit, & natus eſt ex Maria virgine. Ille ergo qui verus deus, qui homouſius patri, qui creator ſeculorũ, qui factor omnium: ille inquam venit in mundum, & natus ex Maria virgine. Secundum illud ſcilicet Pauli apoſtoli: At vbi venit plenitudo temporum, miſit deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege. Vides quomodo ſcripturis ſacris ſymboli ſacramenta conueniunt? Apoſtolus filium dei miſſum à patre prædicat, ſymbolum veniſſe confirmat. Hoc enim erat conſequens vtiq;, vt quem miſſum apoſtolus edocuerat, fides confiteretur noſtra veniſſe. Deinde apoſtolus ait, ex muliere factũ: ſymbolum autem, ex Maria procreatum. Aduertis itaque quòd ipſa in ſymbolo ſcriptura loquitur, à qua ſymbolum ipſum ſe deſcendiſſe teſtatur. Bene autem apoſtolus, factũ inquiens ex muliere, factum pro nato poſuit, diuini eloquii cõſuetudine, qua factus pro nato ponitur, ſecundum illud: Pro patribus tuis facti ſunt tibi filii. Vel illud: Priuſquam Abrabam fieret, ego ſum. In quo ſcilicet euidenter dixiſſe noſcitur: priuſquam naſceretur, ego ſum: facti nomine rem natiuitatis oſtendens: quia efficientiam facti babet quicquid non indiget vt fiat. Qui propter nos, ergo inquit, venit, & natus eſt ex Maria virgine. Si homo ſolitarius ex Maria natus eſt: cur veniſſe dicitur? Neq; enim venit

Gal. 4.
Pſ. 44.
Ioan. 8.

niſi qui habet idipſum in eſſentia, vt venire poſſit. Quia autē nondū idipſum acceperat vt eſſet: quomodo id habere poterat vt veniret? Homo autē ante cōceptum omnino non fuit: ergo in ſe non habuit vt venire poſſit. Deum ergo veniſſe certū eſt; cui in vtraque re præpoſita & eſſe ſuppetit & venire. Qui vtique & quia erat venit, & quia venire ſemper potuit, ſemper fuit. Sed quid de verbo argumētamur, cum res eluceant? & in ſymboli textu indicia rerū quærimus, cum ipſe in eo ſit ſermo rerū? Repetamus cōfeſſionem ſymboli, & tuam: tua enim quæ illius: quia cōfeſſionem illius tuam confitendo feciſti, vt intelligas præuaricatū te non tantum à ſymbolo, ſed & à te. Credo ergo inquit ſymbolū, in vnum ſolum verum deum, patrem omnipotentem, creatorē omniū viſibilium & inuiſibilium creaturarum. Et in dominū Ieſum Chriſtū filium eius vnigenitū, & primogenitū totius creaturæ: ex eo natū ante omnia ſecula, & nō factum; deum verū ex deo vero, homouſion patri; per quem & ſecula cōpaginata ſunt, & omnia facta. Qui ꝓpter nos venit, & natꝰ eſt ex Maria virgine. Propter nos ergo, inquit ſymbolum, dominus noſter Ieſus Chriſtꝰ venit, & natus eſt: & crucifixus eſt ſub Pontio Pilato: & ſepultus, & reſurrexit ſecūdum ſcripturas. Confiteri hoc eccleſias nō pudet, apoſtolos prædicare non puduit. Tu ipſe, tu inquā ipſe, cuius nunc omnis vox ſacrilegiū eſt: qui nihil admodū non negas: hęc tamē om-

nia negaſti, deũ vtiq; natũ, deũ paſſum, deum reſurrexiſſe. Et qd poſt hęc? quò deuolutus es? quid effect⁹? in quę redact⁹? quid ais? quid euomis? quod ipſe ſcilicet, vt quidam ait, non ſani eſſe hominis non ſanus iuret Oreſtes. Quid enim dicis? Quid eſt igitur, quia Chriſtotocõ natus eſt filius dei: vtputa ſi dixerim⁹: credo in deũ verbũ filiũ dei, vnigenitũ ex patre natum, homouſion patri: qui deſcẽdit, & ſepultus eſt: non ſtatim auditus ipſe accepit plagam: deus mortuus. Et iterum: nec fieri, inquis, poteſt, vt qui ante omnia ſecula natus eſt, ſecũda vice naſcatur, & hoc deus. Si fieri omnia hæc omnino nõ potuerũt: quomodo eccleſiarũ ſymbolũ facta eſſe dicit? Quomodo etiam tu ipſe dixiſti? Cõferamus enim cum his quæ ante à te dicta ſunt, ea quæ nunc à te dicuntur. Dixiſti prius: Credo in deũ patrẽ, & in Ieſum Chriſtũ filium eius, deũ verum ex deo vero, homouſion patri: qui propter nos venit: & natus ex Maria virgine: & crucifixus eſt ſub Pontio Pilato, & ſepultus eſt. Nunc autẽ quid ais? Si dixerimus: Credo in deũ verbũ filium dei vnigenitum, ex patre natũ, homouſion patri: qui deſcendit, & ſepultus eſt: nõ ſtatim auditus ipſe accepit plagam. Acerbitas quidẽ atq; impietas dicti tui cogere nos ad immoderatũ ac feruidũ reſpondendi impetum poteſt: ſed reſtringẽda paululum pii doloris ſunt retinacula. Te inquã ergo te ipſum cõſulo: dic mihi quæſo, ſi Iudæorũ quiſpiã aut paganorũ catholicæ fidei ſymbolũ

neget, num audiendum eum exiſtimes eſſe? nō vtique. Quid ſi idipſum hæreticus aut apoſtata? multo certe minus: quia intolerabilius eſt veritatem cognitam derelinquere, quàm incognitam negare. Duos igitur in te videmus, catholicū & apoſtatam: & prius quidem catholicum, nunc apoſtatam. Quod ergo nobis ſequendum putes, ipſe conſtitue: alterum enim præponere in te non potes, niſi alterum in te ipſe damnaueris. Dicis ergo damnari à te eum qui prius fueris, damnari catholicum à te ſymbolum, damnari omnium confeſſionem, damnari fidem. Et quid igitur? ô indignum facinus, ô intolerabilis dolor. Quid facis in eccleſia catholica, catholicorum præuaricator? Cur cœtum populi polluis: qui fidem populi denegaſti? Inſuper & cōſiſtere in altario, & conſcēdere tribunal, & offerre impudentiſſimum ac perfidiſſimum os tuum populo dei auſus es: occupare cathedram, præſumere ſacerdotium, profiteri magiſtrum. Vt quid doces Chriſtianos, Chriſtum non credens? cum ipſum in cuius dei templo ſunt, deum neges, & poſt hæc omnia. ô inſania, ô furor. Decorem te & epiſcopum putas? cum eum ipſum vtique, ô infœlix cæcitas, eum ipſum inquam deū deneges, cuius te eſſe adſeras ſacerdotem. Sed efferimur prę dolore. Quid ergo inquit ſymbolum? vel quid tu in ſymbolo ipſe dixiſti? Dominum vtiq; Ieſum Chriſtum, deum verū ex deo vero, homouſion patri: per quem ſecula creata

ſunt,& omnia facta. Hunc eundẽ propter nos veniſſe, & natum eſſe ex Maria virgine. Cùm ergo deum natum ex Maria dixeris, quomodo Mariã dei matrem negas? Cùm deum veniſſe dixeris, quomodo deũ nunc negas eſſe qui venit? Dixiſti in ſymbolo: Credo in Ieſum Chriſtum filium dei: credo in deum verũ ex deo vero, homouſion patri; qui propter nos venit, & natus eſt ex Maria virgine, & crucifixus ſub Pontio Pilato, & ſepultus eſt. Nunc autem dicis: Si diximus: Credo in deum verbum filiũ dei vnigenitum, ex patre natum, homouſiõ patri: qui deſcendit, & ſepultus eſt: non ſtatim auditus ipſe accepit plagam. Vides ergo deſtruere te penitus atque eradicare omnem catholici ſymboli, omnẽ catholici ſacramenti fidem? ô ſcelus, ô portentum, vt ille ait, in vltimas terras aſportandum: quia hoc rectius de te dicitur, vt in illam ſcilicet ſolitudinem tranſeas, vbi nullum valeas inuenire quem perdas. Fidẽ ergo ſalutis noſtræ, ſacramentũ ſpei eccleſiaſticæ tu auditus tui atque auriũ plagã putas. Et quomodo quõdam cũ ad baptiſmum curreres, ſanis hæc ſacramenta auribus audiebas? quomodo cũ te magiſtri eccleſiarum docerent, aures tuæ non vulneratæ ſunt? ſine vlla tunc certè plaga duplici oris atque aurium fungebaris officio: cùm & audita ab aliis diceres, & ipſe te dicentèm dictor audires. Vbi erãt tunc hæc aurium tuarum vulnera? vbi hæc auditus tui plaga? Cur con contradixiſti, & reclamaſti?

Sed videlicet pro arbitrio ac libidine tua, cũ vis, diſcipulus es eccleſiæ: cùm vis, hoſtis: cùm vis, catholicus: cùm vis, apoſtata. Dignus nimirum autor, qui in quamlibet partem te contuleris, eccleſias poſt te trahas: cuius voluntas lex vitæ noſtræ ſit, qui mutabilitate tua humanũ genus mutes: & quia tu eſſe nolis quod omnes ſunt, quod tu velis. Pręclara videlicet autoritas: vt quia tu quod eras non es, eſſe mundus deſinat quod fuit. Sed paruulum te forſitã cùm renaſcereris fuiſſe dicis: & ideo nec ſapere tunc, nec reclamare valuiſſe. Verum eſt, obſtitit tibi infantia ne contradiceres, qui mori vir contradicendo potuiſſes. Quid enim ſi in illa fideliſſima ac deuotiſſima Chriſti eccleſia, cùm ſacerdos ſymbolum reſpondenti & adclamanti populo dei traderet, mutire tu in aliquo aut reclamare tentaſſes? Audiendus fortaſſe fueras, ac non ſtatim vt nouum prodigii monſtri genus in peſtem aliquam exterminiumq́ue mittendus. Non quia piiſſima illa ac religioſiſſima plebs dei cõtaminari vel impiiſſimi cuiuſquã ſanguine velit: ſed quia in magnis plerunque vrbibus feruens dei amore populus, cũ exurgere contra deum ſuum quempiam viderit, calorem fidei retinere non nouit. Sed eſto, infans, ſi tamen ita eſt, contradicere ac reclamare ſymbolo non potueris: cur adultior iam robuſtiorq́ue tacuiſti? Creuiſti certè, & vir factus, & miniſterio eccleſiaſtico inſertus es. Per tot ergo ętates, per tot officii ac dignitatis gra

dus, nũquam intellecta à te fides eſt, quam tãdiu antè docuiſti? Diaconum certè eius te & presbyterum fuiſſe noſti: ſi diſplicebat tibi ſalutis regula, cur ſuſcipiebas eius rei honorem, cuius non approbabas fidem? Sed prouidus videlicet vir & ſimplex religioſus, ita temperare te inter vtrunque voluiſti: vt teneres & ſacrilegii perfidiam, & catholici dignitatẽ. Plaga ergo auditus tui, & vulnus aurium tuarũ eſt deus natus, & deus paſſus. Et vbi illud tuum eſt Paule apoſtole: Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam: ipſis autem vocatis Iudæis & Græcis Chriſtum dei virtutem & dei ſapientiam. Quid eſt ſapientia & virtus dei? deus vtique. Chriſtum autẽ qui crucifixus eſt, dei virtutem & ſapientiam prædicat. Ergo ſi abſque dubio ſapiẽtia dei Chriſtus, ergo abſque dubio Chriſtus deus. Nos ergo, inquit, prędicamus Chriſtum crucifixum, Iudęis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam. Crux itaq; domini, quæ ſtultitia Gẽtibus & Iudæis ſcandalũ fuit, tibi vtrunque eſt. Neque enĩ aut ſtultitia vlla maior eſt, quàm non credere: aut maius ſcandalum, quàm audire nolle. Vulnerabantur ergo illorum aures ad prædicationẽ ac paſſionẽ dei, ſicut nunc vulnerantur tuę. Plagã eſſe hoc auditus ſui putabant, ſicut tu putas. Et hinc erat quòd ad nomen dei ac domini Ieſu Chriſti, prædicante Chriſtum deum Paulo apoſtolo, claudebant illi capitis ſui aures, ſicut

1. Cor. 1

tu claudis animi. Par in hac parte vtriuſque veſtrum videri poteſt impietas: niſi quòd hoc maius eſt crimen tuum, quòd illi eum negabant, in quo adhuc paſſio oſtendebat hominē: tu eũ denegas quem etiam reſurrectio iam probauit deum. Ac per hoc illi eum perſequebantur in terra; tu perſequeris & in cælo. Nec ſolum id, ſed hoc vtique crudelius & ſcelestius, quòd illi negabant per ignorantiam, tu poſt fidē: illi neſcientes dominũ, tu confeſſus deum: illi ſub æmulatione legis, tu ſub profeſſione antiſtitis: illi eum à quo ſe arbitrabātur alienos, tu eum cuius ſacerdos es. O facinus indignum & inauditum: eũ ipſum perſequeris inſectatione, cuius adhuc vteris dignitate. Sed magno videlicet perfidiæ atque impietatis tuæ argumento ad negādum ac perſequendum dominum deũ vteris, dicens: homouſios parienti debet eſſe natiuitas. Nondũ ad plenum dico, ac profero in dei natiuitate penitus hoc non eſſe ſeruandũ: quia non parientis fuit natiuitas ipſa, ſed nati: & ipſe natus eſt vt voluit, cuius fuit hoc ipſum vt naſceretur. Interim quia homouſion parienti dicis natiuitatē eſſe debere: ego dominũ Ieſum Chriſtũ homouſion dico fuiſſe & patri pariter & matri. Pro perſonarũ enim diuerſitate reddidit parienti vnicuique ſimilitudinē ſuā. Secũdum diuinitatem enim homouſios patri: ſecundum carnē autem homouſios matri fuit. Non quòd alter qui homouſios patri, alter qui homouſios matri: ſed quia idē dominus Ieſus

Chriſtus & homo natus & deus, vtriuſque in ſeparētis habuit proprietatem : dum & in eo quòd homo eſt, humanæ matris reddidit ſimilitudinē: & in eo quòd deus, dei patris habuit veritatē. Alioquin ſi nō idem Chriſtus ex Maria eſt qui ex deo natus, duos abſq; dubio Chriſtos facis: ſecundum illud ſcilicet Pelagianę impietatis ſcelus :' quæ ſolitarium hominē ex virgine natum adſerens, eruditorē eum dixit humani generis, magis quàm redemptorem fuiſſe: quia non redemptionē vitæ hominibus, ſed viuendi dederit exemplum: videlicet vt ſequētes eum homines dum ſimilia agerent, ad conſimilia peruenirent. Vna ergo impietatis veſtræ origo, eadem errorū radix eſt. Illi ſolitariū hominem ex Maria natum adſerunt, & tu idē. Illi filiū hominis à filio dei ſeparant, & tu idē. Illi ſaluatorem aiunt per baptiſma Chriſtum eſſe factum, tu in baptiſmo templum dei factū. Illi eum deū non negant factum poſt paſſionē, tu negas eum etiā poſt aſcenſionem. In vno ergo admodum tantū diſtat veſtra peruerſitas, ꝙ illi in terris blaſphemare videntur dominū: tu & in cælo. Viciſti ac ſupergreſſus es, non negamus, quos imitaris. Illi quaſi aliquādo deſināt deum negare, tu nunquam. Quāquam nec illorum habenda ſit ad plenum vera confeſſio, qui ſaluatori poſt paſſionem tantū honorem diuinitatis impertiunt: & cū eum ante deū negent, poſtea confitentur : quia (vt mihi videtur) in deo qui partē denegauerit, totum negat: & qui

non ſemper fuiſſe confeſſus fuerit, ſemper negat. Sicut & tu, etiamſi hodie in cælo dominũ Ieſum Chriſtum, qui ex Maria virgine natus eſt, verum deum diceres: tamẽ niſi ſemper deũ diceres, non verè confitereris. Sed videlicet nõ vis mutare in aliquo, aut variare ſententiam: quem natum hominem ſolitarium dicis, etiam hodie deum non eſſe contendis. O noua ac ſingularis impietas: quem cum hæreticis hominẽ eſſe aſſeris, deum nec cum hæreticis confiteris. Sed tamen vt dicere inſtitueram, duos à te abſque dubio Chriſtos fieri, idipſum dilucidãdum eſt. Dic mihi quæſo, tu qui Chriſtum à filio dei ſeparas, quomodo in ſymbolo Chriſtũ ex deo natum eſſe fatearis? Ais enim: Credo in deum patrẽ, & in Chriſtum Ieſum filium dei. Dicis autem ex Maria non eundem filium dei natũ. Ergo alter ex deo Chriſtus, alter ex Maria. Duo ergo in ſententia tua Chriſti ſunt.

Qui cùm in ſymbolo Chriſtum non neges, alterum ex Maria Chriſtum aſſeris, quàm eum quem in ſymbolo confiteris! Sed dicis forſan Chriſtum non eſſe ex deo natum, & quomodo in ſymbolo ais: Credo in Ieſum Chriſtum filium dei? Aut negaturus es ergo ſymbolum, aut confeſſurus filium dei Chriſtum. Si autem cõfiteris in ſymbolo Chriſtum filium dei, neceſſe eſt, vt eundem ex Maria confitearis Chriſtum filium dei. Aut ſi alium ex Maria Chriſtum adſeris, duos vtique Chriſtos eſſe blaſphemes. Sed tamen etiam ſi peruerſitas ac perfi-

dia tua hac ſymboli fide non concludatur: nónne quęſo ratione ipſa, ac luce veritatis obrueris? Dic mihi quæſo quiſquis ille es hæretice. Trinitas certè eſt quam credimus, quam confitemur, pater & filius & ſpiritus ſanctus. De maieſtate patris ac ſpiritus nulla quæſtio eſt. Filio calumniaris, eo quòd non eundem ex Maria dicas æditum, quem ex deo patre generatum. Dic mihi ergo: cùm filium dei vnigenitum natum ex deo non negas, hunc qui ex Maria natus eſt quem velis eſſe? Dicis hominem ſolitarium, iuxta illud quod ipſe dixiſti: quod natum eſt ex carne, caro eſt. Sed appellari homo non poteſt ſolitarius, qui ſola non eſt humanæ creationis lege generatus. Quod enim in ea eſt, inquit angelus, de ſpiritu ſancto eſt. Et hoc tamen etiam tu ipſe, qui omnia admodum ſacramenta ſalutis negas, negare non audes. Cùm ergo ex ſpiritu ſancto natus ſit: & dici homo non queat ſolitarius, qui eſt deo inſpirante conceptus: ſi ille non eſt, qui iuxta apoſtolum ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens: & verbum caro factum eſt. & humiliauit ſemetipſum factus obediẽs vſque ad mortem: & qui propter nos egenus factus eſt, cùm eſſet diues: dic mihi ergo, quis ille eſt qui & ex ſpiritu ſancto ditus, & deo obumbrante conceptus? Alterum abſque dubio eſſe dicis. Duo ergo ſunt, id eſt, & ille qui eſt ex deo patre in cælo genitus, & ille qui ex Maria deo inſpirante conceptus. Ac per hoc quartus eſt hic, quem

introducis: quem intantũ cum verbis hominẽ ſolitarium dicas, re ipſa ſolitarium non fuiſſe confirmas: vt eum etiã ſi non ita vt debes, tamen & honorabilẽ & venerandum & adorandum eſſe fatearis. Ergo cũ & adorandus ſit vtique dei filius, qui ex patre natus: & adorandus qui per ſpiritum ſanctũ ex Maria procreatus: duos ergo & honorabiles tibi & venerabiles facis, quos intantũ à ſe diuidis, vt peculiariter ſuo quenque honore venereris. Ac per hoc intelligis, quòd negando ac ſeparando à ſe filiũ dei, totum quantum in te eſt ſacramentum diuinitatis euertis. Dum enim quartam in trinitate perſonã conaris inſerere, vides te totã trinitatem penitus denegaſſe. Quę cũ ita ſint: negans ergo vnum Ieſum Chriſtum filiũ dei, negaſti omnia. Nam & hæc ratio eccleſiaſtici ſacramenti, & catholicæ fidei eſt: vt qui partẽ diuini ſacramenti negat, diuini partem non valeat confiteri. Ita enim ſibi connexa & cõcorporata ſunt omnia, vt aliud ſine alio ſtare non poſſit: & qui vnum ex omnibus denegauerit, alia ei omnia crediddiſſe non proſit. Itaq; ſi negas deum dominũ Ieſum Chriſtum, neceſſe eſt vt filium dei denegans, etiam patrem neges. Quia iuxta ipſius patris vocem: Qui non habet filium, nec patrem habet: qui autem habet filium, & patrem habet. Negans ergo genitũ, etiam genitorem negas. Negans quoque filiũ dei in carne natum, conſequẽs eſt vt etiam in ſpiritu natum neges: quia idem nat⁹ in carne,

qui prius natus in ſpiritu. Non credẽs ergo in carne æditum, neceſſe eſt etiam paſſum eſſe nõ credas. Non credens autem illius paſſionem, quid reliquum eſt, niſi etiam reſurrectionẽ neges? quia fides ſuſcitati ex fide mortui eſt. Nec ſtare poteſt ratio reſurrectionis, niſi fides mortis antè præceſſerit. Negãs ergo paſſum & mortuum, negas quoque ab inferis reſurgentem. Conſequens vtique eſt, vt neges etiam aſcendentem: quia aſcẽſio ſine reſurrectione eſſe nõ potuit. Et qui reſurrexiſſe non creditur, neceſſe eſt nec aſcendiſſe credatur, dicente apoſtolo: Qui enim deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit. Ergo quantũ in te eſt, dominus Ieſus Christus neque ab inferis reſurrexit, neque cælum aſcendit, neque ad dexteram dei patris ſedet, neque ad illum qui expectatur examinationis vltimæ diem veniet, nec viuos ac mortuos iudicabit. Intelligis itaque ô infœlix & furioſa peruerſitas, euacuaſſe te penitus omnem ſymboli fidem, omnem ſpei ſacramentique virtutem. Et in eccleſia inſuper ſtare auſus es, & eſſe te ſacerdotem putas: cùm illa omnia denegaueris, per quæ ſacerdos eſſe cœpiſti. Redi ergo ad viam rectam: recipe ſenſum priſtinum: reſipiſce tandem ſi aliquando ſapuiſti. Regredere ad temetipſum, ſi tamen habuiſti in te quondam aliquid quo nũc regrediaris. Agnoſce ſacramẽta ſalutis tuæ, per quæ innouatus, per quæ renatus es. Non minus tibi nũc opus ſunt quàm tunc fuerunt: vt te per pœnitentiã nunc rege- Ephe. 4

K

nerent, quę per fontem antè generarunt. Tene plenum ſymboli ordinē: tene perfectam fidei veritatem. Crede in deum patrem, crede in filium deum: in vnum genitorem, & vnum genitum, & eundem tamen vnigenitum & primogenitum, dominum omnium Ieſum Chriſtum, homouſion patri natum in deitate, natū in corpore: duplicis quidem natiuitatis, ſed vnius maieſtatis. Qui creator omnium creaturarum, idem fuerit natus ex patre, qui poſtea natus ex virgine. Hoc enim quòd ex carne atque in carne venit, ortus eius fuit, non imminutio: & natus tantum eſt, non demutatus.
Quia licet in forma dei manens, formam ſerui aſſumpſerit, infirmitas tamen habitus humani non infirmauit naturam dei: ſed incolumi vtique atque integra diuinitatis virtute in carne hominis totum quod actum eſt, profectus fuit hominis, non defectio maieſtatis. Nam cū æditus in carne humana deus eſt, nondum eſt in carne natus: ne deus in ſe maneret, ſed vt deo in ſe manente homo deus eſſet. Et ideo Maria eum carnalibus oculis hominem cerneret, ſpiritalibus tamen deum confitebatur, dicēs: Vti
Ioan.11 que domine, ego credidi quia tu es Chriſtus filius dei viui, qui in mundum veniſti. Ideo Petrus reuelante ſpiritu ſancto, cùm extrinſecus filiū hominis aſpiceret, dei tamen filium prędi
Mat.16 cabat, dicens: Tu es Chriſtus filius dei viui. Ideo Thomas cū carnem tangeret, deum teti-
Ioā.20. giſſe credebat, dicens: Dominus meus & deus

meus. Vnũ enim Chriſtum omnes confitebantur, ne duos facerent. Hunc ergo crede: & ita crede dominum omnium Ieſum Chriſtũ, vnigenitum & primogenitum, eundem rerũ creatorem, quem hominum conſeruatorem. eundẽ prius conditorem totius mundi, quem poſtea redemptorem generis humani. Qui cum patre atque in patre permanens, homouſios patri: & iuxta apoſtolum, formam ſerui accipiẽs, humiliauit ſe vſque ad mortem, mortem autẽ crucis: & iuxta ſymbolum, natus eſt ex Maria virgine, crucifixus ſub Pontio Pilato, & ſepultus. Et tertia die reſurrexit ſecundum ſcripturas, & in cælum aſcendit: & iterum veniet iudicare viuos & mortuos. Hæc eſt enim fides veſtra: hæc eſt ſalus veſtra: deum ac dominum Ieſum Chriſtum, eundem & ante omnia credere, & poſt omnia. Quoniã, vt ſcriptũ eſt, Ieſus Chriſtus heri & hodie, ipſe & in ſecula. In heri enim omne præteritum tempus oſtendit, in quo ante principium natus à patre eſt. *Heb. 13.*

In hodie autem ſeculi iſtius ſapientia, in quo rurſus ex virgine natus eſt, paſſus eſt, reſurrexit. In eo vero quód ipſe in ſecula dicitur, omnis futura æternitas & immenſitas deſignatur. Sed dicis forſitan: ſi eundem in fine temporum natum dicam ex virgine, qui ante omnia natus fuerit ex deo patre, carneum me etiam ante mundi initia deum dicere: qui ipſum dicam poſtea hominem, quem ſemper deum: ac per hoc hominem illum qui natus ſit,

poſtea ſemper fuiſſe. Nolo te hac ignorantiæ cęcitate atque hac errorum noćte confundi, vt putes me hominem qui ex Maria natꝰ eſt, ante exordia rerum aſſerere, & deum etiam ante principia mūdi ſemper corporeum prædicare. Non ita inquam, non ita dico: quòd priuſquā naſceretur, homo in deo fuerit: ſed quòd poſtea in homine natus deus ſit. Non enim caro illa quæ ex carne virginis nata eſt, ſemper fuit: ſed deus qui ſemper fuit, ex carne virginis in carne hominis aduenit. Verbum enim caro factum, non carnem ſecum exhibuit, ſed carni ſe hominis dignatione diuinitatis vniuit. Dic enim mihi, quando, vel vbi verbum caro factū eſt, aut vbi exinaniuit ſemetipſum formam ſerui accipiens: aut vbi egenus factus eſt, cum eſſet diues? niſi in illo ſacro virginis vtero: vbi dum incarnatur, verbū dei caro dicitur factū: dum æditur, formā ſerui in veritate ſuſcepit: cum humana conditione patibulo affigitur, fit egenus: & pauper redditur paſſione carnali, cū eſſet maieſtate diuina diues. Alioquin, ſi vt ipſe ais, poſt hæc in eum vt in vnum prophetarum atque ſanctorum diuinitas venit: ergo & in illis in quibus habitare dignatus eſt, verbum caro factum eſt: ergo per vnumquēque illorum, exinaniuit ſemetipſum formam ſerui accipiens. Ac per hoc nihil nouum nec præcipuum in Chriſto factum eſt, nihil ſingulare, nihil mirabile nec conceptio ipſius habuit, nec natiuitas, nec mors. Et tamen vt ad ſuperiora

redeamus: cùm hæc ita ſint omnia, ſicut diximus: quomodo Ieſus Chriſtus, quem cũ hominem tantummodo eſſe aſſeris, etiam antequã ex virgine naſceretur, ſemper fuiſſe legitur, & à prophetis atque apoſtolis dei etiam ante ſecula prædicatur? dicente Paulo: Vnus domi- 1.cor.8
nus Ieſus, per quem omnia. Sed & alibi: Quo Coloſ.1
niam in Chriſto, inquit, creata ſunt omnia in cælis & in terra, viſibilia & inuiſibilia. Symbolum quoque & humana pariter & diuina autoritate contextum: Credo, inquit, in deum patrem, & in deum Ieſum Chriſtum filiũ eius vnigenitum & primogenitum totius creaturæ. Et poſt alia: Deum verum ex deo vero: per quem & ſecula compaginata ſunt, & omnia facta. Et item: Qui propter nos venit, & natus eſt ex Maria virgine, & crucifixus, & ſepultus. Quomodo ergo cũ ipſa confeſſione noſtra ante virginis partum atque conceptum dominicus homo omnino non fuerit, Chriſtus tamẽ, qui à te homo ſolitarius dicitur, deus in ſcriptis ſanctis ſine exordio prædicatur? & tanta hominis ac dei vnitas legitur, vt & homo deo ſemper antè coæternus, & poſtea homini deus compaſſus eſſe videatur? Cũ vtique nec ininitiabilis homo, nec paſſibilis deus credẽdus ſit eſſe. Illud eſt vtique quod iã ſuperioribus ſcriptis teſtati ſumus, quòd vnitus homini, id eſt, ſuo corpori deus, nullã fieri patiatur inter hominem ac deum humana opinione diſtãtiam. Nec admitti omnino voluit, vt alius à quoquã

filius hominis, alius filius dei crederetur. Sed ita omnibus ſcriptis ſacris dominicum hominem connectit deo atque concorporat, vt nec in tempore admodum hominem is à deo, nec in paſſione poſſit deum ab homine diſcernere. Si enim ad tempus reſpicis, inuenies ſemper filium hominis cum filio dei. Si ad paſſionẽ, inuenies ſemper cum filio hominis dei filium: ita ſcilicet vnitum & indiuiduum ſibi Chriſtum filium hominis, ac dei filiũ, vt quantum ad vocem diuinæ ſcripturæ pertinet, nec homo ſeparari à deo tempore, nec ab homine deus omni
Ioan. 3. nõ valeat paſſione. Hinc enim illud eſt: Nemo aſcendit in cælum, niſi qui de cælo deſcendit filius hominis, qui eſt in cęlo. Vbi cùm filius dei loqueretur in terris, filium eſſe hominis teſtabatur in cælis, & eundem filium hominis quẽ aſcenſurum dicebat in cælum, deſcendiſſe quo
Ioan. 6. que antea teſtabatur è cælo. Vel illud: Si videritis filium hominis aſcẽdentem vbi erat prius: cùm eum qui ex homine natus eſt nominet, in ſupernis tamen ſemper fuiſſe teſtatur. Sed & apoſtolus, ſi ad tempus reſpicitur per Chriſtũ
1. Cor. 8 oĩa prædicat: Vnus enim, inquit, dñs Ieſus Chriſtus, per quem omnia. Si autem ad paſſionem maieſtatis, dominum crucifixum eſſe de-
1. Cor. 2 ſignat. Si enim, inquit, cognouiſſent, nunquam dominum maieſtatis crucifixiſſent. Et ideo etiam ſymbolum vnigenitum & primogenitum dominum Ieſum Chriſtum deum verum ex deo vero, homouſion patri: & creatorem

omnium dicens, natum ex virgine, & crucifixum, poſtea & ſepultum eſſe teſtatur. Ita incorporans ſcilicet dei & hominis filium, & vniens hominem ac deum, vt nec in tempore fieri vlla valeat, nec in paſſione diuiſio. Cùm idem vtique dominus Ieſus Chriſtus, & per æternitatem temporis deus, & per tolerãtiam paſſionis homo eſſe doceatur,: ac ſcilicet nec homo ininitiabilis, nec deus paſſibilis dici debeat. In vno ramen domino Ieſu Chriſto & homo antè perpetuus, & deus mortuus prædicatur. Vides ergo qudd Chriſtus omnia eſt, & nomen illius ſignificatio vtriuſque naturæ: quia & homo & deus natus: ita & in ſe cuncta complectitur, vt in eius nomine nihil deeſſe noſcatur. Non ergo ante parrum virginis eadem in prçterito çternitas hominis quç dei: ſed quia in vtero virginis vnitus eſt deus homini, factum eſt vt in Chriſto omnino non poſſit alterum ſine alrero nominari. Quicquid ergo de domino Ieſu Chriſto dixeris, totum dicis: & in dei filio filium hominis, & in hominis filio dei filium nuncupabis: tropo ſcilicet ſynecdoches, quo & à parte totum intelligitur, & à toto portio nominatur. Docentibus id vtique etiam ſcriptis ſacris: in quibus dominus ſæpe hoc tropo vtens, dũ de aliis ſic docet, ſic etiam de ſeipſo voluit inrelligi. Neque enĩ in diuinis voluminibus aliter vel dies interdũ, vel res, vel homines, vel tẽpora deſignãtur. Sicut illud, quòd quadringentis Iſraelem

annis ſeruiturum Aegyptiis deus prædicat, di-
Gen.15. cens ad Abrahã: Sciens ſcito, quia peregrinum erit ſemen tuum in terra non ſua: & ſeruituti eos ſubiicient, & adfligent eos annis quadringentis. Cũ ſi omne tempus ex quo deus locutus eſt, conſideretur, plus ſint quàm quadringenti: ſi autem illud tantum quo ſeruierũt, minus. Quod ſcilicet tempus niſi hoc tropo intelligatur, mentitus forſitan, quod abſit à Chriſtianis ſenſibus, dei ſermo videatur. Sed dũ vtique à tempore diuinæ vocis & totũ vitæ tempus annos plus quàm quadringentos, & ſeruitutis minus multò quàm quadringẽtos habet: ita fit, vt vel à toto pars, vel à parte totum valeat intelligi. Non diſſimilis quoque etiam de diebus interdum ac noctibus ſignificatio eſt: vbi cum in vtroque tempore vnus dies intelligatur, in parte vnius temporis tempus vtrũq; monſtratur. Hoc ſiquidem modo etiam illud quod de tempore dominicæ paſſionis obſcurũ videtur, aperitur. Cũ enim ſub exemplo Ionę prophetæ futurũ filium hominis dominus in corde terrę tribus diebus & tribus noctibus eſſe prædixerit: & poſt ſextam ſabbati, qua crucifixus eſt, nõ niſi vna tantũ apud inferos die, & duabus noctibus fuerit: quomodo diuini ſermonis veritas inuenitur? Tropo ſcilicet ſynecdoches, id eſt vt ad diẽ qua crucifixus eſt, nox præterita: & ad noctem qua reſurrexit, dies futura referatur: ac ſic additis & nocte quæ præceſſit diei ſuę, & die qui ſubiectus eſt nocti ſuę,

nihil defuiſſe integro tẽpori noſcitur, quod à ſui parte impletur. Scatẽt his rationibus exẽplis ſcripturæ ſacræ: ſed longum eſt vniuerſa memorare. Sic enim dicente pſalmo: Quid eſt homo ꝙ memor es eius? à parte totũ intelligitur, dum vno homine nuncupato plenitudo humani generis demonſtratur. Sic etiam illud vbi Achab peccauit, peccaſſe plebs dicitur: dũ vniuerſitate appellata, à toto portio deſignatur. Ioannes quoq; pręceſſor domini, Poſt me, inquit, venit vir, qui ante me factus eſt: quia prior me erat. Quomodo igitur poſt ſe vẽturum indicat, quem ante ſe fuiſſe deſignat? Si enim de homine hoc qui poſtea natus eſt intelligitur, quomodo ante ipſum fuit? Si de verbo, quomodo vir poſt me venit? niſi quòd in vno dño Ieſu Chriſto & poſteritas hominis, & verbi antiquitas demõſtratur. Ac ſic fit, vt vnus idemq; dñs ante illũ & poſt illũ venerit: quia & ſecũdum carnem eſt Ioanne poſterior, & ſecundum diuinitatem omnibus prior. Et ideo ille virũ tãtummodo nominãs, & hominem demõſtrauit, & verbũ: quia cum dominus Ieſus Chriſtus filius dei, & homine cõſummatus fuerit & verbo, vnum de eo dicens omnia demõſtrauit. Et quid plura? Dies me, vt reor, deficiat, ſi omnia quæ de hoc dici poſſunt, colligere aut enarrare tẽtauero. Et ſatis hæc quæ nunc diximus, in hac negocii parte duntaxat, & ad ſymboli ſunt expoſitionem, & ad cauſæ officium, & ad libri modum.

Pſal. 8.

Ioan. 1.

IOANNIS CASSIANI de incarnatione domini, liber ſeptimus.

QVod euenire his ſolet qui cum pelagus iā euaſerint, aut prætentas portibus ſyrtes, aut vicina litoribus ſaxa formidant: mihi hoc admodum accidit, vt reſeruatis ad vltimum quibuſdam hæreticorum calumniis, cum iam ad exacti laboris terminum venerim, eum ipſum finem incipiam metuere, ad quem deſiderauetam
pſ.117. peruenire. Sed vt propheta ait: Dominus mihi adiutor eſt, non timebo quid faciat mihi homo: non timeamus prætentas hæreticorum inſidiantium foueas, & obſeptas ſpinis paſsim hortentibus vias: quę cum aſperent magis itineta quàm claudant, de emundatione nobis potius labot, quàm de poſsibilitate fotmido. Quia cum nobis agentibus rectum iter infirmiter ſe obiiciant, & horreant ambulantibus magis quàm obſint: plus habet officium atq; opus noſttum in purgatione quod agat, quàm ex difficultate quod timeat. Igitur ad monſtruoſum illud lethiferi ſerpentis caput mittētes manum, & pertractare omnia admodum il-

ligata ingentibus ſpiris tortuoſi corporis mē-
bra cupientes:te,quem ſempet precati ſumus,
etiam atque etiam domine Ieſu precamur: vt
des nobis verbū in apertione oris ad deſtruē-
das omnes munitionum cogitationes, & om-
nem altitudinē extollentem ſe aduerſum ſciē-
tiam dei: vt captiuemus omnem intellectum
in obedientia tua: quia vere ille liber fit, qui
cœperit tibi eſſe captiuus. Adeſto ergo tu of-
ficio tuo operi,tuis pro te ſupra menſuram vi-
rium connitentibus. Da hiantia noui ſerpen-
tis ora, & tumentia lethalibus venenis colla
conterere:qui facis ſupra ſerpentes & ſcorpio- Luc.11.
nes illæſos credentium pedes ingredi,ac ſuper
aſpidem & baſiliſcum ambulare, & conculca- Pſ.90.
re leonem & draconem. Tribuasque per in-
trepidam innocentiæ conſtantis audaciam,vt
delectetur infans ab vbere ſuper foramine a- Eſa.11.
ſpidis: & in cauernam reguli, qui ablactatus
fuerit,manum ſuam mittat. Da ergo & nobis
in cauernas huius immaniſſimi ac ſceleſtiſſi-
mi reguli,innocuas manus mittere. Et ſi in fo
raminibus quibuſdam iam, id eſt in ſenſu hu-
manorum latebris aut cubile habuit, aut oua
poſuit, aut ſquamoſi tractus ſemitam dereli-
quit· aufer ab vniuerſis pernicioſiſſimi anguis
ſordidum & ferale contagiū. Extrahe illatas
perfidię immūditias:&obſeſſas redolēti cœno
animas ventilabro ſacrę purgationis emunda:
vt ſpeluncæ latronum domus orationum ſint.
Et in quibus nunc,vt ſcriptum eſt,diuerſorius Eſa.34.

ericii & onocentauri, & piloſi, & diuerſorum prodigiorum monſtra verſantur: in his ſancti ſpiritus dona, id eſt fidei ac religionis decora reſpondeant. Ac ſicut eiectis quondam idolorum cultibus, exterminatiſque ſimulachris, feciſti ex pphanis dæmonum templa virtutum: inſerens in cauernis ſerpentum & ſcorpionũ, fulgentis luminis radios: & ex ouilibus errorum ac turpitudinum, domus ornamentorum ac pulchritudinũ reddidiſti: Ita omnib⁹ quorum oculos caligo hæreticæ peruerſitatis obſedit, lucem miſericordiæ tuæ ac veritatis infunde: vt incarnationis tuæ magnum ac ſalutiferum ſacramentum tandem ac puro lumine contuentes, ita te ex ſacroſancto illo immaculato virginis vtero æditum mundo verum hominem eſſe intelligãt, vt verum tamen deum ſemper fuiſſe cognoſcãt. Ac priuſquam de his rebus loqui incipio, quas necdum libris ſuperioribus prælibaui, æquum arbitror adnitar exoluere quæ iam ante promiſi: vt expleta penitus expoſitione, liberius de intactis dicere ordiar, cum de pollicitis ſatisfecero. Ait ergo ad deſtruendam ſacræ natiuitatis fidem ſibilans in dei eccleſia nouus coluber: Nemo anteriorem ſe parit. Primum ergo te non ſolum quid dicas, ſed etiam vnde dicas neſcire arbitror. Si enim ſcires aut intelligeres vnde diceres, nequaquam vnigeniti dei natiuitatẽ mortalis opiniunculæ ratione cenſeres: neq; ei qui extra conceptum humanæ originis natus eſt,

humanis definitiunculis præiudicare tentares: aut terrenas impoſſibilitates diuinæ omnipotentiæ obiiceres, ſi deo impoſſibile nihil eſſe cognouiſſes. Nemo ergo, inquit, anteriorem ſe parit. Dic mihi quæſo, de quibus te loqui cauſis, de quorum animãtium æſtimas definire natnris? hominibus te an feris, auibus an pecudibus legem ponere putas? Iſta enim ſunt & alia huiuſcemodi, de quibus hæc dici poſſunt. Nemo enim ex his anteriorem ſe gignere valet: quia ea quę orta iam fuerint, redire in id rurſum non queunt, vt noua creatione generentur. Et ideo nemo anteriorem ſe parere, quoniam nec anteriorem gignere poteſt. Vnde venit cauſa pariendi, niſi ex poſſibilitate generandi? Tu ergo id in natiuitate omnipotentis dei, quod in ortu terrenorum animalium conſiderandum putas? & ei naturam humanæ conditionis obiicis, qui eſt autor ipſe naturæ? Vides ergo, vt ſupra dixi, neſcire te vnde aut de quo dicas: qui facturas factori cõparas: & ad ęſtimandam dei omnipotentiam earum rerum exemplo vteris, quę ipſe vtique non eſſent, niſi idipſum ex deo eſſent quod ſunt. Deus ergo vt voluit, & quando voluit, & ex qua voluit aduenit. Nec tempus ei, nec perſona, nec conſuetudo bominnm, nec exempla rerum pręiudicarunt; quia obſiſtere ei non potuit lex creaturarũ, qui eſt creator ipſe cunctorum. Et poſſe ei quod voluit promptũ fuit: quia poteſtas adfuit volũtati. Vis ſcire aliqua-

creationes reſpicis, vel maxime ita euenit. Sin autem ad ortũ dei, quid in natiuitate eius naturæ exẽpla cõſideras? quia conſtitutiones cõſtitutori ſunt obnoxię, non conſtitutionibus cõſtitutor. Vis autem plenius ſcire, quàm non ſolum impiæ, ſed etiam ineptæ ſint hæ calumniæ tuæ, & non videntis penitus dei omnipotentiam? Dic mihi quæſo tu, qui non niſi ex paribus paria naſci putas: vnde inexplicabilis illa quondã in eremo coturnicum innumeroſitas ad paſtum Iſraeliticę plebis repente nata ſit? Non enim eas antè in aliquo loco genitricibus ſuis æditas, ſed ſubito aduentu legimus illatas. Cibus deniq; ipſe ille cęleſtis, vnde per quadraginta annos in Hebræorum caſtra defluxit? nunquid mannam manna generauit? Sed hæc de vetuſtis rerum miraculis: quid de nouis? Paucis panibus ac piſciculis innumeras populorum ſequentium turbas in eremo non ſemel pauit. Satietatis ratio in cibis non fuit: quia eſurientes cauſa inuiſibilis & arcana ſaturauit, qua cauſa ac etiam miraculo natum in Galilęa vinum de aquis legimus. Dic mihi, quomodo disparem à ſui qualitate ſubſtantiam diſpar natura generauit? præſertim cum id quod dominicæ natiuitati maxime conuenit, nobilioris admodũ rei ortus ex inferiore ꝓceſſerit. Dic mihi quomodo ex illa aquæ ſimplicitate egregiꝰ vini & admirabilis ſapor natꝰ ſit? quomodo aliud ſit hauſtũ, aliud infuſum? Nunquid ciſterna illa vel puteus hãc naturam

Nu.11.

Exo.16.

Mat.14. & 15.

Ioan.2.

natiuitatem ſuam omnipotentia ſua defuit, quæ ab eo procedens vniuerſa penetrauit. Tu mihi in natiuitate domini obiicis: nemo anteriorem ſe parit: & in partu quo omnipotens deus natus eſt, dicis: homouſios parienti debet eſſe natiuitas: quaſi vero cum quolibet hominum humanis legibus agas, cui impoſſibilitatem ſuam obiicias, quem terrena infirmitate concludas. Communem omnium dicis conditionem eſſe naſcendi, eandem legem eſſe generandi: non potuiſſe penitus in vniuerſitate generis humani vni tantum homini cõtingere, quod vetuerit deus omnibus prouenire. Non intelligis de quo dicas, non vides de quo loquaris: quia vetus vtique omnium conditio, & cunctarum lex naturarum eſt, per quem eſt & quicquid homo poteſt: quia ipſe vtriuſque rei penitus modum ſtatuit, & vſque quo accederet facultas, & quòd vlterius non progrederetur infirmitas. Quàm inſanè ergo tu ei impoſſibilitatem humanã obiicis, cui poſſibilitas ipſa debetur. Si perſonã domini terrenis infirmitatibus æſtimes, & omnipotentiam dei humanis rationibus metiaris: nihil vtique quod ſecũdum corporeas ipſius paſſiones deo congruum videatur inuenies. Si enim veriſimile videri poteſt, vt Maria anteriorem ſe deum parere non quiuerit: quomodo veriſimile erit quòd crucifixus ab hominib[9] deus fuerit? & tamen idem qui crucifixus eſt deus ipſe prædixit: Si adfiget homo deum ſuũ, quia *Mala. 3.*

vos adfigitis me? Si ideo natus ex virgine dominus non putabitur, quia anterior parienti fuerit qui naſcebatur: quomodo deus ſanguinem habuiſſe creditur? & tamen ad presbyte-
Act.20. ros Epheſiorum dicitur: Regite eccleſiam dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. Poſtremo quomodo autor vitæ priuatus vita exiſtimabitur? Et tamen Petrus: Autorem, inquit, vitæ in-
Act.3. terfeciſtis. Nemo in terris ſit⁹, in cęlis eſſe po-
Ioan.3. teſt: & quomodo dominus ipſe dicit: Filius hominis qui eſt in cęlo? Si denique ideo natum ex virgine deum non putas, quia homouſios parienti debet eſſe natiuitas: quomodo res diſſimiles ex diſſimilibus crediturus es ſubſtitiſſe naturis? Ergo apud te nec coturnices ſubitò ventus intulit, nec manna decidit, nec vinum ex aqua prodiit, nec multa milia hominum exiguo cibo paſta ſunt, nec poſt lutum cæco lumen apparuit. Quòd ſi hæc omnia incredibilia vtique & contra rationem videntur, niſi à deo facta credantur: cur in natiuitate eius denegas quod in operibus confiteris? Aut nunquid præſtare ortui ſuo aduentuíque non potuit, quod humanis remediis atq; vtilitatibus non negauit? Longum eſt de hac re & propè fabuloſum amplius dicere. Sed tamen ad confutandam ineptiam atq; inſaniam tuam, qua ais quòd homouſios pariēti natiuitas eſſe debeat: id eſt quòd diſſimilia ſibi quęlibet parere non poſſint: etiam terrenarum rerum exempla proferam, quo ex diſſimilibus

naſci multa conuincam. Non quod in tali re comparatio vlla aut fieri poſsit, aut eſſe debeat: ſed vt non dubites in ſacro ortu exiſtere id potuiſſe, quod etiam in terrenis his & caducis videas prouenire: Apes ſicut minima admodum, ita prudentiſsima ac ſolertiſsima animalia, ex diuerſiſsimis ædi legibus atque exire naturis. Cum enim ſint miri ingenii animantia, & non ſolum ſenſu, ſed etiam prudentia abundent, excerptis quibuſdam herbarum floribus procreãtur. Quod maius exẽplum adhibendum, aut aſſumendum putas? ex atomis animalia naſcuntur. Qui opifex illic, qui fabricator eſt, qui formator corporum, qui inſpirator animarũ? Sonum deniq; ipſum quo inter ſe quaſi loquũtur, quis dedit? Concinnitatem pedum, artem oriũ, elegantiamque pinnarum quis finxit, atque cõpoſuit? Ingenium, iram, prouiſionem, motũ, placiditatem, cõcordiam, diſſenſionem, bella, pacem, ordinationẽ, diſpoſitionem, officia, principatus, omnia denique quæ ſunt illis quaſi cum humano genere communia, cuius doctrina, aut cuius munere, quo imbuente, aut quo inſtituente ſumpſerunt? Nunquid hoc à paterno ſemine indeptæ ſunt? aut in genitali vtero, atq; in materna carne didicerunt? Nec vterum vtique norunt, nec ſemen ſciunt: depaſti tantummodo flores in aluearia congeruntur: ex quibus inæſtimabili opificio apes exeunt. Nihil illic genitricũ viſcera prolibus cõferunt: neque apes ex apibus

æduntur: operariæ ſunt tantum,non procreatrices: ex herbarum floſculis animantia prodeunt:quid ſimile herbis& animantibus?quis fabricator igitur rerum iſtarum ſit credo intelligis. Nunc & ambige an potuerit natiuitati ſuæ dominus id tribuere,quod vides eum etiam facturis minimis præſtitiſſe. Superfluũ fortè ſit poſt hæc talia addi aliquid:ſed tamen etiam non neceſſaria ad exemplum addantur ad cumulum. Locuſtis repente ſubtexi aera, impleri terras videmus. Prode earum ſemina, prode ortus, prode generatrices. Inde enim, vt vides, exeunt vnde naſcuntur. Præſcribe his rebus omnibus, qudd homouſios parienti eſſe natiuitas ſua debeat. Et tam innenieris in præſcriptionibus his ridiculus, quàm nunc es in neganda domini natiuitate furioſus. Et quid poſt hæc?Nunquid progredi nos debere vltra vel tu ipſe exiſtimas? Adhuc addimus tamen aliquid:ex ouis volucrũ,quas in Aegypto ibes vocant, baſiliſcos ſerpentes gigni indubitabile eſt. Quid cognatum & conſentaneum aui atque ſerpenti? Cur homouſios parienti natiuitas ſna non eſt? Et tamen hæc omnia nec gignentes agũt, nec naſcentes ſciũt: ſed fiunt latentibus cauſis inexplicabili quadam atque multiplici gignentis lege naturæ. Et tu eius natiuitati terrenarum opinionum præſcriptiunculas obiicis, qui ne earum quidem natiuitatum rationem reddere potes, quæ nutu ipſius ac præceptione naſcũtur: cu-

ius arbitrium totum agit: cuius imperium totum efficit: cui nihil contraire, nihil obſiſtere potuit: & ad totum quod poſſibilitate agendum erat, velle ſufficit. Sed tempus tãdem eſt vt reliquas etiam occultiores atque inſidioſiores blaſphemias tuas, quia quod maluiſſemus, iam ignorare non poſſumus, ſaltem ne ignorantes capiant, detegamus. Poſuiſti in quodam peſtifero tractatu tuo dicens: Quoniam diuinæ naturæ imago eſt homo: hãc autem proiecit diabolus in corruptionem: doluit ſicut pro imagine ſua deus, ſicut pro ſtatua ſua imperator, & corruptam reparat imaginem, & ſine ſemine formauit de virgine naturam, ſecundum illum qui ſine ſemine naſcitur Adam, & per hominem humanam naturã ſuſcitat; quoniam per hominem mors, ideo & 1. cor. 15
per hominem reſurrectio mortuorum. Veneficorum quorundam, vt aiunt, conſuetudo eſt: vt in poculis quæ conficiunt, venenis mella permiſceant: vt dulcibus nocitura celentur: & dum quis mellis dulcedine capitur, veneni peſte perimatur. Ita ergo & tu dicens: diuinæ naturæ imago eſt homo: hanc autem proiecit diabolus in corruptionẽ: doluit ſicut pro imagine ſua deus, ſicut pro ſtatua ſua imperator: ora quodammodo poculi peſtilentis dulcedine quadam, & quaſi melle circumlinis: vt haurientes ingeſtum poculum homines, dum illecebroſa deguſtant, pernicioſa non ſentiant. Dei nomen obiicis, vt religionis nomine mẽ-

tiaris: ſancta permittis, vt peruerſa perſuadeas, & confitendo deum id efficias, vt eum ipſum neges quem confiteris. Quis enim non videt quo eas, quid moliaris? Dicis quippe, doluit ſicut pro imagine ſua deus, ſicut pro ſtatua ſua imperator, & corruptam reparat imaginem, & ſine ſemine formauit de virgine naturam: ſecundum illum qui ſine ſemine naſcitur Adam, & per hominem humanã naturã ſuſcitat: quoniam enim per hominẽ mors, ideo & per hominem reſurrectio mortuorũ. Hoc ergo tanto ſtudio, hoc tanto actu prælocutionibus blandis fallax inſidiator egiſti: vt deũ in præcedẽtibus nominans, ad hominẽ in cõſequẽtibus peruenires: & eum ipſum ſolitatis hominis cõtumelia pòſt afficeres, cui ſubdolæ humilitatis officio honorem dei antè detuliſſes. Dicis ergo ꝙ imaginẽ dei, quam diabolus proiecerit in corruptionem, pietas diuina repararit. Corruptã, enim inquis, reparat imaginẽ. Iam hoc quàm ſubdolè quod ais, corruptam reparat imaginẽ: ſcilicet vt perſuadeas nihil plus fuiſſe in eo in quo imago reparatur, quàm in ea ipſa imagine fuerit cui reparatio pręſtabatur. Ac per hoc idem tantũmodo vis eſſe dominũ quod Adã: nihil plus imaginis reparatorem, quàm ipſam imaginem corruentẽ. Deniq; quid agas, quid moliaris, ſequentibus probas, dicens: Sine ſemine formauit naturam ſecundum illum qui ſine ſemine naſcitur Adam: & per hominem humanam naturam ſuſcitat. Similem in om-

nibus & parem Adæ dominũ Ieſum fuiſſe aſſeris: illũ vtique ſine ſemine, & hũc ſine ſemine: illum hominem ſolum, hunc hominem ſolitarium. Ac per hoc vides te diligenter cauiſſe ac proſpexiſſe, ne dominus Ieſus Chriſtus aut maior in aliquo Adamo, aut fortè melior putaretur: cum ita eos ſibi menſuris paribus comparaueris, vt derogaturum te quodãmodo Adæ aliquid crederes, ſi ei deũ quippiam prætuliſſes. Quoniam enim inquis, per hominem mors, & ideo & per hominẽ reſurrectio mortuorum. Etiam apoſtolico teſtimonio peruerſitatem tuam ac ſcelus probare niteris, & cõtagione impietatis tuæ vas electionis infamas: videlicet vt quia à te autor ſalutis tuæ nõ intelligitur, idcirco etiam apoſtolus deum negaſſe videatur. Et tamen ſi apoſtolicis teſtimoniis vti placebat, cur vno eius contentus cuncta ſiluiſti? & hoc non ſubdidiſti statim: Paulus apoſtolus non ab hominibus neque *Gal.1.*
per hominem, ſed per Ieſum Chriſtum. Aut illud: Sapientiam loquimur inter perfectos. Et *1.cor.2.*
poſt alia: Quã nemo, inquit, principum ſeculi huius cognouit. Si enim cognouiſſent, nunquam dominum maieſtatis crucifixiſſent. Vel illud: Quoniam in ipſo habitat omnis ple- *coloſ.2.*
nitudo diuinitatis corporaliter. Et: Vnus do- *1.cor.8.*
minus Ieſus Chriſtus, per quem omnia. An in parte apoſtolũ probans, in parte reprobans, in eo tãtum eum recipis, in quo pro diſpẽſatione hominem Chriſtum nominat: in eo repudias,

in quo deum? Paulus enim hominẽ Ieſum non negat: ſed deum tamen eundem hominem cõfitetur: & ita humano generi per hominem reſurrectionem veniſſe prædicat, vt in homine tamen ipſo deum reſurrexiſſe confirmet. Vide enim an eum qui reſurrexerit, deum prędicet; qui eum qui crucifixus eſt, deum maieſtatis eſſe teſtatur. Sed tamẽ ne dominum Ieſum quaſi vnum de plebe crederes, dediſti ei aliquid dignitatis, tribuens ei honorem vt ſancto homini, nõ diuinitatẽ vt vero homini ac vero deo. Quid enim dicis? Formauit deus dominicam incarnationem; theotoci formam honoremus cum deo, ſicut vnam formam deitatis, ſicut diuinę voluntatis inſeparabilem ſtatuam, ſicut imaginem latentis dei. Superius imaginẽ dei Adam eſſe dixiſti, hic Chriſtum imaginem dicis: illum ſtatuam, & hunc ſtatuam. Sed gratię videlicet tibi pro honore dei agẽdę ſunt, quòd theotoci formam honorandam cum deo eſſę concedis: in quo non tam honor eſt quàm iniuria. Neque enim in hoc ipſo tribuis domino Ieſu Chriſto honorem diuinitatis: ſed negas ſubtili quidem impietatis arte. Honorandum cum deo dicis, ne deum eſſe fatearis: & hoc ipſo quo videris eum fallaciter coniunxiſſe, diſiungas. Nam cum vtique eum non vt deum colendum, ſed quaſi cum deo honorandum eſſe blaſphemes: ideo ei tribuis diuinę vicinitatis coniunctionem, vt deitatis auferas veritatem. Impiiſsime & callidiſsime hoſtis dei, peragere

vis ſcelus negantis, quaſi ſub nomine confitentis. Honoremus, inquis, ſicut diuinæ voluntatis inſeparabilem ſtatuam, ſicut imaginem latentis dei. Profecit videlicet apud nos per beneficia ſua honor crearoris, ac redemptoris noſtri domini Ieſu Chriſti. Si ideo ab eo de æterno inreritu redempti ſumus, vt redemptorem noſtrum ſtatuam diceremus; digno videlicet obſequio, digno cultu reſpondere benignitati ac pietati illi⁹ nitimur, ſi maieſtatem quam ille propter nos humiliare nō renuit, nos etiā auferre conemur. Sed excuſas videlicet illatā domino contumeliam ſubditi honoris officio, dicens, tanquam imaginem latētis dei, In hoc quòd imaginem dicis, humanę eum comparas conditioni. In hoc quòd larentes dei, certiſſimæ derogas trinirati. Deus enim, inquit Da- Pſ. 49.
uid, manifeſtè veniet, deus noſter & non ſilebit. Et venit vtique, & non ſiluit, qui priuſquā ipſe quippiam poſt ortum ſuum diceret, aduētum ſuum & terrenis pariter, & diuinis teſtibus declarauit: dum ſtella indicat, dum magi adoranr, dum angeli adnuntiant. Quid quæris amplius? adhuc vox illius ſilebat in terris, & honor illius iam clamabat in cælo. Latuiſſe ergo in cælo, ac latere tu deum dicis? at non hoc prophetæ, non patriarchæ, nō denique lex vniuerſa prædixit. Non dicebant enim latitaturum, qui venturum omnibus prædicabant. Erras infœlix cæcitas, cauſas blaſphemandi quęrens, & non inueniens. Tu eum latuiſſe etiam

poſt aduentum ſuum dicis: ego eum nec prius quidem latuiſſe approbo quàm veniret. Nunquid enim patriarcham illum eximiũ, cui vocabulum viſio dei præſentis impoſuit, quæ ex ſupplantatoris nomine in Iſraëlis nomen aſcẽdit: nunquid ſacramentum naſcituri ex virgine dei latuit? qui cùm myſterium futuræ incarnationis ex concertatione luctantis ſecum ho-
Ge. 32. minis agnouiſſet; Vidi, inquit, deum facie ad faciẽ, & ſalua facta eſt anima mea. Quid quæſo viderat vt vidiſſe ſe deum crederet? nunquid inter fulgura ſe ei & tonitrua deus ꝓtulit? aut reſerato intrinſecus cælo coruſcans ſe ei & facies diuinitatis oſtendit? Nihil vtique eorum, ſed e diuerſo magis vidit hominem, & agnouit deum. O verè dignus indepto nomine, & qui interioribus magis quàm exterioribus oculis vocabuli à deo dati meruit dignitatem. Luctãtem ſecum humanam ſpeciem videbat, & videre ſe deum proteſtabatur. Sciebat vtique quòd illa hominis ſpecies, dei veritas erat: quia in qua tunc erat ſpecie deus viſus, in ea erat ſpeciei ipſius poſtea veritate venturus. Quanquã quid miremur, ſi tantus patriarcha indubitanter credidit, quod ei ipſe per ſe deus tam euidenter oſtendit, dicente ipſo: Quia vidi deum facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima mea? Quid ei tantum deus præſentis diuinitatis oſtenderat, vt demonſtratam ſibi faciem dei diceret? Homo enim ei vt videbatur tantummodo apparuerat, quem in concertatione

ſuperauerat. Sed hoc vtique per præcurrentia
rerum indicia deus agebat: vt nemo eſſet qui
deum natum ex homine non crederet, cùm in
humana ſpecie deum iam patriarcha antè vi-
diſſet. Sed quid ego in vno exemplo tamdiu
commoror, quaſi multa deſint? Nunquid enim
latere homines iam tum poterat in carne ven
turus deus? cùm de eo quaſi ad omne huma-
num genus palàm propheta diceret: Ecce de- Pſa. 40
us veſter. Et alibi: Ecce deus noſter. Et illud: Eſa. 25.
Deus fortis, pater futuri ſeculi, princeps pa- Eſa. 9
cis, & regni eius non erit finis. Sed & cùm
iam veniſſet, nunquid latebat eos quòd ve-
nerat, qui veniſſe eum palàm confitebantur?
nunquid ignorabat dei aduentum Petrus, di-
cens: Tu es Chriſtus filius dei viui? Nunquid Mat. 16
Maria quid loqueretur, aut quem crederet ne-
ſciebat? Vtique, inquiens, domine, ego credidi Ioã. 11.
quia tu es Chriſtus filius dei viui, qui in hunc
mundũ veniſti. Omnes denique qui ab eo vel
morborum remedia, vel membrorum reſtitu-
tiones, vel mortuorum vitam petebant, ab ho
minis id infirmitate, an à dei omnipotẽtia po-
ſtulabant? Diabolus denique ipſe, cum eum o-
mni illecebrarum ambitu, omni nequitiæ ſuæ
arte tentaret, quid aut neſciens ſuſpicabatur,
aut tentans ſcire cupiebat? aut quid tantope-
re eũ mouerat, quòd deũ humanà in humilita
te quærebat? Nũquid documentis prioribus id
didicerat? Aut quẽ vero in hũano corpore deũ
veniſſe cognouerat? Non vtique, ſed magnis

ſignorum indiciis, magnis rerum experimentis, & veritatis ipſius vocibus ad ſuſpicionem & inquiſitionem rei huius compellebatur: vtpote & qui ſemel iam à Ioanne audierat: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccatum mundi. Et iterum ab eodem: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Deſcendens quoque de cęlo, & ſtans ſupra caput domini columba, euidentem ſe ac manifeſtandæ claritati dei indicem dederat. Vox quoque eum non per ænigmata, nec per figuras à deo miſſa pe(?)monuerat, dicens: Tu es filius me° dilectus, in te complacui. Et ideo licet hominem extrinſec° in Ieſu videret, filiũ dei inueſtigabat, dicens: Si filius dei es, dic vt lapides iſti panes fiant. Nunquid diabolo contemplatio hominis ſuſpicionẽ diuinitatis eripuit: vt per hoc quòd hominem videbat, crederet deum eſſe non poſſe? Non vtique: ſed quid ait? Si filius dei es, dicvt lapides iſti panes fiãt. Non ambigebat vtique eſſe poſſe quod an eſſet perſcrutabatur: de veritate ei erat ſolicitudo, non de impoſſibilitate ſecuritas. Atqui ſciebat vtique dominum Ieſum Chriſtum ex Maria natum eſſe, ſciebat pannis obuolutum, in præſepio poſitum, pauperem eius inter humana exordia paruitatem fuiſſe, & egenam etiam legitimis incunabulorũ miniſteriis infantiã: non dubitat quoque eum veram carnem habere, verè hominem natum eſſe. Et cui ei hoc ad ſecuritatem parum viſum eſt? cut eum quẽ verè hominem eſſe nouerat, deũ poſſe eſſe cre-

Ioan. 1.
Mat. 3
Luc. 4.

debat? Diſce ergo infœlix furor, diſce inſania, & crudelis impietas, diſce tandem vel à diabolo minoris eſſe perfidiæ. Ille dixit, ſi filius dei es tu dicis, filius dei non es. Quod ille interrogauit, tu negas. Nemo adhuc inuẽt⁹ eſt prę ter te, qui diabolicam impietatem fuerit ſupergreſſus: quod ille in domino confeſſus eſt eſſe poſſe, tu non credis eſſe potuiſſe. Sed ceſſauit poſtea forſitan ac conquieuit, & caſſatis tẽtationibus ſuis depoſuit ſuſpicionem: quia nõ inueniebat effectũ. Manſit quinimò in eo ſemper, & vſque ad ipſam domini crucem ſuſpicio in eũ per formidines proprias cumulata peruenit: quid plura? ne tunc quidem opinari de eo filium dei deſiit, poſtquam tantum in eũ perſecutoribus ſuis licere cognouit. Sed callidus vti que hoſtis, inter ipſas quoque corporeas paſſiones ſigna diuinitatis aſpiciens, etiam ſi eſſe eum malebat hominem, ſuſpicari tamen eum pellebatur deum: quia licet hoc mallet credere quod volebat, cogebatur tamen ad id certis rerum indiciis quod timebat. Nec mirum: quamuis enim eum & conſputum, & flagellatum, & contumeliis affectum, & in crucẽ actũ videret: cernebat tamẽ inter ipſas iniuriarum dignitates diuinas exabundare virtutes: dum velum templi ſcinditur, dum ſol refugit, dum dies obſcuratur, dum paſſionis virtutẽ omnia ſentiunt. Cuncta etiam quæ deum neſciunt, opus diuinitatis agnoſcunt. Et ideo videns hoc diabolus ac tremens, omnimodo peruenire

ad dei agnitionem, etiam in ipſa hominis con-
ſummatione tentauit, dicens per eos qui cru-
Mat. 15 cifixerant: Si filius dei eſt, deſcendat nunc de
cruce, & credimus ei. Senſit vtique dominum deum noſtrum paſſione corporis redemptionem humanæ ſalutis operari, ſimulque ea & ſe deſtrui ac ſubiugari, & nos redimi atque ſaluari. Et ideo hoſtis generis humani om̃i modo & omni dolo caſſari ea voluit, quę agi pro omnium redemptione cognouit. Si fili⁹, inquit, dei eſt, deſcendat nunc de cruce, & credimus ei: ſcilicet vt motus verborum contumelia, domini deſereret ſacramentum, dum vlciſceretur iniuriam. Vides ergo dominum etiam in cruce poſitum filiũ dei appellari: vides eos id quod nominant ſuſpicari. Diſce itaque, vt ſuperiùs dixi, vel à perſecutoribus ipſis, vel à diabolo filium dei credere. Quis vnquam æquauit dæmoniacam infidelitatẽ? quis ſupergreſſus eſt? Ille eum filium dei eſſe ſuſpicatus eſt, etiam cũ mortem pertulit: tu negas etiam cùm reſurrexit. Ille eum deum ſuſpicatus eſt, cui ſe occuluit: tu negas, cui probauit. Vteris ergo aduerſus deum ſcripturis ſacris, & ſuos in ipſum teſtes agere conaris. Sed quomodo? verè vt non ſolũ dei, ſed etiam teſtimoniorum ipſorum præuaricator ſis. Nec mirum vtique ſi quia id quod vis non potes, id facis ſolum quod potes: quia vertere in deum teſtimonia ſacra non vales, quod vales ipſa peruertis. Dicis enim: Ergo &
Heb. 7. Paulus mentitur de Chriſto dicens: Sine ma-

Google

tre,ſine genealogia. Interrogo te, de quo hoc velis dixiſſe Paulum? de filio & verbo dei, an de Chriſto, quem tu à filio dei ſeparas, & hominem tantum eſſe blaſphemas? Si de Chriſto vtique quem hominem ſolitarium dicis: quomodo naſci homo ſine matre & ſine genealogia maternæ originis potuit? Sin autem de dei verbo ac dei filio: quid facimus quòd apoſtolus, vt tu ſacrilege æſtimas, teſtis tuus eodem loco atque eodem teſtimonio eum quem tu ſine matre aſſeris, etiam ſine patre eſſe teſtatur, dicens: ſine patre, ſine matre, ſine genealogia? Ergo ſupereſt vt apoſtoli teſtimonio vtēs, quia filium dei ſine matre aſſeris, etiam ſine patre eſſe blaſphemes. Vides ergo peruerſitatis ac nequitiæ tuę ſtudio in quod te impietatis prę-ruptum ieceris: vt quod nemo adhuc à ſeculis niſi inſanus fortaſſe dixit, dum filium dei matrem non habuiſſe dicis, etiam patrem ipſius deneges. Et hoc tamen neſcio impietate maiori an ineptia: quia quid ſtultius, quid ineptius, quàm filii nomen ponere, & patris nomē velle reticere? Sed dicis: non reticeo, nō nego. Et quis ergo te furor compulit teſtimonium illud ponere? vbi dum matrem eum non habuiſſe dicis, etiam patrem eius negaſſe videaris. Nam cùm in eodem teſtimonio, ſicut ſine matre, ita etiam ſine patre eſſe dicatur: neceſſe eſt vt ſine matre ibi intelligi poteſt eodē modo quo ſine matre eſſe ibi intelligitur, etiā ſine patre eſſe credatur. Sed hoc prærupta illa ad negandum

deum inſania non intellexit: quæ cum id truncatum poneret, quod integrum ſcriptum eſt, non vidit reſerata ſacra voluminis ſerie redargui impudens atque apertum poſſe mendaciũ. O ſtulta blaſphemia & amentia: quæ dum ipſa non videt quid ſequi debeat, etiam illud nõ ſapuit quid legi poſſit: quaſi vero quia auferebat ſibi intelligentiam, auferre poſſet omnibus lectionem: aut ideo perdituri omnes ad legendum oculos capitis ſui eſſent, quia ipſe iam mentis oculos perdidiſſet. Audi ergo hæretice quod furatus es: audi plena & integra, quæ debilia ac truncata poſuiſti. Apoſtolus duplicem dei natiuitatem inſinuare in omnibus cupiens: vt & in deitate natum dominum, & in carne monſtraret, ait, ſine patre, ſine matre: alterum enim proprium eſt diuinitatis natiuitati, alterum carnis. Quia ſicut in deitate eſt ſine matre generatus, ita in corpore eſt ſine patre: ſic cum nec ſine patre, nec ſine matre ſit, & ſine patre tamen & ſine matre credendus eſt. Quia ſi dum ex patre naſcitur reſpicis, ſine matre eſſe: ſi dum ex matre, ſine patre. Ac ſic in ſingulis natiuitatibus alterum habens, alterum in vtroque non habuit: quia nec diuinitatis natiuitas matre eguit, & ad natiuitatẽ corporis ſibi ipſe ſuffecit ſine patre. Ergo, inquit apoſtol*, ſine matre, ſine genealogia. Quomodo ſine genealogia dominum fuiſſe dicit: cum euangelium Matthęi euangeliſtę à genealogia cœperit ſaluatoris, dicens: Liber generatio-

nis Ieſu Chriſti, filii Dauid, filii Abraham. Ergo & iuxta euangeliſtam habet genealogiam, & iuxta apoſtolum non habet: quia iuxta euangelium ex matre habet, iuxta apoſtolum ex patre non habet. Et ideo bene apoſtolus dicẽs, ſine patre, ſine matre, ſine genealogia: vbi eum ſine matre genitum eſſe poſuit, ibi etiam ſine genealogia eſſe memorauit. Ac per hoc in vtraque domini natiuitate, & euangelica ſibi & apoſtolica ſimul ſcripta conueniunt. Quia & iuxta euangeliſtam habet genealogiam, ſine patre in carne natus: & iuxta apoſtolum nõ habet, ſine matre dominus in deitate generatus, Eſaia dicente: Generationem autem eius *Eſa. 53.*
quis enarrabit? Cur ergo hæretice nõ hoc modo quæ legeras, integra & incorrupta poſuiſti? Vides itaque apoſtolum hac ratione qua natũ dominum ſine patre poſuit, hac etiam ſine matre poſuiſſe: vt & qua ratiõe intelligeretur eſſe ſine patre, hac noſceretur eſſe ſine matre. Et ſicut non poſſit vtique ſine patre credi, ita ſine matre quoque non poſſit intelligi. Cur ergo hæretice non hoc modo quæ in apoſtolo legeras, incolumia & inuiolata poſuiſti? ſed partẽ ingeris, partem ſubtrahis: & vt adſtruere falſitatem per ſcelus poſſis, veritatis verba furaris. Video à quo doctus es. Illius enim habere credendus es inſtitutionem, cuius ſequeris exemplum. Sic enim diabolus in euangelio *Luc. 4.*
tentans deum, Si filius, inquit, dei es: mitte *Pſal. 90.*
te deorſum. Scriptum eſt enim: quia angelis

ſuis mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vtis tuis. Et cùm hoc dixiſſet, cohærentia & ſubiecta ſubtraxit, id eſt: Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Callidè vtique ſuperiora poſuit, inferiora ſubtraxit. Illud enim poſuit vt circũſcriberet: hoc reticuit ne ſe ipſe dánaret. Sciebat enim ſe aſpidem & baſiliſcum, ſe leonem & draconem prophetica voce ſignari. Ita ergo & tu partem obiiciens, partem ſubtrahens, illud ſcilicet ponis vt circumuenias: hoc ſubtrahis, ne ſi totum vtique poſueris, circũſcriptionem tuam ipſe condemnes. Sed tempus tandẽ eſt ad vlteriora tranſire: nimis enim diu in ſingulis commorantes, dum affectu copioſæ reſponſionis ducimur, modum libri etiam longioris excedimus. Ais ergo in alia diſputatione, imò in alia blaſphemia tua, & ſpiritum de diuina natura ſeparans: Qui humanitatem
Matt.1. eius creauit. Ait enim: Quia quod ex Maria natũ eſt, de ſpiritu ſancto eſt. Qui & iuſtitia repleuit quod creatum eſt. Ait enim: Apparuit in carne, iuſtificatus eſt in ſpiritu. Item qui eũ
Mat.11 fecit & dæmoniis metuendum. Ego, enim ait in ſpũ dei eiicio dęmonia. Qui & carnem eius
Ioã. 10. fecit templum. Vidi enim ſpiritum eius deſcendentem quaſi columbam, & manentem ſuper eum. Item qui ei donauit eleuationem in cęlũ.
Act.1. Ait enim: Dans mandatum apoſtolis quos elegit, per ſpiritum ſanctum eleuatus eſt.

Hunc denique qui tantam gloriam Chriſto do

nauit. Omnis ergo in his blaſphemia tua hæc eſt: vt nihil Chriſtus per ſe habuerit: ſed nec ipſe vt tu ais, ſolitarius homo aliquid à verbo, id eſt, à filio dei cœperit, ſed totum in eo donum ſpiritus fuerit. Si ergo omne id quod tu ad ſpiritum refers, eſſe ipſius demonſtrabimus: quid reliquum eſt, niſi vt quem tu ideo hominem vis intelligi, quia, vt ais, totum habuerit alienum: nos ideo probemus deum, quia habuerit totum ſuum? Et quidem hoc nõ diſputationibus tantum aut argumentis, ſed voce ipſius diuinitatis probauimus: quia nulla de deo rectius q̃ diuina teſtantur. Et quia nulla ſe melius q̃ ipſa maieſtas dei nouit, nullis de deo dignius creditur q̃ his in quibus deus ipſe eſt teſtis ſuus. Primũ ergo quod ais, quia humanitatẽ eius ſpiritus ſanctꝰ crearit: poſſemus id nos ſimpliciter intelligere, ſi agnoſceremus te id nõ infideliter protuliſſe. Neque enim nos cõceptã ex ſpiritu ſancto domini carnẽ negamus: ſed ita tamen conceptũ corpus cooperante ſpiritu dicimus, vt creatũ tamẽ ſibi à filio dei hominẽ ſuũ eſſe dicamus: dicente ipſo in ſcriptis ſacris ſpiritu ſancto, atque teſtãte: Sapiẽtia ędificauit ſibi domum. Vides ergo quòd idquod conceptũ eſt à ſpiritu ſancto, ædificatũ à filio dei atq; perfectũ eſt? nõ quia aliud opꝰ filii dei, aliud ſpũs ſancti ſit: ſed quia ꝑ vnitatẽ diuinitatis ac maieſtatis, & opatio ſpũs, ædificatio filii dei ſit, & ædificatio filii dei coopatio ſpũs ſancti. Et ideo nõ ſolũ ſpiritus ſanctus in virginẽ Prou. 9

ſuperueniſſe,ſed etiam virtus altiſſimi obumbraſſe virginem legitur: vt quia ſapientia ipſa plenitudo diuinitatis eſt, ſapientiæ ſibi domum ædificanti omnem diuinitatis plenitudinem nemo ambigeret affuiſſe. Sed infœlix blaſphemandi amentia, dum ſeparare Chriſtum à filio dei nititur, non videt ſeipſam à ſe diuinitatis penitus ſeparare naturam. Niſi forte credit quòd ideo ædificata ei à ſpiritu ſancto domus ſit, quia idoneus ac potens ædificare ſibi domum ipſe non fuerit. Sed hoc quàm inſanum eſt, tam ridiculum: vt qui nutu omnē cæleſtium ac terreſtrium vniuerſitatem creaſſe creditur, ædificare ſibi corpus non potuiſſe credatur? Præſertim cùm virtus ſancti ſpiritus, virtus eius ſit: & ita vnita ſibi atque inſeparabilis diuinitas ſit trinitatis atque maieſtas, vt nihil omnino in vna deitatis perſona poſſit intelligi, quod à plenitudine diuinitatis valeat ſeparari. Ergo hoc poſito & intellecto, quod iuxta fidem ſcripturæ ſacræ ſpiritu ſancto ſuperueniente, & virtute altiſſimi obumbrante, ſapientia ſibi domum ædificauerit: reliquæ calumniarum blaſphemiæ nihil ſunt. Neque enim dubium eſt, quòd ipſe per ſe vniuerſa fecerit, in cuius nomine ac fide etiā credentium fides nulla non potuit. Neque enim ille auxilio alterius eguiſſe credendus eſt, cum ne illi quidem eguerint, qui in virtute ipſius crediderunt. Atque ideo & illud quod ais, quia à ſpiritu iuſtificatus ſit, & quòd metuendum

eum dæmonibus ſpiritus fecerit, & quòd caro eius à ſpiritu facta ſit templum: & quòd à ſpiritu eleuatus ſit in cælum: ſacrilega & furioſa ſunt omnia: non quia in his omnibus quæ ipſe fecit, vnitas & cooperatio ſpiritus defuiſſe credenda ſit: vtpote cũ nunquam deitas à ſe deſit, & in operibus ſaluatoris ſemper virtus fuerit trinitatis: ſed quia tu in domino Ieſu Chriſto quaſi inopi & imbecillo opitulatum vis ſpiritum ſanctum, qui ea illi vtique tribuerit quæ præſtare ſibiipſi non quiuerit. Diſce itaque ex ſacris teſtimoniis deum credere, & falſitatem veritati non admiſcere: quia res non recipit, & ratio perhorreſcit, vt diuinis teſtimoniis dæmoniaci ſpiritus intelligentia miſceatur. Iam primum enim hoc quod ais, quia iuſtitia repleuerit quod creatum eſt: & hoc apoſtolico vis teſtimonio comprobare, quòd dicat: Apparuit in carne, iuſtificatus eſt in ſpiritu: vtrũque inſano ſenſu & furioſo ſpiritu loqueris. Quia & hoc quòd à ſpiritu vis eum repletum eſſe iuſtitia, ideo ponis, vt oſtendas eius vacuitatem, cui præſtitam eſſe aſſeras iuſtitiæ adimpletionem. Et hoc quòd ſuper hac re apoſtolico teſtimonio vteris, diuini teſtimonii ordinẽ rationemq; furaris. Non enim ita ab apoſtolo poſitum eſt vt tu id truncatũ vitiatumq; poſuiſti. Quid enim apoſtolus ait? Et manifeſtè magnũ eſt pietatis ſacramentũ, quod manifeſtatũ eſt 1. Ti. 3.
in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu. Vides ergo quòd myſterium pietatis, vel ſacramentũ iuſti

Digitized by Google

neas: Sanet te, inquit, dominus Ieſus Chriſtus, Act. 16
ſurge & ſterne tibi. Paulus quoque: Præcipio, Act. 9.
inquit, tibi, per ſpiritum pythonem, in nomine Ieſu Chriſti exire ab ea: & exiit ab ea dæmonium. Sed quàm longe hæc imbecillitas à domino noſtro fuerit, hinc intellige: quòd ego ne illos quidem imbecillos fuiſſe dico, quos ille per nomen ſuum potentes fecerit. Siquidem nulli vnquam apoſtolorum poſt domini reſurrectionem vel dæmonem, vel vllam infirmitatẽ obſtitiſſe agnouimus. Quomodo ergo metuendum eum ſpiritus reddidit, qui alios fecit eſſe metuendos? aut in ſeipſo infirmus fuit, cuius fides etiam per alios ſuper vniuerſa regnauit? Poſtremo qui poteſtatem à deo acceperunt, nunquam poteſtatem ipſam ad eum quo acceperant retulerunt: quia nec poteſtas ipſa vim vllam vnquam habere potuit, niſi per nomẽ ipſius qui dedit. Ideóque & apoſtoli, & omnes miniſtri dei nihil in ſuo vnquam, ſed in Chriſti nomine atque inuocatione fecerunt: quia poteſtas ipſa inde accipiebat virtutem, vnde habebat exordium: & dari per miniſtros nequaquã poterat, niſi ab autore veniſſet. Tu ergo qui idem vis dominum fuiſſe quod vnum ex ſeruis ſuis: quia ſicut apoſtoli nihil vtiq; habuerant, niſi à domino ſuo accepiſſent: ita tu nihil vis dominum ipſum habuiſſe, niſi quod à ſpiritu acceperit. Ac per hoc & ipſum quod habuit, non vt dominum vis habuiſſe, ſed vt ſeruum accepiſſe. Dic mihi ergo, quomodo

ille poteſtate ipſa vt ſua, non vt accepta vteba
Mat. 9. tur? quid enim de eo legimus? Surge, inquit paralytico, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Et iterum ſupplicanti pro filio pa-
Ioan. 4. tri; Vade, inquit, filius tuus viuit. Et illud vbi
Luc. 7. vnicus matris ad ſepulchrũ deferebatur; Adoleſcens, inquit, tibi dico, ſurge. Nunquid ergo, vt mos erat eorum qui poteſtatem à deo accipiebant, poteſtatem quoque ille dari ſibi ad efficiendum inuocatione diuini nominis poſtulabat? Cur nõ ſicut apoſtoli, in nomine ipſius, ita ipſe quoq; in nomine ſpiritus operabatur? Denique quid de ipſo euãgelium proteſtatur?
Mat. 7. Erat, inquit, docens eos ſicut poteſtatem habens, non ſicut ſcribæ & pharisæi. Aut ſuperbum & arrogantem forſitan vis fuiſſe: qui poteſtatem quam à deo, vt ais, accepiſſet, ſuæ potentiæ deputaret. Sed quid facimus? quòd poteſtas nunquam eſt obſecuta famulis, niſi per nomen autoris: nec habere efficiẽtiam potuit, ſi aliquid ſibi ex ea faciens deputauit. Sed quid tãdiu euidentibus quidem, ſed tamen minoribus argumentis contra furentem blaſphemiam agimus? Audiamus ipſum ad diſcipulos lo-
Mat. 10 quentem deum: Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mundate, dæmones eiicite. Et
Mar. 16 iterum: In nomine, inquit, meo dæmonia eiicietis. Nunquid ad poteſtatem extendendam alterius nomine eguit, qui ipſum nomen ſuum poteſtatem eſſe fecit? Sed quid adhuc ad-
Luc. 10 ditur? Ecce, inquit, dedi vobis poteſtatem

calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici. Ipſe certè mitem, vt verè erat, & humilem corde ſe eſſe dicit. Et quomodo pro ſumma vtique poteſtate in nomine ſuo operari alios præcipit, ſi ipſe in nomine operabatur alieno? Aut aliis dabat quaſi ſuum, quod ipſe, vt tu ais, non habuerat, niſi accepiſſet alienum? Dic mihi autem qui ſanctorum poteſtatem à deo accipientes, ſic operati ſunt? Aut nunquid non inſanus Petrus creditus fuerat, aut furioſus Ioannes, aut amẽs Paulus, ſi quibuſcunque aut ægris dixiſſet, in nomine noſtro ſurgite: aut claudis, in nomine noſtro ambulate: aut mortuis, in nomine noſtro viuite: aut illud ad aliquos, damus vobis poteſtatem calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem poteſtatem inimici? Intellige ergo ex hoe ipſo inſaniam tuam: quia ſicut hæc verba inſana ſunt, ſi ſint humanæ præſumptionis: ita tu inſaniſſimus, qui diuinæ hęc non intelligis poteſtatis. Ex duobus enim alterum confitearis neceſſe eſt: aut poſſe hominem diuinam poteſtatem & habere & dare: aut certè ſi nullus omnino hominum id poteſt, deum fuiſſe qui potuit. Nemo enim diuinam virtutem poteſt tribuere in munificentia, niſi qui habuerit in natura. Sequitur autem in blaſphemia tua, quòd caro eius templum à ſpiritu facta ſit, ideo quia Ioãnes dixerit: Vidi enim ſpiritum deſcendẽtem de cœlo, Ioan. 1.
& manentem ſupet eum. Quia furioſam aſ-

Matt. 5.

ſertionem tuam etiam diuinis teſtimoniis cõfirmare conaris: quam ob cauſam videamus an hoc quod tu ais, teſtimonium ſacrum dixerit. Vidi enim, inquit, ſpiritum deſcendentem ſicut columbam, & mauentem ſuper eum. Diſcerne hic ſi potes, quis potior, quis maior ſit, quis honoratior? is qui deſcendebat, an is ad quem deſcendebatur? is qui deferebat honorem, an is cui deferebatur honor? Vbi hic iu teſtimonio ſonat, quòd carnem eius templum ſpiritus fecerit? aut in quo honorem dei minuit, ſi ad demonſtrandum humano generi deum deus ipſe deſcendit? Cum vtique non minor intelligi debeat cuius indicata ſit dignitas, quàm is qui index fuerit dignitatis. Sed abſit vllam credere aut fieri in diuinitate diſtantiam: quia eadem vna deitas, & æqualis poteſtas opinionem penitus impiæ inæqualitatis excludit. Et ideo in hoc negocio, cum & patris perſona & filii & ſpiritus ſancti ſit, & cum filius dei ſit ad quem deſcenditur, ſpiritus qui deſcendit, pater qui teſtimonium dicit: nullus plus habuit honoris, nullns quicquam accepit iniuriæ: ſed ęqualiter ad plenitudinem deitatis totum redundat: quia quæuis in trinitate perſona honorem in ſe totius continet trinitatis. Et ideo dici hinc amplius uon neceſſe eſt, niſi ad manifeſtandam tantum impietatis tuæ cauſam atque originem. Quia ſpinæ vtique ac tribuli ex radicibus emergentes, qualitate ſui ſtirpem ſuam produnt, ex eo

ipſo quod ſunt, indicant vnde naſcantur. Ita ergo & tu Pelagianę hęreſeos ſpinoſam ſabuli fidem oſtendis in germine, quod pater tuus ba buiſſe traditur in radice. Leporius ille enim, vt Leporius diſcipulus ſuus dixit, dominũ noſtrum aſſerebat Chriſtum factum eſſe per baptiſmum: tu in baptiſmo tẽplum dicis factum eſſe per ſpiritum. Non quidem ad plenum eadẽ verba ſunt, ſed ad plenum vna peruerſitas. Addis autem etiam hoc prædictis impietatibus tuis, ꝙ eleuationem domino in cęlum ſpiritus condonarit: oſtendens ſcilicet ſacrilego ſenſu tuo, quòd tam imbecillũ ac tam egenũ dominũ Ieſum Chriſtũ fuiſſe credis, quòd niſi eum ſpiritus eleuaſſet in cęlum, adhuc hodie forſitan futurum æſtimares in terrã. Ad probationem autem dicti etiam teſtimoniũ ſacrũ adhibens: ait, inquis enim: Dans mãdata apoſtolis quos elegit, per ſpiritum ſanctum eleuatus eſt. Quid te appellem? quid te exiſtimem? qui corrũpendo diuinas literas, id agis ne teſtimonia ſacra habeant vim teſtimoniorum. Nouũ audaciæ genus, quod id efficere argumentis nequitiæ ſuæ nititur, vt falſitatẽ veritas cõfirmare videatur. Non enim ita in apoſtolicis actib⁹ dictum eſt, vt tu ais. Quid enim ſcriptura dicit? Quæ cœpit Ieſus facere & docere vſque in Act.1. diem qua præcipiens apoſtolis, per ſpiritũ ſanctum quos elegit, aſſumptus eſt. Quod vtique hyperbaton eſt, & ita intelligendum: quæ cœpit Ieſus facere & docere vſque in diem qua

aſſumptus eſt, præcipiens apoſtolis qnos elegit per ſpiritum ſanctum: vt reſponderi tibi forſitan amplius quàm teſtimonio ipſo in hac parte non debeat: quia ſufficere vtique ad plenum veritati debeat integritas teſtimonii, ſi falſitàti poterat ſatis eſſe correptio. Sed tamen tu qui putas dominum noſtrum Ieſum Chriſtum non potuiſſe cęlum aſcendere, niſi eleuatus eſſet à ſpiritu: dic mihi quomodo ipſe ait:
Ioan. 3. Nemo aſcendit in cęlum, niſi qui de cęlo deſcendit filius hominis, qui eſt in cęlo? Agnoſce ergo quàm ridiculè & ſtultè putas non potuiſſe eum cęlum aſcendere, qui cum deſcendiſſet in terras, nunquam abfuiſſe dicatur è cęlo: & an poſſibile ei fuerit linquenti inferos cęlum aſcendere, cui promptum fuerit etiam in terris ſito, ſemper in cęleſtibus permanere. Quid
Ioā. 20. autem illud quod ipſe ait: aſcendo ad patrem meum? nunquid in aſcenſione hac interceſſuram opem indiguit alterius: qui in hoc ipſo quo aſcenſurum ſe eſſe dixit, virtutem proprię poteſtatis oſtendit? Dauid quoqne de ipſa
Pſ. 46. domini aſcenſione: Aſcendit, inquit, deus in iubilo, dominus in voce tubæ. Euidenter maieſtatem aſcendentis per poteſtatem aſcenſionis explicuit. Sed videamus tamen qua tandem præcedentes blaſphemias tuas adiectione concludas. Qui tãtam, inquis, gloriã Chriſto donauit. Gloriam nominas, vt contumeliam facias. Nam in eo quòd donatum dominum gloria aſſeris, dum accepiſſe dicis, indi-

guiſſe blaſphemas. Hoc enim ait impius ſenſus ſuus, vt largitas munerantis indigentiam accipientis oſtendat. O infœlicem impietatem tuam, & vbi illud eſt quod de aſcendente in cęlum domino Ieſu Chriſto ipſa olim diuinitas prænuntiauit? Attollite, inquiens, portas veſtras, & introibit rex gloriæ. *Pſal. 23.* Cumque ipſe ſibi, vt ſolet ſermo diuinus, quaſi ſub inquirentis nomine reſpondiſſet, quis eſt iſte rex gloriæ? ſtatim ſubdidit: dominus fortis & potens, dominus potens in prælio: ſub prælii vtique geſti nomine, victoriam domini triũphantis oſtendens. Deinde cum ad complendam rei expoſitionem, textum ſupradicti ſermonis iteraſſet, hac maieſtatem domini cęlũ introeuntis concluſione monſtrauit, dicens: Dominus virtutum, ipſe eſt rex gloriæ. Scilicet ne ſuſceptio corporis honore ſummæ imminueret diuinitatis, eundem hic dominum virtutum, & regem cęleſtis gloriæ eſſe docuit, quem ſuperius victorem inferni prælii prædicauit. Nunc & donatam domino gloriam eſſe dicito: cum & prophetia eum regem gloriæ eſſe dixerit, & ipſe de ſe ita teſtificatus ſit: Cũ venerit filius hominis in gloria ſua. *Mat. 25.* Repugna ſi potes, & contradicito: vt cum ille ſe habere teſtetur gloriam ſuam, tu accepiſſe eum dicas alienam. Quamuis nos ita dicamus eum gloriam habere propriam, vt nõ negemus tamen hanc ipſam gloriæ proprietatem ei cum ſpiritu ac patre eſſe communem. Quia quicquid

deus poſſidet, deitatis eſt: & regnum gloriç ita eſt filio dei proprium, quod non eſt tamen à totius deitatis proprietate diuiſum. Sed tempus tandem eſt finem libro, imò vniuerſo operi imponere, ſi paucorum tamẽ ſanctorum virorum atque illuſtrium ſacerdotum dicta ſubdidero: vt id quod autoritate teſtimoniorum ſacrorum iam adprobauimus, etiam fide præ-
Hilari⁹ ſentis temporis roboremus. Hilarius vir virtutum omnium atque ornamentorum, & ſicut vita, ita eloquẽtia inſignis: qui & magiſter eccleſiarum & ſacerdos, non per ſua tantum merita, ſed etiam per profectus creuit aliorum: & inter procellas perſecutionum ita immobilis perſtitit, vt per inuictæ fidei fortitudinem etiã confeſſoris cœperit dignitatem: in libro fidei primo, deum verũ ex deo vero dominum Ieſum Chriſtum, & ante ſecula natum, & poſtea hominem genitum eſſe teſtatur. Item in ſecũdo libro: Vnus vnigenitus deus in corpuſculi humani formam ſanctę virginis vtero inſertus adcreſcit: qui omnia continet, & intra quem cuncta ſunt, humani partus lege profertur. Itẽ in eodem libro: Angelus teſtis eſt, deus nobiſcum eſt, ille qui naſcitur. Item in libro decimo: Nati quoque in hominem ex partu virginis dei ſacramentum docuimus. Item in eodẽ: Nanque cum in hominem natus deus ſit, non idcirco natus eſt, ne deus non maneret. Item eiuſdem in proœmio expoſitiónis euangelii ſecundum Matthæum: Erat nanque pri-

mùm neceſſarium nobis, vt vnigenitus deus noſtri cauſa homo natus cognoſceretur. Item in conſequentibus: Ad id quod deus erat, homo id quod tum non erat gigneretur. Item in eodem: Tertium deinceps illud congruũ fuit, vt quia deus homo genitus in mundo, & cætera. Hæc quidem pauca ſunt de ſatis multis. Sed tamen vides etiam ex his quæ diximus, quod palàm & euidenter natum ex Maria deũ prædicat. Et vbi illud tuum: Non potuit creatura parere creatorem: quod natum eſt ex carne, caro eſt? Longum eſt de ſingulis perſonis cõuenientia dicere. Enumeratio magis quàm executio dictorum agẽda eſt: quia ſibi ad executionem ſui ipſa ſufficiunt. Ambroſius eximius dei ſacerdos: qui à manu domini non recedens, in dei ſemper digito quaſi gemma rutilauit: in libro qui eſt ad virgines, ita memorat: Frater meus candidus & rubicundus. Cãdidus, quia patris ſplendor eſt: rubeus, quia partus eſt virginis. Memento tamen antiquiora in eo diuinitatis inſignia, quàm corporis ſacramenta. Non enim cœpit ex virgine, ſed qui erat, venit in virginem. Item ipſius in natali domini: Videte miraculum matris dominicæ: virgo concepit, virgo peperit: virgo cum parturit, virgo grauida, virgo poſt partum. Sicut in Ezechiele dicitur: Et porta erat clauſa, & non eſt aperta: quia dominus tranſiuit per eam. Glorioſa virginitas, & præclara fœcunditas. Dominus mundi naſcitur, &

Ambroſius.

Eze.44

nullus eſt gemitus parientis: vacuatur vterus, & verus infans excipitur, nec tamen virginitas violatur. Fas erat, vt deo naſcẽte meritum creſceret caſtitatis: nec per eius egreſſum violarentur integra, qui venerat ſanare corrupta. Item in expoſitione euangelii ſecundum Lucam: Quòd ea potiſsimum lecta eſt vt deum pareret, quæ erat deſponſata viro, natum certe ex virgine deum prædicat, Mariam matrem dei nominat. Et vbi illa eſt prodigioſa atque execrabilis vox tua, qua ais: quomodo mater poteſt eſſe alieni à natura ſua? ſi autem mater ab ipſis vocatur, humanitas eſt quod natũ eſt, non deus. Ecce eximius magiſter fidei, & hominem dicit eam eſſe quæ genuit, & deum eſſe qui natus eſt: & tamen hoc non infidelitatis cauſam, ſed fidei eſſe miraculum.

Hieronymus. Hieronymus catholicorum magiſter, cuius ſcripta per vniuerſum mundum quaſi diuinæ lampades rutilant, in libro ad Euſtochium: Dei, inquit, filius pro noſtra ſalute hominis factus eſt filius: decem menſibus in vtero vt naſcatur expectat: & ille cuius pugillo mundus includitur, præſepii continetur anguſtiis. Item ipſius in cummentario Eſaiæ: Dominus enim virtutum, qui eſt rex gloriæ, ipſe deſcendit in vterum virginalem, & ingreſſus eſt & egreſſus orientalem portam, quæ ſemper clauſa eſt. De

Mat. 1. quo Gabriel dicit ad virginem: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obũbrabit tibi. Propterea quod naſcetur in te ſan-

ctum, vocabitur filius dei. Et in prouerbiis: Sapientia ædificauit ſibi domum. Compara *Prou. 9.* hoc, ſi placet, doctrinæ tuæ, imò blaſphemiæ, qua ais: Deus enim menſium creator eſt, & non menſium partus. Ecce enim Hieronymus vir ſicut maximæ ſcientiæ, ita probatiſſimæ puræque doctrinæ, iiſdem propè verbis, quibus tu dei filium menſium partum negas, ille partum menſium eſſe teſtatur. Decem enim, inquit, menſibus in vtero vt naſcatur expectat. Sed parua tibi forſitan viri huius videtur autoritas: idem omnes atque iiſdem verbis putato dicere: quia quicunque dei filium partum eſſe virginis non negat, partum eſſe menſium confitetur. Ruſinus quoque Chriſtianæ philoſophiæ vir, haud contemnenda eccleſiaſticorum dictorũ portio, ita in expoſitione ſymboli de domini natiuitate teſtatur: Filius enim, inquit, dei naſcitur ex virgine, non principaliter ſoli carni ſociatus, ſed anima inter carnem deumque mediante generatus. Nunquid obſcurè deum ex homine natum teſtificatus eſt? Auguſtinus Hipponæ Regienſis oppidi magnus ſacerdos: Vt autem homines, inquit, naſcerentur ex deo, primùm ex ipſis natus eſt deus. Chriſtus enim deus, & Chriſtus natus ex hominibus, non quæſiuit niſi matrem in terra: quia iam patrem habebat in cęlo. Natus eſt ex deo, per quem efficimur. & natus ex fœmina, per quem reficeremur. Item illic: Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.

Ruſinus

Auguſtinus.

Quid ergo miraris, quia homines ex deo naſcuntur? Attende ipſum deum natum ex hominibus. Item eiuſdem in epiſtola ad Voluſianum: Sed & ipſe Moyſes & cæteri prophetæ veraciſſime dominum Chriſtum prophetauerunt, & ei gloriam magnam dederunt. Hunc non tanquam parem ſibi, nec in eadem miraculorum potentia ſuperiorem, ſed planè dominum deum omnium, & hominem propter homines factum venturum pronuntiauerunt. Qui propterea & ipſe talia facere voluit, ne eſſet abſurdum quæ per illos fecerat, ſi ipſe non faceret. Sed tamen & aliquid proprium facere debuit, naſci de virgine, à mortuis reſurgere, in cęlum aſcendere. Hoc deo qui parum putat, quid plus expectet ignoro. Sed fortè quia hi quos numerauimus viri in diuerſis mundi partibus fuerunt, minus probabiles tibi autoritate videantur. Ridiculum id quidē: quia loco fides non imminuitur: & quid ſit quis, non vbi ſit conſiderandum: præſertim cum religio omnes vniat: & hi qui in fide vna ſunt, in corpore quoque vno eſſe noſcantur. Sed tamen aliquos non deſpicias, etiam de orientalibus proferimus. Gregorius ſplendidiſſimum ſcientiæ ac doctrinæ iubar: qui cum olim vita functus ſit, etiam nunc tamen autoritate ac fide viuit: & cum olim iam corpore abſit ab eccleſiis, tamen voce ac magiſterio nō recedit. Cum ergo, inquit, proceſſiſſet ex virgine deus, in ea quam aſſumpſerat humana

Gregorius.

natura, vnum è duobus ſibi inuicem cõtrariis exiſtens, carne ac ſpiritu: aliud in deum aſſumitur, aliud deitatis gratia præſtat. O noua & inaudita permixtio. O mira & inexquiſita cõpago. Qui erat fit, & creator creatur: & qui immenſus eſt, capitur mediante anima deo & carne: & ille qui omnes diuites facit, pauper efficitur. Item rurſus de Epiphania: Sed quid fit? quid de nobis agitur vel pro nobis? noua quædam & inaudita efficitur permutatio naturarũ: & deus homo fit. Item illic: Et dei filius cœpit eſſe etiam hominis: dei filius non cõuerſus ex eo quod erat, inconuertibilis nanque eſt, ſed aſſumens quod nõ erat, misericors enim eſt; vt capi poſſit qui capi non poterat. Vides quàm pręclare atque magnifice ita maieſtatem deitatis prędicat, vt dignationem incarnationis inſinuet. Sciens vtiq; admirabilis fidei doctor, ex his omnibus quæ nobis in mũdum veniens deus tribuit, beneficiorum eſſe cumulum, non honoris imminutionem: quia quicquid homini deus præſtitit, augeri eius in nobis debet affectum, non minuere dignitatẽ. Athanaſius quoq; Alexãdrinæ vrbis ſacerdos, eximium cõſtantiæ & virtutis exemplũ: quem hæreticæ perſecutionis procella non cõtriuit, ſed probauit: quique ſimilem ſemper ſplendẽti ſpeculo vitam habens, prius penè indeptus eſt martyris meritum quàm confeſſoris caperet dignitatem. Videamus quid de domino Ieſu Chriſto, vel de domini matre ſenſerit. Hæc

Athanaſius.

bilis per orbem, Nectarii ſanctimonia inſignis, Ioannis fide ac puritate mirabilis. Ioannis inquam Ioannis illius, qui vere ad ſimilitudinem Ioãnis euãgeliſtæ, & diſcipulus Ieſu, & apoſtolus, quaſi ſuper pectus domini ſemper affectúmque diſcubuit. Illius inquam mementote: illum ſequimini: illius puritatem: illius fidem, illius doctrinam ac ſanctimoniam cogitate. Illius memẽtote ſemper doctoris veſtri ac nutritoris, in cuius quaſi gremio quodammodo amplexuq́ue creuiſtis. Qui communis mihi ac vobis magiſter fuit: cuius diſcipuli atque inſtitutio ſumus. Illius ſcripta legite: illius informationem tenete: illius fidem ac meritum amplexamini. Quod etſi aſſequi grande eſt ac difficile, ſequi tamen pulchrum atque ſublime. Quoniam in ſumma rerum, non adeptio tantum, ſed etiá imitatio ipſa laudãda eſt. Quia nunquam ferè aliquis eius rei portione ad plenum caret, ad quam ſcandere ac peruenire contenderit. Ille ergo vobis in ſenſu ſemper, & quaſi in conſpectu ſit: ille in animo atque in cogitatione verſetur. Ille denique ipſe vobis etiam hęc quæ à me ſunt ſcripta cõmendet: quia hæc quæ ego ſcripſi, ille me docuit: ac per hoc non tam meam hæc quàm illius eſſe credite. Quia riuus ex fonte conſtat: & quicquid putatur eſſe diſcipuli, totum ad honorem referri conuenit magiſtri. Te autem præter omnia ac ſuper omnia deus pater domini noſtri Ieſu Chriſti, æquè voce ac mente

ſupplici obſecro : vt hæc quæ ex largitate tui muneris ſcripſimus , tu dono tui amoris inſinues. Et quia, vt ipſe nos dominus deus noſter vnigenitus tuus docuit, ita dilexiſti hunc mũdum, vt pro ſalute mundi vnigenitum tuũ mitteres: dones hoc plebi tuę, quã redemiſti, vt in incarnatione vnigeniti filii tui, & tuum donũ, & affectum illius ſapiat : & hoc quod pro nobis vnigenitus tuus dominus deus noſter & natus, & paſſus eſt, & reſurrexit: ita omnes & intelligant & ament, vt dignatio ſuę maieſtatis profectus ſit noſtri amoris ; nec in animis vniuerſorum humilitas illius imminutionem habeat honoris , ſed augmẽtum ſemper pariat charitatis: ac beneficia ſacræ miſericordiæ ita omnes pie ac ſapienter intelligamus , vt tanto plus debere nouerimus nos deo noſtro, quanto humilior propter nos factus eſt à ſe deus.

IOANNIS CASSIANI de incarnatione Chriſti libri ſeptimi & vltimi finis.

fundendas blaſphemias tuas cuncta dixerunt? Tu enim dominum ſaluatorémque noſtrum Chriſtum eſſe clamitas, non deum: illi autem Chriſtum dominum verum deum. Tu Mariã Chriſtotocon, nõ theotocon eſſe blaſphemas: illi ita Chriſtotocõ non negant, vt theotocon eſſe cognoſcant. Non res tantum blaſphemiis tuis ſunt oppoſitæ, ſed & verba rerum: vt apertè intelligamus, olim aduerſus blaſphemias tuas munimen à deo inexpugnabile præparatum: quod venturam quandoque vim hæreticæ impugnationis parato iam muro franget veritatis. Et tu ô impiiſsime atq; impudentiſsime, præclarę vrbis contaminator, catholicę ac ſanctæ plebis grauis & exitioſa contagio, ſtare in eccleſia dei ac loqui audes: & blaſphemis ac furioſis vocibus tuis, ſacerdotes ſemper illæſæ fidei & catholicę confeſsionis infamas, magiſtrorum priorum vitio, plebem Cõſtantinopolitanę vrbis errare? Tu ergo emendator priorum antiſtitum, tu cõdemnator veterum ſacerdotum, tu Gregorio excellentior, tu Nectario probatior, tu Ioanne præſtantior, omnibuſque orientalium vrbium ſacerdotibus? qui etſi non eiuſdem nominis, cuius hi quos nominaui, eius tamẽ fidei fuerũt. Quod quidem, quantum ad hanc cauſam pertinet, ſufficit: quia cum fide agatur, omnes in eo idẽ ſunt quod optimi, in quo conſortes ſunt optimorum. Vnde ego quoque ipſe humilis atque obſcurus nomine, ſicut merito, licet mihi in-

que ſponte vſqueadeo ſe humiliauit, qui de ſua plenitudine dat omnibus. Demiſit autem ſeſe ꝓpter nos, à nullo coactus, ſed vltroneus propter nos ſerui formam accepit, qui ſecundum naturam ſuam liber. Inter eos qui nobis ſimiles, qui ſuper omnem creaturam eſt. Inter eos qui ſub morte, qui omnes viuificat. Ipſe enim eſt panis viuus, & vitam dedit mundo, factus nobiſcum ſub lege, qui ſuper legem & legiſlator, vtpote deus. Inter eos qui initium & natiuitatē habent, qui ante omne ſeculum & tempus, imò ſeculorum conditor & factor. Quomodo igitur fuit ſicut nos? corpore nos? corpore aſſumpto ex ſancta virgine: corpore autem non inanimato, ſicut viſum eſt quibuſdam hæreticis, ſed animato, atque adeò anima rationali. Sic prodit perfectus homo ex muliere abſque peccato, verè & non opinione vel phantaſia.

Non contemptior fuit in hoc quòd erat deus, neque id abiecit quod erat: ſemper eſt & erit deus. Sic dei genitricem dicimus ſanctam virginem. Nam ſic beatus Paulus dicit: Vnus deus & pater, ex quo omnia & vnus dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia. Non enim diuidimus vnum dominum & deum & ſaluatorem noſtrum in duos filios, eum qui homo fuit, & incarnatum dei verbum. 1.cor.8

Neque, ſicut opinantur quidam hæretici & imprudentes, quòd humanitas & deitas mutuum confuſæ ſunt, ita quòd verbum dei in

naturam carnis conceſſerit, & natura carnis in naturam deitatis cõuerſa ſit: inuertibile enim & immutabile omnibus modis eſt verbũ dei: ſed quòd carnem animatam anima rationali ſibi ex ſancta virgine verè vniuerit verbũ dei, ineffabiliter incarnatum, & factum homo dicitur. Sufficiat igitur ad rectam & ad irreprehenſibilem fidei noſtræ confeſſionem, dei genitricem dicere & confiteri ſanctamvirginem: id autem adducere, quòd & hominis genitrix ſit, non eſt neceſſe neque vtile. Edocti enim ſumus confiteri vnum deum, & credere eum, etiam poſtquam homo factus eſt, ſicut Paulus
1.Ti. 2. dicit: Vnus deus, vnus & mediaror dei & hominum. Nam hominem quidem dicimus factum eſſe inuertibiliter dei verbum, & quantum quidem ad naturam carnis pertingit, peperit beata virgo corpus conſubſtantiale ſuo & noſtro: ſed in hoc quòd dicitur dei genitrix, ſimul colligitur & hominis manifeſtatio. Non enim nudã peperit deitatem ſancta virgo, ſed vnitum carni dei verbum. Et non aliter intelligitur dei genitrix, niſi hoc modo. Nam omnino præintelligitur confeſſio incarnarionis. Et ſic vltra verum erit quòd dei genitrix fuerit ſancta virgo, quę peperit mirabiliter vnum Chriſtum, ſimilirer carnis nobiſcum participem & ſanguinis, & conſubſtantialem ei & nobis ſecundum humanitatem, ita vt caro ſit ex dei genitricę Maria. Non enim ſimilis ſub-

BEATI CYRILLI SERmo, de eo quòd verbum dei factum ſit homo, Ioanne interprete.

PRofundum quidem & magnum, vereque admiratione dignum eſt hoc religionis ſacramentum, atque adeò angelis beatis deſiderâtiſſimũ. Dicebat enim aliquando ſeruatoris diſcipulus de his quæ à ſanctis prophetis dicta ſuper Ieſu omnium noſtrûm ſeruatore: quę nũc reuelata ſunt nobis per eos, qui euangelizant nobis in ſpiritu ſancto è cælis miſſo. In quæ deſiderant angeli proſpicere. Sanè 1, Pet. 1.
omnes proſpexerũt, qui intellexerunt magnũ hoc religionis ſacramentum: quoniam natus eſt ſecundum carnem Chriſtus: gratiarum actiones pro nobis offerentes, dicebant: Gloria in excelſis, & in terra pax, in hominibus bona voluntas. Quomodo enim lætitia implendi non erant, mundi ſaluatorem & redemptorem videntes natum è ſancta virgine, qui etiam vno peccatore pœnitentiam agente, feſtum agunt? ſicut dicit ſaluator. Tripudiet igi- Luc. 15.
tur propter nos ſanctorum ſpirituum multitu

ſtantiæ, vt quibuſdam videtur hæreticis, ſed ὁμοούσιος, hoc eſt cõſubſtantialis, id eſt ex noſtra ſubſtantia. Dicit enim: Semen Abrahæ apprehendit. Qui autem dicit ὁμοιούσιον, hoc eſt ſimilem ſubſtantia, non dicit verum hominem, ſed ſimilitudinem filii hominis, ſicut Daniel dicit. Apoſtolus autem nõ ſimilitudinem nos docuit, ſed inquit: Homo Chriſtus Ieſus, qui dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus. Conſubſtantialem autem qui dicit, dicit eundem eſſe cum patre & deo ſecundum diuinitatem, ſicut & patres noſtri confeſſi ſunt, dicentes ὁμοούσιον, hoc eſt conſubſtantialẽ patri, & non ὁμοιούσιον, hoc eſt ſimilem ſubſtantia. Proinde cùm dicamus dei genitricem, ſuperfluè & non neceſſariò ſuperaddimus hominis genitricem. Sufficit enim, vt dixi, prima vox totius ſacramenti noſtri confeſſionem cõtinens, & nullam loquacitatis occaſionem volentibus veritatem calumniari ſuppeditans. Mos enim hæreticorum eſt etiam ea que rectè dicta ſunt, in adulterinum ſenſum peruertere. Abducimur autem nullo modo intelligentes quòd errarint, & ipſas diuinas ſcripturas corruperint. Proinde noſtrum fuerit, digna & ſententiæ congrua proferre verba. At ſi iſti non rectè intelligunt, nihil ad nos. Ipſi audient per prophetam dicentem: Væ his qui dicunt malum bonum, & bonum malum. Atqui nulla communio eſt lucis & tenebrarum: nulla

[Margin notes: ὁμοούσιος — Heb. 1. — Dan. 10 — 1. Ti. 2. — Eſa. 5]

conſpiratio Chriſti & Belial. Nam nos ingrediemur viam rectam, & nihil adulterini habentem, hoc eſt ſemitam regiam, & non obli quam: atque ſic occurremus ad præmium ſupernæ vocationis, per quem & cum quo deo & patri gloria cum ſancto ſpiritu in ſecula ſeculorum. Amen.

FINIS.

Excuſum Pariſijs per Petrum Galterum, pro Ioãne Barbęo & Claudio Garamontio.
1545

Z 654_2

53.152

19.1

Google